

Suhotra Swami  
Transcendentální personalizmus  
védké odpovědi na lidskou situaci

Milovanému *guru-bhĕi*  
Bhaktividy ě-př a Mahĕrĕjovi,  
transcendentální osobĕ, která mi poskytla útočištĕ ve svatĕ zemi Śr...dhĕma Mayapuru.

## OBSAH

O knize

Úvod: situace ělovĕka

### 1. kapitola – Co to znamená bĕt osobou v ěase

Já a vlny ěasu

Omezená svobodná vĕle

Matice neboli pole ěinností

Zprostředkovatelĕ zkušenosti

Kolo štĕstĕny

Tři chybná pojetí svobody

Naše dvĕ povahy

„Svoboda“ v kvalitĕ vášnĕ

„Svoboda“ v kvalitĕ nevědomosti

Nejvyšší moc

### 2. kapitola – Nejvyšší osoba

Svĕtlo absolutního poznání

Vše je osobní

Pravĕ štĕstí duše

Intenzita bytí

Počátek impersonalizmu

Makrokosmos

Vyšší dimenze

Vlny *prĕy*

Základy hmoty

Mikrokosmos

Okultní původ svĕtského poznání

Skuteĕné poznání znamená znát zdroj poznání

Mezokosmos

K<sup>TM</sup> a je Dharma-varman

Vesmírnĕ vejce

Od *varĕśramy* k pandemoniu

Pandemonium a *upadharmā*

Trojí utrpení

### 3. kapitola – Mimo mýtus obtížnosti

Život ělovĕka a život zvířete

Duchovní štĕstĕna

Zlovyk jmĕnem mentální spekulace

Suchĕ poznání vs. poznání védkĕ

Metoda moderních *śuĕka-jĕn...ch*

Namyšlenost „otevřĕné mysli“

Je soud společnosti pravdou?

Společenská pravda a společenská dĕvěra

Mikrokosmický mysticismus

„Náš svĕt“ je svĕtem mentální spekulace

Intelektuální vzpoura proti Nejvyšší Osobĕ

Budoucnost špatnĕ vědy

Žádná nezávislost

Problĕm situace ělovĕka

„Hmota“ je transcendentální

Odstranění modloslužebnictví mysli z vědomí

4. kapitola: Tajemství, které všemu vládne

K<sup>TM</sup>ův plán transcenduje dokonce i osvobození

Vlastní zájem mimo vlastní já

*Bheda-buddhi*

Umělá inteligence

*Puru* jako „hrdina“

Za rouškou strachu

Tragédie krále Oedipa

Védská analýza

Od chůtice ke spokojenosti

5. kapitola: Transcendentální příběh *Śr...mad-Bhĕgavatam*

Podstatou je Nejvyšší Osoba

Příběh a smysl života

Svět jmen

Hyperrealita

Smysl a osvobození

*Paramaha*sa

Odkud pocházejí naše zlozvyky?

Jak učinit Pána naší jedinou potřebou

Úspěch Dhruvy

Démon Vrtra

Devahuti a Kapiladeva

*Gop...* ze *Śr... V<sup>TM</sup>ndĕvanu*

Neredukovatelný personalizmus

Pojďme ke zdroji

Sanskritská výslovnost

O knize

Ve své předchozí knize, *Podstata a stín*, jsem se zabýval mnoha základními problémy filozofie a řešil jsem je z hlediska vědeckého poznání, jak jsem se mu naučil od svého duchovního učitele, Jeho Božské Milosti A.C. Bhaktivedanty Swamiho Prabhupedy. Tato kniha, *Transcendentální personalismus – Vědecké odpovědi na lidskou situaci*, se zaměřuje pouze na jednu otázku, která je v západní filozofii počínaje Sokratem známá jako „nádherný risk“\*. Otázka zní: „Co to znamená být osoba?“

\*\*\*\*\*

\* Jean Wahl, *The Philosopher's Way* (1948, s. 231): „Zde si připomeňme slova Sokratova, když po uvedení svých důkazů nesmrtelnosti duše uzavřel řka, že jsou jako jakási božská kouzla, že otázka stále zůstává a že v tom je ‚překrásný risk‘. Musíme se tedy sami sebe zeptat, zůstaneme-li v sobě nebo budeme riskovat a pokusíme se transcendentovat se a přistoupit k jiným osobám.“

\*\*\*\*\*

Proč je riskantní hledat odpověď na tuto otázku? Z jednoho prostého důvodu: připouštíme tím, že nenacházíme smysl života. Tento risk však na sebe bere stále více lidí. Dr. Charles Tart, uznávaný profesor psychologie na Davis Campus of the University of California, uvádí, že v 50. letech si psychoterapeutové všimli nového typu klientů: „úspěšného nespokojence“. Tento typ osoby je z hlediska moderních společenských standardů úspěšný, má dobré zaměstnání, slušný příjem, kvalitní rodinný život a společnost jej přijímá a respektuje. Všechny tyto odměny se v naší společnosti pokládají za zdroje štěstí a úspěšný nespokojenec ví, že pokud člověk takového standardu dosáhne, neměl by mít problémy. Přesto však shledává svůj život prázdným. Jde tedy za psychologem a ptá se: „Není snad přece jen něco víc než peníze, kariéra, spotřební zboží a společenský život? Jaký je *smysl* života?“ Konvenční terapie, založená na konvenčních teoriích o lidské povaze a osobnosti nemá pro tyto lidi prakticky žádnou hodnotu. Ústřední otázka hlubokého smyslu života zůstává psychologii převážně nedotčena.

*Transcendentální personalismus* nabízí nekonvenční odpověď odvozenou z takových vědeckých textů jako *Vitruvia Purpur* a 1.12.69:

*hlédin... sandhin... samvit*                      *tvayy eké sarva-saṁsthitau*  
*hléda-tépa-kar... miśrē*                      *tvayi no guṁa-varjite*

Ó, Nejvyšší Osobo, Vitruvia, jsi rezervoárem všech transcendentálních kvalit jako je blaženost, věčnost a poznání. Tyto kvality jsou jedno jako Tvoje vnitřní potence. Jsi duše všech duší. V hmotném světě se duše někdy radují, někdy trpí a někdy zakoušejí směr utrpení a radosti. Důvodem je, že jsou ve styku s hmotou. Ale v Tobě takové relativity nejsou, neboť jsi nad hmotnými kvalitami.

Být osoba znamená být duše. Každá duše čítá jednu z nespočetných duchovních osob, nacházejících útočiště ve Vitruviu nebo Kṛṣṇovi, který je Nejvyšší Osobou. On je rezervoárem věčné, vševědoucí blaženosti. Jakožto nepatrné aspekty Kṛṣṇy přirozeně hledáme plnost osobní zkušenosti, kterou si On požívá. Naneštěstí však je pro nás, kteří jsme spadli do koloběhu zrození a smrti, realizace plného potenciálu osobnosti znemožněna naším stykem s hmotou. Proto místo blaženosti zažíváme radost a bolest, místo věčnosti stárí a smrt. Místo poznání zmatení. A i když dosáhneme záviděníhodného hmotného úspěchu, neuspokojí nás to. Vaiṣṇavská filozofie nás proto vede k zastavení pokusů o uspokojení naší vlastní radosti a ke službě radosti Nejvyššího Pána. S tím, jak se učíme Jej uspokojit, Pán nás láskyplně vyzdvihne do naší správné transcendentální pozice.

I na této úrovni personalizmu, mimo styku s hmotou, riziko trvá. Podle dopisu Śr...ly Prabhupedy z r. 1972 je povahou osobnosti vykazovat chyby. V duchovním světě jsou chyby zřejmé i v božských milostných vztazích Pána Kṛṣṇy a *gopí* (pasaček krav) z *Vṛndāvanu* včele se Śr...mat... Rēdhērēn... *Ākdy se gop... sváří o Kṛṣṇovu přízeň. Jindy si při svých spěšných přípravách na setkání s Kṛṣṇou natřou kumkum a maskaru na nevhodná místa a obléknou se tak nepořádně, jako to někdy dělávají děti. Śr...la Prabhupēda došel k závěru, že jelikož oddaní jsou osoby, vždy se bude zdát, že jim něco schází. Rozdíl je ale v tom, že jejich nedostatek je transcendentální, neboť jejich jediným programem sebenaplnění je služba Kṛṣṇovi. Odpovědí na jejich nedostatek je Samotný Kṛṣṇa. Ale jakmile Kṛṣṇa uspokojí jejich nedostatek, potřebují Jej ještě víc. A proto mu slouží s větší a větší láskou. Kṛṣṇa opětuje tuto lásku větší a větší milostí. Tato výměna, známá jako *rasa*, je stále sladší a nikdy nekončí.“*

„Není ale tento Kṛṣṇa jen hloupým vesnickým chlapcem?“, myslel si mocný Indra, král nebeských polobohů a vládce deště. Měl za to, že obyvatelé *Vṛndāvanu* se svojí výhradní oddaností ke Kṛṣṇovi dopouštějí chyby. Jednou dokonce na Kṛṣṇovu žádost zastavili oběť Indrovi. Indra to považoval za urážku a pokusil se proto všechny utopit záplavou z průtrže mračen. Ale Pán Kṛṣṇa zvedl horu Govardhana způsobem, jakým vesnický

hoch utrhne houbu, a držel ji zvednutou po sedm dní na špičce malíčku Svě levé ruky. Hora tak posloužila všem K<sup>TM</sup>ovým oddaným jako gigantický deštník. Indra, poražen K<sup>TM</sup>ovým malíčkem, se odevzdal Pánovým lotosovým nohám.

Ano, výlučná odevzdanost K<sup>TM</sup>ové službě je zcela jistě riskantní. Může dokonce vyvolat hněv polobohů. Ale tento risk je nádherný, protože je pro všénádherného Šr... K<sup>TM</sup>u. A to je celý smysl – udělat cokoli pro uspokojení tohoto okouzujícího mladíka s tmavou pletí, jehož svůdný pohled a něžný úsměv přemáhá veškerý strach. *Gop...* riskují pověst manželek a matek, když věnují svoji pozornost volání Jeho flétny a opouštějí své domovy a setkávají se s Ním v měsíci osvětlených *kadambových* hájích V<sup>TM</sup>nděvanského lesa. Arjuna pro Něj riskoval svůj život na bitevním poli Kuruketra. Šr...la Prabhupēda riskoval svůj život, když v sedmdesáti letech vyplul na parníku *Jaladuta* do New Yorku. Členové Mezinárodní společnosti pro vědomí K<sup>TM</sup>y zdědili od Šr...ly Prabhupēdy riskantní podnik rozšiřování poselství K<sup>TM</sup>y ve světě zaprodaném materializmu.

Nevědomí lidé nemohou ocenit činnosti vědomí K<sup>TM</sup>y a proto nám Pán K<sup>TM</sup>a radí, abychom je nerušili a neztráceli drahocenný čas. Ale oddaní Pána jsou laskavější než Pán, protože chápou účel Pána. Proto všemožně riskují, a to dokonce do té míry, že se snaží zaměstnat nevědomé lidi v činnostech vědomí K<sup>TM</sup>y, které jsou pro živou bytost absolutně nezbytné.

Tato kniha pojednává o tom, proč nelze toto riskování pro Nejvyšší Osobu odmítnout coby bláznovství nebo fanatismus. *Transcendentální personalismus* tvrdí, že naše osobní povaha nás zavazuje k tomu, abychom v lásce překonali naše individuální omezení a povstali k bezmezné Nejvyšší Osobě a Jeho nedílným částčkám, duším, které ožívují všechny malé i velké živé bytosti. Jen láska nás může vymanit z našich osobních omezení aniž bychom ztratili osobnost. Všechny ostatní pokusy o překonání hranic osobnosti končí v impersonalizmu.

Pokračuji tam, kde jsem ve své předchozí knize *Podstata a stín* skončil: do jaké míry se snažíme odděleně sloužit vlastnímu já, do takové míry jsme v nevědomosti, a do jaké míry sloužíme K<sup>TM</sup>ovi, Duši všech duší, do té míry máme poznání. Někteří čtenáři si stěžovali, že *Podstata a stín* je „příliš filozofická“. Obávám se, že se mnou budou opět nespokojeni, že se tolik věnuji logice a filozofii. Omlouvám se, že v knize o personalizmu nerozeznívám bohaté emoce. Emoce a oddanost jsou často vítány s cynizmem; to je další riziko personalizmu. Považuji tedy za nutné přistupovat k danému tématu s jistou opatrností a věcně se zabývat problémy, které v dnešním světě činí z personalizmu velice nesnadno obhajitelnou základnu.

*Podstata a stín* byla doprovázena na konci každé kapitoly poznámkami. *Transcendentální personalismus* není anotován vůbec. U citátů Šr...ly Prabhupēdy jsem někdy dokonce ani neuvedl úplný odkaz. Mnoho mých čtenářů je členy Mezinárodní společnosti pro vědomí K<sup>TM</sup>y a mají k dispozici počítačový program BBT Vedabase. S jeho pomocí mohou rychle ověřit všechna slova, která Šr...lovi Prabhupēdovi připisují. Co se týče čtenářů, kteří nejsou členy ISKCONu nebo nemají Vedabázy, těm by moje úzkostlivá péče o detailní odkazy způsobila unavující čtení. Obvykle však cituji kapitolu a verš Prabhupēdova *šestrického* překladu. Méně pozornosti jsem věnoval přesnému popisu citátů z výkladů, přednášek, interview, ranních procházek, konverzací a dopisů.

—Suhotra Swami

Šr... Rēmacandra-vijaya (11. říjen 1997)

Altenburg am Hochrhein, Německo

## ÚVOD

### Situace člověka

Říká se, že historie je filozofie v příkladech. Purāṇy, posvátná védská písma Indie, učí filozofii historickými příběhy. Nejznámější z Purāṇ je *Bhāgavata Purāṇa* neboli *Śr...mad-Bhāgavatam*, dílo sestávající z 18-ti tis. sanskrtských veršů ve dvanácti zpěvech. Jedenáctý zpěv obsahuje diskuzi o lidské situaci, která se odehrála před mnoha tisíci lety mezi svatým králem Mahārājem Nīmīm a devíti dokonalými mystiky známými pod označením Navayógéndrové. Jeden z těchto devíti mudrců, Drumila, vidí lidskou situaci způsobem, jakého se budu v této knize držet.

Drumila popisuje vesmír jako gigantické tělo složené ze země, vody, ohně, vzduchu a éterického prostoru. To je tělo Nārāyaṇa, Nejvyšší Osoby, ve které nacházejí útočiště všechny živé bytosti. Pán Nārāyaṇa stvořil velký kosmos ze Svě původní duchovní podoby. Protože vstupuje do vesmíru a přijímá jej jako své vlastní fyzické tělo, říká se Pánovi Puruṣa. V tomto vesmírném těle pečlivě uspořádal hvězdy a planety do oddělení *bhūr*, *bhuva* a *sva* (hrubé, jemné a nebeské). Jeho transcendentální smysly pronikají všemi oblastmi. Jsou zdrojem kognitivních a motorických smyslů všech bytostí. Jeho neomezené vědomí je základem jejich omezeného poznání. Z Jeho dechu pochází jejich tělesná a smyslová síla a životní činnosti. Pohybuje světem aktivováním tří kvalit, ve kterých operuje hmotná příroda – dobro, vášeň a nevědomost. V NĚm je celý vesmír stvořen, udržován a zničen.

Jinde v tomto zpěvu *Śr...mad-Bhāgavatamu* říká Pán Kṛṣṇa Uddhavovi, že ač je pro lidské bytosti přirozené pokoušet se pochopit tento obrovský vesmírný projev, mate je to. Ve své zmatenosti vymýšlejí mnoho různých programů pro štěstí. Někteří říkají, že štěstí je ve zbožnosti. Jiní hledají štěstí v bohatství, slávě, uspokojení smyslů, morálce nebo v jiných uznávaných ideálech. Kṛṣṇa říká, že tyto snahy sice mohou přinést dočasné plody, ale nakonec budou odměněny neštěstím, neboť jsou založeny na nevědomosti. A i když si živá bytost požívá plodů těchto snah, současně naříká.

Během doby přemýšliví lidé připustili, že přes všechny naše nejlepší snahy je s životem v hmotném světě něco v nepořádku.

... neboť ve světě, který před námi  
Zdánlivě leží, jako v zemi snů,  
Tak rozmanitém, tak krásném, tak novém,  
Ve skutečnosti není ani radost, ani láska, ani světlo,  
Ani jistota, ani mír, ani pomoc v bolesti  
A my jsme tady jako na temné pláni,  
Bičované rozbouřenými útoky šarvátek a útěků  
Kde za noci řinčí nevědomé armády  
— “Dover Beach” (Doverská pláž) od Matthew Arnolda, 1822-1888

Co nás na této temné pláni našeho kratičkého okamžiku lidství mate a co na nás útočí? Neodvratná smrt; vzájemně se lišící náboženství; odporující si teorie poznání; otázky hříchu a ctnosti; lidská svoboda versus lidská přirozenost; potřeby individua versus potřeby společnosti; vztah člověka k planetě; populační exploze; budoucnost světa; válka a nacionalismus; omezení jazyka; vliv iracionálních nutkání na chování; neznámo.

A co to má všechno za smysl? Filozofové dlouho usilovali o zodpovězení této otázky vlastními teoriemi. Východní nondualisté tvrdili, že jediné, co musíme pochopit je, že existuje jen jedno já ve vesmíru – jedno všezahrnující „Já“. Jiní myslitelé říkali, že problémy jsou nám vnuceny nadpřirozenými silami. Dalším názorem je, že do trampot, ve kterých se nacházíme, nás postavil řetězec akcí (*karma*), které jsme vykonali v předchozích životech. Na Východě existovali i filozofové, kteří zastávali materialismus. Tvrdili, že příčinou světa je pouze hmota. Byli však vyvráceni jinými, kteří tvrdili, že příčinu nelze dokázat argumentem, imaginací ani slovy.

Všechna tato stanoviska (zmíněná ve *Śr...mad-Bhāgavatamu* 1.17.19 a 20) měla své zastánce v Západním světě. Eleatští filozofové Starého Řecka (Xenofanes, Parmenides a Zenón) byli impersonálními monisty, kteří za pravdu považovali Jednu Bytost, a osobnost, pohyb a změnu považovali za iluzi. Ve své *Iliadě* a *Odyssei* znázornil Homér lidstvo jako podléhající dvěma druhům nadpřirozených zásahů: jedním je *menos*, tj. pozitivní moc, síla, vhléd nebo schopnost, která na člověka sestupuje a vede ho k úspěchu, a druhým je *ate*, negativní poblouznění nebo morální slepota, která na člověka sestupuje a vede ho ke zkáze. Ve spisech dvou slavných německých filozofů vůle lze nalézt základní prvky doktríny *karmy*. Schopenhauer věřil, že to, co jiní filozofové nazývají duchem je „vůle“, pomocí které bytosti manipulují hmotou. Vůle je zdrojem veškerého života a věčným principem organizace a činnosti ve vesmíru. Také způsobuje utrpení v životě. Nietzsche si myslel, že vůle činí ze

světa „pohyb v kruhu, který se již nekonečněkrát opakoval.“ „Tento život, který teď žijete,“ napsal v *Radostné vědě*, „budete muset prožít ještě jednou a nespočetněkrát znovu.“ Přibližně během posledních čtyřiceti let 19. století položili Charles Darwin, Herbert Spencer, Ernst Haeckel a Wilhelm Ostwald základy moderní ideologie vědeckého materialismu, která zahrnuje evoluční biologii, pojetí spontánní organizace hmoty, *a priori* popření jiné možnosti poznání než jaké umožňuje vnější smyslová zkušenost, *a priori* popření existence osobnosti Boha, nesmrtnosti duše a svobodné vůle, definice „dobrého“ jako činnosti přinášející požitky a redukci reality na neosobní fyzikální energii. Mnoho vědců však připouští, že pravdu měl David Hume, když tvrdil, že věda nemůže nikdy dokázat, proč se cokoliv děje. Jediné, co může věda dělat, je pozorovat, že jisté události se přiházejí po jiných událostech; přesné spojení „příčiny“ a „důsledku“ však zůstává mimo lidskou imaginaci, argumenty a slova. Védský názor je, že tyto i všechny ostatní spekulativní pokusy o analyzování a vysvětlení problému lidské situace musí nutně skončit neúspěchem. *Śr...mad-Bhĕgavatam* 11.23.49 prohlašuje, že lidská inteligence toho prostě není schopna. Je slepá (*andha-dhiyo manu* ॥). Tato slepota se tváří jako falešná objektivita: *e'o 'ham anyo 'yam iti bhrame* ॥ *a duranta-pĕre tamasi bhramanti* – „protože jsou v iluzi, to jsem já, a toto je něco jiného,“ bloudí v nekonečné temnotě.“

Abychom něco analyzovali, musíme to nejdříve objektivizovat, tzn. identifikovat problém jako *samostatný objekt studia vnější naší mysli* – „toto jsem já, tamto je něco jiného.“ Lidskou situaci však objektivizovat nemohu, neboť *jsem součástí problému lidství*. A navíc je intelekt, nástroj, kterým hodlám lidskou situaci studovat, problémem lidství, neboť je obtížen hmotnými touhami. Hmotná inteligence nás nutí vztahovat se ke všemu a ke všem kolem nás jako k objektům. Psycholog Erich Fromm v knize *The Fear of Freedom* uvádí:

Individuum se zdá být plně vybaveno biologickými pudy, které musí být uspokojeny. Aby je uspokojilo, vstupuje do vztahů s jinými „objekty“. Jiná individua jsou tedy vždy prostředky k dosažení vlastního cíle, uspokojení úsilí, které v individuu vznikají před tím, než vstoupí do kontaktu s ostatními.

Hmotné objekty však duchovní duši uspokojit nemohou. Když hmotný intelekt vybere za objekt uspokojení něco, co jej neuspokojuje, vytvoří pouze „objektivní problém“. *Problém lidské situace není tedy nic jiného než iluzorní výtvar intelektu*, který se bezúspěšně pokouší uspokojit touhy. Vlivem falešného ega si však nemůže připustit, že samotný pokus požívat si hmotu je zbytečný. Intelekt nás tedy takto podvede – „Tvůj problém je *venku*. Ale neměj obavy, pomohu ti jej vyřešit.“

Existuje jeden příběh o vesnici v Bengálsku, která byla sužována záhadným půlnočním lupičem. Byla tedy podniknuta bezpečnostní opatření. Za pár dní zpozorovala hlídka zloděje, který se oknem vloupal do jednoho domu. Vyhlásila poplach a celá vesnice s výkřiky „Chyťte zloděje! Chyťte zloděje!“ dům obklopila, připravena zločince zatknout. Vychytralý zloděj se ale vyřítil z domu a freneticky ukazoval na něco za davem. „Támhle je,“ volal. „Chyťte ho! Utíká pryč!“ Vesničané se nechali vést skutečným zlodějem v honu na imaginárního zloděje. Mezitím, co za pokřiku „Chyťte zloděje!“ běhali v temnotě, zloděj se jim vytratil.

Poslušnost lidstva „objektivnímu“ idealismu je jako poslušnost vesničanů zloději. V obou případech je za viníka označený „objekt“ imaginární lží zkonstruovanou skutečným pachatelem. „Toto jsem já, problém je něco jiného.“

Podle Véd si nemůžeme být jasně vědomi své vlastní situace bez uznání spoluvědomí Nejvyšší Duše a neomezených individuálních duší, které z Něj expandují. Můj intelekt předpokládá, že „já“ jsem původní subjekt a vše okolo mě je objektem mého uspokojení – hmota. To je ale sobecká, nereálná perspektiva. Absolutní perspektiva je, že jsem duchovním objektem lásky Boha a jsem, stejně jako ostatní duše, určen k uspokojení Jeho tužeb. Mantry 6 a 7 *Śr... @śopani'ady* tvrdí:

Ten, kdo vidí vše ve vztahu k Nejvyššímu Pánu, kdo vidí všechny živé bytosti jako Jeho nedílné součásti a kdo vidí Nejvyššího Pána ve všem, nikdy nic a nikoho nenávidí.

Ten, kdo vždy vidí všechny živé bytosti jako duchovní jiskry kvalitativně totožné s Pánem, se stane pravým znalcem věcí. Co je potom pro něj iluze či klam?

Vedy takto vyjevují, že naše úzkost z naší situace v tomto světě je založena na iluzi. Skutečnou základnou existenci světa je nepřerušitelný, věčný svazek všech bytostí s Nejvyšší Bytostí. Ignorovat tuto základní skutečnost znamená trpět utrpeními hmotné existence. To velice jasně vyřkl Brahmĕ ve *Śr...mad-Bhĕgavatamu* 3.9.6 a 9:

Ó můj Pane, lidé tohoto světa jsou obtěžováni hmotnými úzkostmi – vždy mají strach. Neustále se snaží ochraňovat bohatství, tělo a přátele, jsou plni nařfkání a nezákonných tužeb a majetku, a lakotně zakládají své podnikání na nestálých pojeticích „já“ a „moje“. Dokud se neodevzdají Tvým bezpečným lotosovým nohám, jsou plni takových úzkostí.

Ó můj Pane, hmotné strasti pro duši ve skutečnosti neexistují. Dokud však podmíněná duše vidí své tělo jako prostředek ke smyslovému požitku, je ovlivněna Tvoji vnější energií a nemůže se vyprostít z pout hmotných potíží.

V tomto duchu zkoumá *Transcendentální personalizmus – vědecké odpovědi na lidskou situaci*, problém lidské existence. Řešením je účastnit se, spolu s Pánem a všemi živými bytostmi, na transcendentálním personalizmu, který je skutečným stavem našeho bytí. Ano, vy i já jsme určeni k uspokojení tužeb – *osobních tužeb* K<sup>TM</sup>□y, *Boha*. Jedině pak můžeme být sami spokojeni. Dokud neuspokojujeme touhy transcendentální metodou, naše neovládnuté smysly a mysl nás uvězní v kokonu individuální subjektivity.

Hloupá vtělená živá bytost neschopná ovládat své smysly a mysl je nucena jednat pod vlivem kvalit hmotné přírody, v rozporu se svými touhami. Je jako housenka bource morušového, která svými vlastními slinami vytvoří zámotek a uvězní se v něm. Živá bytost se zamotá do sítě svých vlastních plodonosných činností a pak se nemůže vysvobodit. Je tak vždy zmatená a opakovaně umírá. (*Śr...mad-Bhĕgavatam* 6.1.52)

Tímto příhodným příkladem zámotku objasňuje *Śr...mad-Bhĕgavatam* moderní filozofický koncept známý jako „matrice zkušenosti“, který je obšírně vysvětlen v první kapitole této knihy. Polapena v zámotku subjektivního poznání zakouší živá bytost „tloušťku, hubenost, fyzické a mentální vyčerpání, žízeň, hlad, strach, hádku, touhu, stáří, spánek, připoutanost, hněv, nářek, iluzi a tělesnou identitu“, z čehož nic nemá podle *Śr...mad-Bhĕgavatamu* 5.10.10 co dělat se skutečnou osobou, duší. Pán K<sup>TM</sup>□a proto Uddhavovi říká, *sa□s<sup>TM</sup>tir na tu vĕstav...*, „hmotná existence nemá podstatu.“ (*Śr...mad-Bhĕgavatam* 11.11.2)

Jak ze svého malého zámotku světské zkušenosti rozhodnu o objektivní pravdě? Obvykle je nám doporučováno být „intelektuálně poctiví“, což znamená, že bychom měli usilovat o oddělení faktů od fikce, pak tato fakta velice pečlivě a ze všech hledisek analyzovat a nakonec je syntetizovat do poznání. Ale jak vyzpozoval nedávný filozof Theodor Adorno,

Žádost o intelektuální poctivost je sama o sobě nepoctivá. ... Poznání se nám dostává skrze síť předsudků, názorů, inovací, sebeoprav, předpokladů a přehánění.

Další moderní filozof, Emmanuel Levinas, poznamenal:

Filozofie je neoddělitelná od skepse, která ji následuje jako stín. Filozofie se tento stín snaží odehnat tím, že jej popírá, ale opět jej nachází pod svými nohama.

V zámotku světské zkušenosti neexistují konečné důkazy či vyvrácení. Vše, co pokládáme za „pravdivé“, je vždy možné zpochybnit – a my můžeme odpovědět jen třemi způsoby. Žádná ze tří odpovědí však neodstraní zpochybňující předpoklad (to je mimochodem jedna z logických formulací, které se říká Agrippovo trilemma).

Předpokládejme, že při diskusi prohlásíte za pravdivé tvrzení: „Individuum by mělo mít svobodu vyjádřit své mínění.“ Já vám na to odpovím: „To je ale jen váš názor.“ Nyní můžete: 1) odmítnout odpovědět; 2) stát si za tím, co jste řekl: „Ne, je to *pravda*.“; nebo 3) přijít s novým tvrzením na obranu své pozice. Zvolíte-li první možnost, znamená vaše mlčení souhlas s mým tvrzením. Zvolíte-li druhou možnost, donutí vás moje přirozené „Jak to víte?“ uchýlit se k 1) nebo 3). Zvolíte-li třetí možnost, dostáváte se do nekonečné regrese – musíte podložit své první tvrzení („svoboda názoru“) dalším, např. „neporušitelnost individua“. Na to však mohu opět říci: „To je jen váš názor.“ Znovu máte tři možnosti, jak odpovědět. Budete-li trvat na svém (možnost 2 a pak 3), musíte předložit další tvrzení, nyní „rovnost individuí“.

A to nemá konce – pohybuje se v logické smyčce. Nakonec přece vaše vlastní filozofie mě opravňuje k tomu, abych vyslovil svůj názor, že každé vaše tvrzení je pouze vaším názorem – *protože si to myslím jako individuum a vy byste mi měl dovolit vyjádřit moje mínění*.

Z logické smyčky se můžete pokusit uniknout citováním podpůrného důkazu: „Zkušenost ukazuje, že je to pravda,“ „Je to logické,“ „Erich Fromm řekl: ‚Lidská existence a svoboda jsou od sebe neoddělitelné,‘“ nebo dokonce: „Śr...la Prabhupĕdaříká: ‚Respektujeme-li K<sup>TM</sup>□u, respektujeme každého, i mravence‘“. Na všechny tyto odpovědi mohu namítnout, že to je pouze váš názor, že tento důkaz činí tvrzení „Individua by měla mít svobodu vyjádřit své myšlení“ pravdivým. Opět máte tři možnosti.

Z vědeckého hlediska nejsou zkušenost (*pratyakṣa*), logika (*anumāna*) a svědectví světské autority jako je Erich Fromm sebedokazujícím důkazem (*svata-pramāṇa*). Není tedy možné na jejich základě ustanovit jistou pravdu. Předpokládejme, že se shodneme na tom, že slova Śr...ly Prabhupādy jsou nezpochybnitelná. I tak mohou pochybovat o tom, čemu se říká *evidentní spojení*: „Přijímám výrok Śr...ly Prabhupādy ‚Respektujeme-li Kṛm, respektujeme každého, i mravence,‘ ale táži se vás, jak to spojíte, jako důkaz, se svým tvrzením ‚Individua by měla mít svobodu vyjádřit své myšlenky.‘“ Opět máte tři možnosti.

Dokud se diskutuje o tom, co vy nebo já chápeme v temnotě našich hmotných zámoťků, nelze dospět ke konci argumentů, i když citujeme nepřekonatelné autority. Důvod je prostý – výroky nepřekonatelných autorit nemají nic společného se světským chápáním.

Existuje jeden velice známý příběh o pěti slepcích, kterým někdo řekl: „Před vámi je slon, řekněte mi, jak toto zvíře vypadá.“ Slepci se dotkli každý jiné části slonova těla a brzy začli živě diskutovat o tom, jak slon ve skutečnosti vypadá. Slepec, který se dotkl nohy, tvrdil, že je podobný stromu. Slepec, který se dotkl chobotu, tvrdil, že je to velký had, atd. Pět slepců tedy na základě autority vidícího člověka přijali, že ona záhadná bytost je „slon,“ ale kvůli své slepotě nemohli pochopit, co to slon opravdu je.

Śr...la Prabhupāda dává duchovní zrak ům oslepeným materializmem. Citujeme-li však jeho slova slepě, jen abychom podpořili názory, které jsem si vytvořili v našem zámoťku světské zkušenosti, jsme jako slepci, kteří se dohadovali o tom, jestli je slon stromem nebo hadem. Nenapadnutelná autorita vědeckého učení není určena k tomu, aby navěky zachovala slepotu naší lidské situace, ale k tomu, aby otevřela naše oči transcendenci. Vyzývá nás, abychom opravili lidskou inteligenci, která ůporně objektivizuje naši slepotu a dělá z nás hlupáky, kteří věří, že temnota naší stínové existence je realita. Právě proto si myslíme, že neexistuje jiná metoda poznání než bloudění v temnotě, experimentování, spekulace a debatování o tom, co je a není reálné.

Lidská bytost není opravdu inteligentní, dokud nevyjde z temnoty hmotné zkušenosti na světlo transcendentálního personalizmu: spoluvědomí s vševědoucí Nejvyšší Osobností Božství. V tom je překrásný risk. Stojíme před volbou dvou totožností – té, kterou pokládáme za skutečnou, a té, o které Kṛm ví, že je skutečná. Dokud volíme tu, o které si myslíme, že je skutečná, navěky uchováváme slepotu lidské situace. Co nás přesvědčí o tom, abychom zvolili totožnost, kterou Kṛm vidí pro každého z nás? Čtete dál.



## 1. kapitola

Co to znamená být osobou v čase

V této kapitole jsou rozvinuty tři předpoklady:

- 1) Bytí (totožnost, já) je osobní a neredukovatelné: *v podstatě jsem osoba.*
- 2) Základem mé osoby je rozhodování (volba mezi pravdou a nepravdou).
- 3) Onen rys mého já označovaný „lidská bytost“, bytost v čase, je *stínem osobnosti, vytvořeným z hmotné energie.*

Rozhodujeme se na základě posouzení určitých možností nebo příležitostí jako „správných“, „lepší“, „nadějných“ a jiných za opačné. Vnímavé bytosti takto plánují svůj pohyb životem. Hmotné elementy, jako mraky na nebi, se také hýbou. Ale mraky *neposuzují* určitý směr jako „správný“, „lepší“ nebo „nadějný“ na rozdíl od jiného. Co pro mrak znamená udělat špatný krok? I když v předchozí větě nahradíme slovo „mrak“ slovem „počítač“, otázka zůstává nezodpovězená přinejmenším z hlediska počítače, neboť počítač nemá žádné hledisko.

Řečeno jinak, daná osoba si je vědoma možných kroků a má vědomou nezávislost vybrat si z této nabídky čin, který intuitivně pokládá za daných okolností za nejlepší. Ačkoliv se mrak pohybuje, postrádá vědomí, nezávislost a intuici. Pravdou je, že počítač umí *předstírat* vědomí lépe než mrak – jak bylo vidět v květnu 1997 v New Yorku, když počítač Deep Blue 2 firmy IBM porazil šachového velmistra Garyho Kasparova. (Ve skutečnosti to byla jen technická porážka, protože Kasparov první partii vyhrál a druhou vzdal.) O měsíc později psal *New Scientist* (s. 28), že Deep Blue ...

... nedokáže rozlišit, co je v šachu smysluplné a co je nesmysl a je slepý k tomu, o čem vlastně šachová pozice a vůbec šachy jsou. ... Zapomeňte na umělou inteligenci. Deep Blue je výtvořem lidské inteligence moderní počítačové technologii.

Počítač tedy nemá názor na to, co je dobré a co nikoliv. Ať už se zdánlivě rozhoduje pro cokoliv, je to předem promyšleno vědomým programátorem. S nadlidskou rychlostí se počítač na povel vědomého uživatele slepě řídí plány těchto úvah. Uživatel vloží volby, které počítač mechanicky zpracuje a vyvodí logické závěry. Ale pouze uživatel pokládá tyto závěry za „správné“, „lepší“, „nadějně“ nebo „špatné“; stroj, který nic nevidí, nedělá hodnotící soudy.

Triáda programátor-počítač-uživatel je analogií vhodnou k pochopení triády Nadduše-tělo-duše, uvedené ve vědeckých písmech. Počítačový hardware a software pracují podle komplexní architektury pravidel vytvořených programátory za účelem provedení určitých úkolů. Jedním z nich je seberegulace. K tomu slouží BIOS, hodiny, šetřič obrazovky a programy na úsporu energie. Dalším úkolem je zpracování příkazů a informací uložených uživatelem. Za tímto účelem jsou vytvořeny hardware procesoru a algoritmický software. Třetím úkolem je výstup zpracovaných informací. K tomu slouží monitor a tiskárna. Podobně tvoří Nadduše systémy tělesné seberegulace jako dýchání, krevní oběh, imunitní systém, trávicí soustavu, autonomní nervovou činnost atd. A tělo, jako počítač, je naprogramováno, aby odpovídalo na smyslové informace a příkazy vložené operátorem, duší.

Odhaduje se, že za 80 let života zpracuje lidský mozek kolem 10 terabytů informací, což je dost k naplnění 7 000 000 000 000 000 disket. Platí zde stejné pravidlo jako u počítačů: „Odpad dovnitř, odpad ven“ – vybere-li operátor špatný příkaz, dostane špatné výsledky. Ve *Šr...mad-Bhĕgavatamu* 5.1.13-17 se dozvídáme, že Nadduše programuje fyzická těla, aby se rodila a umírala, jednala, naříkala, podléhala iluzi, strachu z budoucnosti, štěstí a neštěstí, a individuální duše mají možnost, jako počítačové operátoři, používat tato těla podle vědeckých pokynů (podobně jako uživatel počítače je veden manuály autorizovanými tvůrci hardwaru a softwaru). Pokud neřídí své tělo podle těchto pokynů, porušuje zákony přírody a bude za to muset snášet bolest.

Protože moderní kultura vědecké pokyny nezná, bojí se lidstvo budoucnosti. Rozhodování je plné obav: mám dál studovat nebo si jít hledat nějaké zaměstnání? Mám pokorně poslouchat svého šéfa nebo se postavit za svá práva? Mám se Peggy Sue dvořit nebo se s ní rozejít? Většina z nás touží po dni, kdy budeme moci zanechat strastiplného rozhodování a dosáhneme vnitřního klidu. Proto někteří myslitelé říkají, že za osobním já musí existovat „esenciální já“. V esenciálním já neexistuje volba. Realizací skutečnosti, že nejsme osoby, se osvobodíme od stresu rozhodování. Autor knihy moderních pojetí osobnosti tvrdí:

Osobní já nemá v podstatě smysl. Nikdo nic nedělá, nemá a není veden. Pozornost je umístěna v jednotném spojení s okolím a ostatními lidmi; a v tomto stavu myslí jednáme přirozeně a správně bez uvědomování si osobních myšlenek nebo pocitů.

To je jedna forma široce rozšířené filozofie známé jako impersonalizmus nebo neutrální monizmus. Zobrazuje nejvyšší vědomí jako neutralitu, která nečiní žádnou volbu ani uprostřed činností. Ve vrcholném stavu mysli jsou všechny funkce automatické, jako u počítače. (Mechanista věří, že jelikož nic, ani člověk ani počítač, nemá duši, funguje člověk ve své podstatě jako stroj; impersonalista věří, že jelikož všechno, jak člověk tak stroj, mají společné neutrální monistické absolutno, funguje člověk v podstatě jako stroj.) Ale impersonalista není neutrální vzhledem ke své doktríně. Pro něj je impersonalizmus správný a ostatní názory jsou špatné. To, že volí určitou filozofii, ukazuje, že je osobou, nikoli impersonální neutralitou. Co lze říci o stavu mysli popsaném výše, kdy osoba funguje „ve spojení“ se vším okolo sebe?

Impersonalista říká, že ho lze dosáhnout umlčením světského tlachání mysli až do stavu, kdy v centru vnímání a činnosti zůstává prázdnota vyprázdněného uvědomění. Personalista ovšem namítá, že tato prázdnota bude dříve či později znova naplněna tlacháním, a to do té doby, dokud nezvolíme službu osobní vůli božství a nebudeme tak vybráni k přijetí láskyplného vedení. Tato vzájemná osobní volba sdílená individuem a Bohem, kdy není místo pro mentální statiku, protože mysl je plně zaměřena na nektarové výměny lásky s Pánem, se nazývá *l...l* (transcendentální zábava).

## Já a vlny času

Osoba se vždy rozhoduje *ted'*. Rozhodnutí, které činím v současnosti, je ovlivněno mojí předchozí životní zkušeností. A toto rozhodnutí má za cíl to, o čem doufám, že bude lepší budoucnost. Ale moje vnitřní osoba, *rozhodující* já, existuje v kontinuální současnosti, neustále zmítána *kĚla-stotrou*, vlnami času, které čeří mysl. Moje vzpomínky na minulost a naděje a obavy ze světa, který má přijít, se mihotají na těchto vlnách jako jiskřičky světla na povrchu jezera.

Někteří filozofové tvrdí, že já vznášející se v *ted'* je pouze to, co si myslím, ať už se to týká minulosti, současnosti nebo budoucnosti. Ale pokud jsem to, co si myslím, pak kdo rozhoduje o tom, co si myslím? Při psaní těchto slov myslím na zítřejší cestu do Athén. Pokud tato myšlenka je vše, co nyní jsem, rozhodla se ona, že se bude myslet? Nyní jsem změnil mysl a přemýšlím o výletu do USA, který jsem před několika měsíci podnikl. Způsobila *tato* myšlenka, že na ní myslím? Někteří tvrdí, že já jsou smyslové informace, které právě *ted'* přijímám, a *to* je to, co myslí. Jinými slovy, spousta vjemů (cokoliv co v každém okamžiku slyším, cítím, vidím, chutnám a čichám – to jsem já) volí zaměření pozornosti k té či oné myšlence. Ale opět: právě *ted'* před sebou vidím počítačovou obrazovku. Zvolilo si toto vnímání vidět to, co vidím? Nyní jsem otočil hlavu a dívám se na poličku s audio kazetami na stěně po své pravici. Chtěly tyto kazety vstoupit do mého vědomí? Zřejmě ne. Rozhodující já – osoba – je očividně odlišné od myšlenek a vnímání, které si vybírá. A protože se *vždy liší* od toho, co mu čas umožní vnímat a o čem přemýšlet, je věčné.

Mimočasovou, okamžitou současnost mé osoby nelze ověřit smyslovým vnímáním, jako je tomu u smyslových objektů. Ani není závěrem mé logické spekulace. Cokoliv vnímám a o čemkoliv přemýšlím přichází a odchází. Moje přítomnost prostě *je*. Moje zkušenost vnímání a myšlenek je časově definovaný kontext, do kterého jsem já, nezachytitelná osoba, „vlit“. Jedině v tomto kontextu se vidím a pokládám za posíleného, zmenšeného, změněného, deformovaného a ukázněného časem. Tento kontext nazýváme naším „lidstvím“.

## Omezená svobodná vůle

Lidský kontext není osoba, ale její *způsob reprezentace sebe sama*. Osoba se reprezentuje sama sobě a ostatním svými vjemy, přitažlivostmi, odporem, emocemi, myšlenkami, vzpomínkami, vírami, hovorů, činy a vztahy. Ale její způsob reprezentace sebe sama *není* ona sama. Je to stín osoby, tvořený biologickým, psychologickým a společenským materiálem. Osoba tedy ne vždy preferuje účast na svém vlastním způsobu seberepresentace. Často je tím co reprezentuje nespokojena, zahanbena, nebo dokonce rozhněvána. Ať je tomu jakkoliv, je to její vlastní image. To odhaluje nejdůležitější pravdu o naší osobě a naší schopnosti volby: jsme omezení. Nemáme svobodnou vůli být vším, čím bychom chtěli být.

Můžeme si položit otázku, máme-li vůbec nějakou svobodnou vůli. Jsou činnosti, které se zdají být produkty naší vůle, už předurčeny? Pokud ano, kde je naše schopnost volby? Mnoho lidí pokládá svůj život za zcela mimo jejich kontrolu. Ale to jen potvrzuje existenci svobodné vůle. Jak bychom mohli považovat za překážku určitý osud, pokud bychom v sobě necítili svobodnou vůli? Ta trocha svobodné vůle v podobě naší nespokojenosti ukazuje, že nejsme nikdy vyprázdněni, ať už se nalijeme do svého vlastního časem definovaného image jakkoliv. Nikdy se zcela *nestaneme* tím, co naše činnosti představují, ať už jsou jakkoliv dobré či špatné. Tato skutečnost je zřejmá z výroku: „Nebyl jsem to já, když jsem to dělal.“ Tato realizace je počátkem odpoutanosti.

Síla vůle je pro osobu podstatná, ale jako i ostatní síly, může být i tato v rámci svých hranic posílena či oslabena. Kultivací odpoutanosti svoji vůli posilujeme a získáváme více vlády nad svým životem. Kultivací připoutanosti svoji vůli oslabujeme a vládu nad svým životem ztrácíme. Za žádných okolností však nemůže být svobodná vůle zcela udušena nebo všemocná.

## Matrice neboli pole činností

Někteří soudobí filozofové popisují lidskou bytost jako *matrici*. Slovník definuje matici jako formu nebo schránku, do které je něco, v tomto případě „vlitá“ osoba, uloženo nebo vetvarováno. Moderní psychologie definuje matici jako celoživotní strukturu fyzických, emocionálních a symbolických (tj. mentálních) zkušeností. *Bhagavad-g...* nazývá tuto strukturu *kṣetra*, „pole“ fyzických, emocionálních a mentálních aktivit dané osoby.

*Kṣetru* můžeme přirovnat k *silovému poli*, pojmu fyzikálních věd. Např. každý tok elektrického proudu obklopuje pole magnetické síly. Toto pole, struktura přitahování a odpuzování, s proudem interaguje a protéká jím, čímž mění jeho dráhu. Tato interakce může být inteligentně řízena elektroinženýrem, který ví, jak proud zachytit a dovede opakovaně měnit jeho směr a pohyb. To způsobuje mocné elektromagnetické vlny, které mohou přenášet informace. Tyto vlny, nebo přenášené signály, přenášejí „světy“ naší zkušenosti médiem rádia a televize.

Podobně matrice, která obklopuje proud vědomí a interaguje s ním, je polem mocných *agentů zkušenosti*. „Agent“ je síla, která nás informuje a způsobuje změnu. „Zkušenost“ je přímý důkaz vědomí, které se projevuje jako uvědomění si dějů ve vnitřním a vnějším světě. „Agent zkušenosti“ ohýbá a tvaruje toto uvědomění přitahováním a odpuzováním a informuje nás o fyzických, emocionálních a mentálních světech.

Mezi *kṣetrou* a modelem silového pole je ještě jedna zajímavá paralela. Věda praví, že elektřina a magnetismus jsou dva aspekty jedné elektromagnetické reality. Podobně jsou vědomí a agenti jeho zkušenosti dvěma aspekty jedné božské reality, Brahmanu. Vědomí je duch. Agenti jsou hmotou ve dvou kategoriích prvků: *sthūla* (hrubé prvky země, voda, oheň, vzduch a éter) a *subtīla* (subtilní prvky mysl, inteligence a falešné ego). Nad Brahmanem hmoty a ducha je Parabrahman, (Nadduše nebo Nejvyšší Osoba), „elektrikář“, který ovládá obojí.

## Zprostředkovatelé zkušenosti

Přední agent zkušenosti je falešné ego, síla, která drží duši pevně v hmotném poli. Pak je tady mysl, která „monitoruje“ zkušenost. Toto monitorování lze chápat dvěma způsoby. Jednak jako plátno kina, na kterém se objevují neskutečné, ale vzrušující obrazy. Za druhé jako filtr. Mysl věnuje pozornost některým obrazům a považuje je buďto za žádané či za nebezpečné, ale ostatní obrazy vyřazuje jako nedůležité. Tato filtrovací funkce je také známa jako inteligence, protože pomocí ní rozlišujeme mezi tím co je důležité a tím, co je nepodstatné. Např. smyslové informace registrované jako podoba přitažlivé ženy budou na obrazovce mysli muže nevyhnutelně obsahovat absurdní obrazy – každé fyzické tělo, ať už je jeho zjev jakkoliv esteticky příjemný, je proniknut defekty. Ale když se inteligence odevzdá požívání si této ženské podoby, absurdní obrazy odfiltruje. Základem této „editační funkce“ je volba vědomého já.

*Bhagavad-g...* uvádí další agenty zkušenosti: životní symptomy, vnímající a činné smysly, smyslové objekty, přesvědčení, touha, nenávisť, štěstí a neštěstí. Jelikož každý agent zkušenosti může vědomí přitahovat či odpuzovat, nutí osobu k rozhodování. Moc agentů ovlivňovat, donutit nás k výběru, je odvozena z času.

Agenti uspořádávají naši lidskou zkušenost podle zákonů přírody. Matrice zkušenosti je uspořádávána a znovu přeuspořádávána život za životem, a to nejen jako zkušenost lidská, ale jako zkušenost 8 400 000 druhů. Toto neustálé přeuspořádávání je známo jako změna těla neboli reinkarnace. Proces shrnuje fráze *prakṛteḥ kriyamāṇi* (z *Bhagavad-g...* 3.27). Podle překladu Śrī Prabhupādy v jednom z jeho komentářů to znamená „osoba je podle zákonů hmotné přírody ovládána polobohy.“

## Kolo štěstěny

Polobozi jsou osoby jako my, mají ale v tomto vesmíru značnou moc a vliv. Ačkoliv jsou velkou měrou mimo naší matici, jsou v ní funkčně reprezentováni hmotnými agenty naší zkušenosti. Přesný způsob interakce polobohů s námi prostřednictvím těchto agentů určuje program přírodních zákonů. Tento program nazývají lidé osud nebo štěstěna. Již v dávných dobách se civilizovaní lidé pokoušeli program svého osudu zjistit z astrologických znaků, které rotují nebem v *kēla-cakře*, kole času.

Pomocí jakého hmotného zákona polobozi plánují naši štěstěnu? Zákonem tří kvalit (*tri-guṇa*) činnosti (*karma*). Každý den našeho života nás podněty k činnosti přesvědčují, abychom si vybrali, co dělat v následujícím okamžiku. Podněty všeho druhu – pocity, nápady, emoční nálady, místa atd. – které jsou produkovány třemi kvalitami hmotné přírody: dobro (*sattva-guṇa*), vášně (*rajo-guṇa*) a nevědomost (*tamo-guṇa*). Podle toho, na jaké podněty odpovídáme, se naše činnost nachází v určité kvalitě přírody. Např. je-li činnost regulována náboženským písmem a prováděna s uklidňenou myslí, bez připoutanosti, a není motivována hmotnými výsledky, je v kvalitě dobra. Činnost prováděna s velkým úsilím a za účelem uspokojení tužeb pod vlivem falešného ega je v kvalitě vášně. Činnost prováděna v iluzi, která nedbá pokynů písem, nebere ohled na hříšné reakce, je násilná a plná nesnází, je v kvalitě nevědomosti.

Činnost ve vyšší kvalitě (*sattva-guṇa*) přináší dobrou štěstěnu, činnost ve střední kvalitě (*rajo-guṇa*) smíšenou a činnost v nižší kvalitě (*tamo-guṇa*) neštěstí. Úděl, který nás nyní postihuje, není ničím jiným než výsledkem činů, které jsme spáchali ve své předchozí existenci. Neexistuje náhoda. To, co se nám zdá nahodilé, je ve skutečnosti spravedlnost vykonána polobohy v souladu se zákonem *karmy*.

Kvality *karmy* kolísají v čase a prostoru. Čin, který je v určitém čase, na určitém místě a za určitých okolností dobrý, může být jindy, jinde a za jiných okolností špatný. Jednoduchou analogií jsou pravidla silničního provozu v různých zemích. V Anglii je „dobré“ jezdit po levé straně silnice, kdežto za kanálem je to „špatné“. Je-li náš čin v tom kterém okamžiku dobrý či špatný, o tom rozhodují kvality, nikoliv naše vlastní pojetí dobra a zla. Pro lidskou bytost je nemožné přesně posoudit, jak se tyto kvality v každém okamžiku mění. Ale polobozi vědí, a neúprosně nás podle toho odměňují či trestají. *Karma* tedy nevyhnutelně přináší dobrou, smíšenou či špatnou štěstěnu, ať už se snažíme jakkoliv upřímně dle našeho vlastního uvážení činit pouze dobro.

Shrňme si to: osoba je věčná bytost s omezenou svobodou volby. Její vědomí možných voleb, které se jí naskýtají, je utvářeno časově omezenými hmotnými jevy, které zahrnují fyzické, emocionální a mentální zkušenosti. Jevy, které osoba nyní zakouší, jsou sestrojeny polobohy v souladu se třemi kvalitami přírody. Kvůli své předchozí činnosti v těchto kvalitách má nyní daná osoba dobré, průměrné či špatné fyzické, emocionální a mentální zkušenosti. Všechny tyto zkušenosti jsou dočasné.

Co já, osoba, v konečném smyslu hledám v této matici vlastní zkušenosti? Svobodu. „Čím je světlo pro oči, tím je svoboda pro lidskou duši.“ Každý chce svobodu, jak vysvětluje Śr...la Prabhupada, protože to je konstituční pozice duše. Konstitučně jsme věční, plní poznání a štěstí. Ale zkušenost hmoty brání zkušenosti naší původní povahy. Nyní podléháme času, nevědomosti a neštěstí. Instinktivně toužíme po svobodě od tohoto potlačování.

## Tři chybná pojetí svobody

Osvobozená osoba si může skutečně vybírat. Pravá volba znamená, že existují možnosti skutečného uspokojení. Matrice naší zkušenosti nám naneštěstí svobodnou volbu nedovoluje. Proč? Odpověď je jednoduchá: jsme věční, ale možnosti, které nám jsou v tomto světě dostupné, takové nejsou. Chceme zakoušet pravou blaženost, ale možnosti nám dostupné v tomto světě jsou smíšené s nesnáze. Volba taková, jak ji známe nyní, v matici naší současné zkušenosti, nemá podstatu. Volíme jen stíny – stíny lásky, práce, sociálního života, rekreace atd. – které se objevují a časem zase mizí. Ale v hranicích naší zkušenosti se nám zdá být velice nesnadné pochopit, že *skutečnou* svobodu volby nemáme. Matrice nám dokonce poskytuje tři pojetí svobody – v dobru, ve vášni a v nevědomosti. Naneštěstí nejsou skutečné.

*Sattvická* (dobrá) koncepce svobody, ač je v konečném smyslu také falešná, je vyšší než ostatní. V ní osoba usiluje o svobodu poznáním a morálkou – ctnostmi, které značně prosazují moc odpoutanosti. Ale jak varuje Šr...la Prabhupada, poznání a morálka nám nedávají autoritu nad smysly, tj. zrakem, chutí, čichem, sluchem a dotekem. I v dobru zůstává vědomí na všech stranách *podrobeno* fyzickým, emocionálním a mentálním jevům, které nekontrolovaně povstávají z dobrého, špatného a smíšeného osudu. Učená a morální osoba tyto jevy zakouší analyticky, vyrovnaně. Jelikož je odpoutaná od zkušenosti, může se považovat za osvobozenou. Je faktem, že poznání a odpoutanost osvobozují mysl od nejistoty. Pokud ale v bezpečí mysli zůstane navyklá na život ve vězení světské zkušenosti, není učená osoba ve skutečnosti osvobozená. V 7. kap. knihy *Réja-Vidy* Šr...la Prabhupada vysvětluje:

Dobro je také určitý druh znečištění. V dobru si uvědomujeme svoje postavení a transcendentální náměty atd., ale máme nedostatek v tom, že si myslíme: „Teď všechno chápu. Nyní jsem OK.“ Chceme tady zůstat. Jinými slovy, člověk v kvalitě dobra se stane prvotřídním vězňem a chce zůstat ve vězení, kde se cítí šťasten.



## Naše dvě povahy

Naše první povaha, podstata naší osoby, je věčný duch. Naše druhá povaha, jak Śr...la Prabhupada často zdůrazňoval, je zvyk. Např. máme ve zvyku radovat se nebo naříkat nad změnou osudu. Jazykem *Bhagavad-g...ty* je tento zvyk *dvandva-moha*, zmatenost z duality, která fascinuje všechny bytosti zrozené do hmotného světa. V jedné přednášce to Śr...la Prabhupada ilustroval na muži, který naříká nad smrtí svého syna. Kdo by neplakal, kdyby mu zemřel syn? I učený a morální člověk by nad takovou ztrátou naříkal. „Je to zvyk,“ řekl Śr...la Prabhupada. Ale člověk v kvalitě dobra se snaží k tomu přistupovat filozoficky.

Ve starověku znamenala filozofie především intelektuální metodu k rozlišení duchovního já od zvyků těla a mysli. Filozofové klasické středozevní kultury, která zplodila evropskou civilizaci, věděli, že naše první povaha může být kultivována či degradována. Kultivuje se pěstováním ctnosti a naopak ztrátou ctnosti se zhoršuje.

V latině, stejně jako v sanskrtu, znamená kořen *vir* „silný“; ctnost (angl. virtue) je tedy kvalita silného, zdravého ducha. V evropské kultuře existují čtyři klasické ctnosti, z nichž přední je *sofia*, pravé poznání já mimo čas. Dále to jsou statečnost, spravedlnost a zdrženlivost. Ve védské kultuře existují také čtyři paralelní ctnosti: pravdomluvnost, odříkání, milost a čistota. Pečujeme o ně upuštěním od nevědomých, hříšných zvyků. Pěstování ctností posiluje rozhodnou odhodlanost neboli *vyavasEya-atmikE* (srov. *Bhagavad-g...tE* 2.44).

Rozhodná připoutanost k pravdě se v řečtině nazývá *filosofia*, z čehož pochází naše „filozofie“. Je podstatou rozhodné odpoutanosti od hmoty. Nadto pravda znamená bezčasovou pravdu mimo náš dočasný vlastní image. Vlastní image otce je „pravdivý“ v biologickém, psychologickém a společenském smyslu – *ale ve skutečnosti není pravdivý v nejvyšším smyslu*, protože moje role otce je pouze dočasná. Abychom to připustili, musíme být rozhodně ctnostní.

Zatímco naříká nad smrtí syna, je zármutek ctnostného otce zmírněn moudrým vhladem do hlubšího významu změny osudu. Ví, že to, co dají a odeberou polobozi, není ve skutečnosti jeho, protože věčná duše nemůže vlastnit nic dočasného. Proto není neštěstí pro dobrého muže ve skutečnosti špatné. Často poslouží jako zdravější lekce než jakou by poskytla dobrá štěstěna, protože v tzv. dobrých časech máme sklon zapomínat skutečnost, že v tomto světě nemůže nic trvat. Filosofie, bohyně řeckého a římského myšlení, prohlašuje v *The Consolation of Philosophy* od Boëthia: „Kdybys viděl plán prozřetelnosti, nemyslel by sis, že kdy bylo jakéhokoliv zla.“

Svět je naplánován tak, že štěstí stíhá neštěstí. Bezdětný král Citraketu se cítil velmi požehnan prozřetelností, když jeho manželka konečně porodila syna. Zanedlouho však bylo dítě při palácovém spiknutí otráveno. Král byl emocionálně zrcen. Ale mudrc NĚrada Citraketovi ukázal, že tato ztráta byla tím samým ziskem, jaký před několika dny oslavoval. Syn byl „dobrý“ a také „špatný“, „přítel“ a také „nepřítel“, objekt králova štěstí i neštěstí. Když to Citraketu pochopil, opravdu něco získal – odpoutanost.

Pro toho, kdo je odpoutaný od hmotného zisku a ztráty, je „bytí“ mnohem důležitější než „stávání se“ (např. otcem). Ať už přijde s časem jakýkoliv dobrý či špatný osud, ctnostná osoba si zvolí bezčasné bytí – svoji duchovní podstatu – před jakoukoliv hmotnou situací. Na druhé straně osoba se slabou ctností je připoutána k proměnlivosti svého osudu. Vidí příchod a odchod příjemných a nepříjemných zkušeností v čase jako dobrý nebo špatný. Protože je slepý k vlastní *karmě* pod koly osudu, pokládá osud za slepou náhodu. Nebo si myslí, že neexistuje žádný osud, že úspěch je vytrvalostí v záměru, a neúspěch odměnou lenosti. V každém případě je jeho zvykem ztotožňovat sebe sama s matricí, do které je nalita jeho osoba, a ztotožňovat vlastní zájem se zkušenostmi, které v této matrici nalézá. Tak se čistý duch stává závislým na měnících se uspořádáních hmoty (*prakṛti*). To je jeho zlozvyk.

Když se někdo stane nadměrně závislým a ovládn zlozvykem, říká se o něm, že propadl závislosti. Tato závislost může být rovněž nazvána hříchem. Slovo „hřích“ (angl. sin), je etymologicky spřízněno s angl. slovem „sunder“ („oddělit“), které je příbuzné se sanskrtským slovem *sanutar*, „daleko“. Hřích je tedy zvyk, který nás odděluje od našeho skutečného já. Śr...*mad-BhĚgavatam* 1.17.38 vypočítává čtyři základní hříšné zvyky (*adharmā-caturvidhā*): *dy/ta* – hazard (včetně mentální spekulace), *pĚna* – pití alkoholu a požívání ostatních intoxikantů, *striya* – pohlavní styk mimo manželství a *s/nĚ* – zabíjení zvířat a jezení masa. Tyto čtyři aktivity poutají duši velmi silně k tělu a narušují čtyři ctnosti, čímž ji duchovně oslabují. Bezmocná duše nemůže odolávat nutkání zvyšujícího se násilí a zkaženosti, které vyvolávají nemorální, kriminální činy, vedoucí ke značnému neštěstí v tomto i v příštích životech.

„Svoboda“ v kvalitě vášně

V některých svých přednáškách překládal Śr...la Prabhup€daprak<sup>TM</sup>ti jako „nástroj“, nebo specifičtěji „nástroj požitku.“ Nástroj je stroj. Hmotné tělo, které nás obaluje, je nekonečně složitý stroj sestavený z hrubé a jemné hmoty. Jako moderní automobil velice obšírně slibuje svobodu a bezstarostný požitek.

Přístrojové vybavení těla zahrnuje kognitivní smysly (j€nendriya: sluch, hmat, zrak, čich, chuť) a motorické smysly (karmendriya: ústa, ruce, nohy, genitálie a konečník). Všechny jsou znaky kvality vášně. Tím, že slouží každému našemu přání, nás zvou k tomu, abychom se cítili pohodlně. Tyto smyslové nástroje však nejsou naši služebníci, ale naši uchvatitelé. Jejich tzv. služba naší touze tvoří velmi nebezpečný návyk.

Během mnoha životů v nižších životních druzích jsme si zvykli ukájet naši touhu po požitku poskytnutím smyslům lascivních hrátek. S t€káním smyslů se touha zvyšuje a zvyšuje se tím i naše závislost na smyslech. I pro lidskou bytost, která je zdánlivě osvobozená dobrem, mohou být latentní návyky na nadměrné jesení, spaní a sex kdykoliv probuzeny. Śr...la Prabhup€da píše:

Osvobozená duše je osoba, která má dostatek poznání o tomto hmotném světě a proto není připoutána k tělesnému pojetí života. Ale kvůli jejímu dlouhotrvajícímu styku s kvalitami hmotné přírody jsou osvobozené duše někdy vlivem nepozornosti v transcendentální pozici uchváteny iluzorní energií.

Poznání a morálka tedy nezaručují vykořeneání zvyku uspokojování smyslů. Jak je uvedeno v 2. kap. *Bhagavad-g...ty*, jsou smysly tak silné a dravé, že mohou násilím odvést i mysl inteligentního člověka, který se je snaží ovládat. Mysl má povahu dobra. Ačkoliv jsou smysly vášnivé, jsou velice blízké mysli, neboť jsou jejími orgány pro získávání informací (naslouchání, cítění, vidění, chutnání a čichání) a pro činnost (jesení, mluvení, uchopování, pohyb, sex a odstranění tělesných odpadů). Smysly mohou být kdykoliv vzrušeny hmotnými objekty a mohou odvléci mysl moudrého člověka od uvědomování si věčného já. Tak se samotná mysl stane agentem času a největším nepřítelem duše.

Ve světě času mysl slídí po smyslových požitcích, které jsou naopak pronásledovány stářím, nemocemi, smrtí a znovuzrozením. Naším zvykem je však pěstovat si neposednou mysl a smysly jako agenty naší naděje. Z tohoto zvyku vzniká vášnivá filozofie svobody, kterou někteří filozofové nazývají „instrumentalizmus“.

Instrumentalista je někdo, pro koho je „přístrojová deska“ myslí a smyslů jediným reálným zdrojem poznání. Věří, že lidská bytost může s pomocí těchto nástrojů nalézt odpověď na komplexní problémy hmotné existence. Člověk se neliší od ostatních stvoření svými ctnostmi, ale složitostí svých problémů. Lidské otázky dobra a zla, pravdy a nepravdy, mohou být vyřešeny jedině na základě užitečných skutečností, neboť užitečnost je mírou pravdy. Teorie duše a jejích ctností jsou v praktických záležitostech neužitečné. Proto nejsou pravdivé. Teorie se mají soudit nikoliv na základě jejich „dobra“, ale na základě jejich výsledků: co nám přinášejí.

Vášnivý instrumentalista používá svoji mysl a své smysly jako nástroje k nalezení a vykopání pokladů ukrytých hluboko v hmotné přírodě – schované bohatství, nevšední požitky, nové zdroje energie, kosmická tajemství. Doufá, že pomohou potřebám lidské rasy. Jeho náhled je *in spe*, neboť vkládá víru do budoucnosti. „Stávání se“ je tedy mnohem důležitější než „bytí“.

Čím se ale stane? Určitě ne svobodným. Jeho budoucnost obsahuje nespočetná zrození a smrti, neboť filozofie instrumentalizmu je jednoduše filozofií vtělené existence. Např. vesmírná technologie umožnila lidstvu létat vysoko do nebe. Přesvědčím-li se v lidském těle, že nejdůležitější problémy života jsou takové, které může vyřešit létání, nezasloužím si nic lepšího než se v příštím životě stát ptákem.

„Svoboda“ v kvalitě nevědomosti

Osoba v kvalitě dobra hledá svobodu v bytí spíše než ve stávání se. Osoba v kvalitě vášně hledá svobodu ve stávání se spíše než v bytí. Osoba v kvalitě nevědomosti hledá svobodu v nebytí neboli nihilizmu. Ve svém pohledu je tedy *retrospektivní* ve smyslu, že ve svém srdci žije nekonečnou hrůzu, hněv a frustraci ze své minulé existence. Nedoufá ani v současnost ani v budoucnost. Volí si zrušení dalšího zapletení v tomto světě negací osobního já. Existují náročné, vysoce disciplinované filozofické systémy, jejichž cílem je ztracení vlastního já, ale v dnešním západním světě se o to mnoho lidí snaží snadným způsobem: alkoholem, drogami a sebevraždou.

Navíc existují ještě zlostní, zfrustrovaní nihilisté, které neuspokojuje pasivní anulování sebe sama. Chtějí zničit i celý svět. Hledají svobodu z potíží způsobených nutností myslet o účelu života racionálně agresivním, násilným chováním a despotickým útlakem ostatních. Slepý nenávislný útok na svět a jeho tyranizace není nic jiného než motiv sebeanihilace, jak je zřejmé z příkladů z historie slavných tyranů jako Caligula a Adolf Hitler. Ať už se tedy vydá pasivní nebo agresivní cestou, je cílem nihilisty vymýtit všechny nesnesitelné rozdíly ve svém životě, tj. vymazat samotný život.

Krédem voidizmu je *ex nihilo omne ens qua ens fit* – „Každá bytost je do té míry, do jaké je bytostí, tvořena z ničeho.“ Je-li mé bytí nic, pak ani já, ten kdo volí, ani svět voleb, nejsou ve své skutečnosti důležité. Pro člověka v dobru je důležité vždy volit vnitřní pohodu než zapletení ve vnější rozmanitosti. Pro člověka ve vášni je důležité se zaplést v různorodosti vnějšího světa; ano, dokonce důležitější než vnitřní blahobyť. Ale pro člověka v nevědomosti nestojí ani jedno z toho za námahu.

Dobří lidé usilují o osvobození od ztráty já v hmotné přitažlivosti. Vášniví lidé nemají s takovým ztracením se problém. Usilují ale o osvobození se od problémů, které jsou výsledkem jejich přitažlivosti k hmotě. Nevědomý člověk si ale činí nárok na svobodu popřením důležitosti úsilí dobra a vášně. Myslí si, že věčný život a světské štěstí jsou nemožné a snažit se je dosáhnout je marné, absurdní, nicotné. V *Caligulovi* napsal fr. filozof Albert Camus:

Tento náš svět, tento plán věcí jak jej nazývají, je vskutku velmi nesnesitelný. Právě proto chci Měsíc nebo štěstí nebo věčný život – něco, co může znít bláznivě, ale co není tímto světem. ... Tento svět je nedůležitý; jakmile to jednou zrealizujeme, získáme zpět svoji svobodu. ... A přitom vím ... vše, co potřebuji, je aby bylo nemožné. Nemožné!

Na jedné straně Camus zastává *tamasickou* svobodu zavržení života v tomto světě. Ale tato svoboda je negativní. Je to jako když se zbavíme neustávající bolesti hlavy tím, že ji usekneme. A na druhé straně musí Camus připustit, že pouhé zavržení světa není tím, co pozitivně chceme a potřebujeme. Chceme a potřebujeme pozitivní svobodu dělat nemožné. Co je tím nemožným „co není tímto světem“, co není matricí naší současné zkušenosti? Jak již bylo dříve vysvětleno, je to svoboda volit mezi možnostmi skutečného uspokojení, možnostmi vytvářenými z povahy věčného bytí, úplného poznání a čisté blaženosti. Ale pro člověka v nevědomosti, protože je pro něj tato svoboda nemožná, je šíleností.

## Nejvyšší moc

Do té míry, do jaké jsme zajatci tří kvalit hmotné přírody, *není* pro nás skutečná svoboda možná. Po mnoha životech pokusů o nalezení svobody v kvalitách tedy může někdo vyvinout tendenci k úplnému transcendování hmoty. K tomu je nutné transcendovat touhu po třímání moci nad hmotným světem – rozuměj moc odpoutanosti od světa (dobro), schopnost ovládat jej (vášeň) a moc jej negovat (nevědomost). Tyto síly náležejí Bohu. Hmotná spoutanost duše je zapříčiněna imitací Jeho síly. On jediný je Guṇeśvar, všemocný pán *tri-guṇy*. Je nemožné stát se Bohem. Pokus o Jeho imitaci přivádí duši pod vliv tří kvalit.

Filozofové nemožného jsou však houževnatí. Někteří připustí, že naivní pokus stát se Bohem je marný. Říkají ale, že „naivní“ znamená snažit se *stát se Bohem v osobním smyslu*. Ano, pod vládu kvalit se dostáváme kvůli touze. Ale jen osoby touží. Proto Boha je lépe chápat jako jednotu všech bytostí zbavenou osobních charakteristik. Božství je úplná nepřítomnost jména, podoby, kvality, činnosti a vztahu. Mystický tranz invokes sílu impersonálního božství a tato síla postupně smývá rozdíl mezi „ty“ a „já“, „toto“ a „tamto“. Na nejvyšším stupni je já vesmírem, vesmír Bohem a Bůh každá živá bytost. Vše-jednotné Já je takto osvobozeno od přitažlivosti ke kvalitám, které jsou ve skutečnosti pouze kvality osobních vztahů – odpoutanosti, ovládnutí a negace. Ale co svoboda skutečné volby?

Jedinou ranou jsme zbaveni pout;  
nic na nás nelpí a my se ničeho nedržíme.  
Vše je prázdné, jasné, sebezářné,  
bez namáhání síly myslí  
Zde nemá myšlenka, pocit, poznání ani imaginace  
žádnou hodnotu.

Tato buddhistická báseň nás přivádí zpět k problému impersonalizmu. Tam, kde je vše prázdné, kde myšlenka, pocit, poznání a imaginace nemají hodnotu, nemůže být podstatná moc volby, a tedy skutečná svoboda. Nicméně, tato báseň je vyjádřením volby. Seng-st'en, autor, měl vědomý cíl života – nelpět na ničem a nenechat na sobě nic ulpívat, opak lnutí k něčemu a lnutí něčeho na něm. Nemohl uniknout podstatě osobnosti – *volbě* – ani v impersonalizmu.

Úsilí o neutralizaci já, o jeho inaktivaci duchovní silou, je sporné. *Duch je aktivní, nikoliv pasivní.*

*dehendriya-pra-mano-dhiyo 'm...  
yad-aśa-viddhi pracaranti karmasu  
naivēnyadē lauham ivēpratapta  
sthēne'u tad draṣṭrapadeśam eti*

Jako má železo moc pálit, když je ohněm rozpáleno do ruda, tak tělo, smysly, živá síla, mysl a inteligence, ačkoliv to jsou pouhé kusy hmoty, mohou fungovat ve svých činnostech, když jsou Nejvyšší Osobností Božství naplněny částičkou vědomí. Jako železo nemůže pálit aniž by bylo zahřáto ohněm, tělesné smysly nemohou jednat dokud nejsou podpořeny Nejvyšším Brahmenem. (*Śr...mad-Bhēgavatam* 6.16.24)

Částička vědomí (*aśa*) zde zmíněná je duše. Duše emanuje z Nejvyšší Osoby. Následující kapitola vysvětlí Nejvyšší Osobu detailně; zde jen stačí poznamenat, že tato Nejvyšší Osoba a Její emanace, duše, jsou dynamickým duchem. Duch je přirovnáván k ohni a matrice (tělo, smysly, životní vzduch nebo-li *pra-ma*, mysl a inteligence) se přirovnává k železu. Když nabije oheň železo energií, získá železo schopnost pálit. Podobně pohybující se duchovní náboj aktivuje matici hmotné zkušenosti, jako je magnetické pole aktivováno pohybujícím se elektrickým nábojem. Médium, kterým duch aktivuje hmotu, je čas. Čas je moc Nejvyšší Osoby nad vesmírem, jak Sám Osobně prohlašuje v 11. kapitole Bhagavad-g...ty. Fáze vesmírného času se manifestují jako kvality přírody: stvoření (vášeň), udržování (dobro) a zničení (nevědomost).

*Śr...mad-Bhēgavatam* 3.25.15 vysvětluje, jak může být osoba třemi kvalitami spoutána a jak se od nich může osvobodit:

*cetaḥ khalv asya bandhēya muktaye cētmano matam  
guṇe'u saktā bandhēya rataḥ vepuṣi muktaye*

Stav, kdy je vědomí živé bytosti přitahováno třemi kvalitami hmotné přírody, se nazývá podmíněný život. Ale je-li totéž vědomí připoutáno k Nejvyšší Osobnosti Božství, nachází se živá bytost v osvobozeném vědomí.

Zde je definována volba, podstatná funkce individuálního vědomí. Máme dvě možnosti: volit společnost tří kvalit hmotné přírody, nebo společnost Nejvyšší Osobnosti Božství.

Zvolíme-li si kvality přírody, jsme jimi lapeni (slov *guta* znamená „provaz“; každá kvalita je jedním vláknem v provaze, který poutá duši do matrice dočasné zkušenosti). Jednou takto lapena, dynamická podstata duše, tj. její schopnost volby, rychle střídá dvě hmotné duality: mysl a hmota, inteligence a hloupost, dobro a zlo, světlo a tma, muž a žena, mladý a starý, zdraví a nemoc, teplo a zima, požitek a bolest, štěstí a neštěstí, bohatství a chudoba, krása a ošklivost, vzrušení a nuda, rozvážlivost a vrtoch, moudrost a šílenost, pocta a hana, sláva a potupa, zrození a smrt, nahoře a dole.

Dokud duše volí mezi dualitou, je *kětra*, její pole hmotných činností, udržováno život za životem. Uzel spoutanosti k hmotné dualitě rozvazuje volba společnosti s Nejvyšší Osobou. Jak uvidíme, osvobození ve společnosti s Nejvyšší Osobou umožní duši neomezené příležitosti podstané volby.

## 2. kapitola Nejvyšší osoba

Člověk může, tak snadno až to vyráží dech, nahlédnout mimo matrici časem omezené zkušenosti. Nemám na mysli vize jiných světů, které ohromují život do klidu. Míním vhled do něčeho tak jednoduchého jako je věta vyřčená přítelem. Takový vhled může ihned uskutečnit velice snadno a rychle každý, kdo má zájem o provedení malého zázraku vnímání jak věci vnímáme. Filozofové tomu říkají *apercepce*.

Logický mechanismus mysli (*anumēna*) řadí události do přihrádek *dříve* a *potom*. Nemůžeme logicky přisoudit *nyin* události, která před okamžikem minula, ani události, která nastane za okamžik. Znáť události *mimo čas* odehrávající se *v čase* je mimo logiku. *Ale význam, který v událostech vnímáme, je mimo čas jejich trvání*. Tato skutečnost je tak zřejmá, že ji obvykle opomíjíme.

Když ve vědomí „zachytíme“ melodii nebo vyřčenou větu, neoddělujeme od sebe noty ani slova, která slyšíme v tomto okamžiku od not či slov, která jsme slyšeli dříve a která uslyšíme za okamžik. V Upaniřadách se říká: *v... □ēyai tu grahanena v... □ēvEdasya v€ šabdo g<sup>TM</sup>hita □*, tj. „noty v... □y (indický hudební nástroj podobný sitáru), pochyťme najednou.“ Melodie – vibrující, ztepilá podoba vycházející odněkud z nás – se vyjevuje jako krása, která je najednou *mimo* momentální zvuky hrané hudebníkem a přitom všechny hrané noty *obsahuje*. Další verš z Upaniřad hovoří o „tom, co není zjeveno řečí, ale co řeč zjevuje“ (*yad v€c€n abhyudita □ yena v€g abhyudyate*). Když nám někdo něco říká, chce nám sdělit určitý „bod“. Ale pochycení tohoto bodu nevyžaduje úsilí chytání významu každého slova vypáleného z jeho úst – jako chytání rychlých podání tenisových míčků, na nichž je na každém napsáno jedno slovo – a pak mentální spojování jejich významů. Bod jeho věty zachytíme celý najednou, ne v logice času (horologii). Jeho bod je ozářen poznáním, které vychází zevnitř. Ale proč poznání vychází, aby dalo smysl jeho zmatené řeči (často ještě předtím, než dokončí větu) nelze vyrozumět z toho, co říká. Toto poznání najednou zahrnuje všechna jeho slova a přitom se od nich neliší.

Jistí současní filozofové považují *poznání krásy a významu zkušenosti* – ukázaného zde na „zachycení“ melodie nebo myšlenky z událostí plynoucích kolem – za skutečný svět, který je „pro vědomí samotné vhodným místem,“ nebo „absolutně odlišný od všeho.“ Říkají, že tento skutečný svět naneštěstí opřádáme „sítí času,“ mechanistickou logikou, která nám znemožňuje vidět způsob *mimočasového* vyjvení melodií a významů.

## Světlo absolutního poznání

Mahéjanové jsou védské autority dokonale ovládající absolutní poznání, které stojí mimo pomíjivé dojmy hmoty. Existuje 12 mahéjanů. Brahmé je mahéjana, který asistuje Nejvyšší Osobě při Jeho zábavě tvoření vesmíru. Ve *Śr...mad-Bhégavatamu* říká, že Pán je *avikriya* □ *satyam*, neměnicí se pravda, narozdíl od přechodných „skutečností“ hmotné existence. Neměnná pravda je ukryta v srdci každého mimo světská slova a argumenty a nelze ji definovat myslí. Nejvyšší Osoba je *arthendriyébhésam*, vnitřní světlo, které ozařuje objekty vnímání, jenž se objevují a mizí v čase.

Mahéjana Rudra, který vesmír nčí, vysvětluje, že abychom čemukoliv porozuměli, potřebujeme k tomu *para* □ *jyoti*, „nejvyšší světlo“. Toto bezčasové světlo emanuje z *eka édyā* □ *puruā*, „jedné původní osoby“ (Puruā), který, jako Slunce, stojí mimo mrak Svého vlastního výtvaru. Je to právě mrak *méyi*, neustále se měnící hmotné energie, který zakrývá jasné nebe našeho vědomí. Zářivý Puruā osvětluje tento mrak a dává smysl všemu, které zakoušíme pod vlivem *méyi* – zvukům, pocitům, podobám, chutím a vůním. Bez Jeho bezčasového světla bychom nemohli zakoušet vířící, dočasný mrak hmotné energie. Ale tento Puruā zůstává ukryt přede všemi mimo těch, kdo mají *amala* neboli čisté srdce. Je *kevala*, zcela čistý. Rudra sděluje, že tato původní osoba se jmenuje K<sup>TM</sup> □ a.

Další Mahéjana, Kapiladeva, říká, že Pán K<sup>TM</sup> □ a je Bhagavén. Slovo *bhagavén* znamená neomezený zdroj šesti majestátů: bohatství, síly, slávy, krásy, poznání a odříkání. Bhagavén Śr... K<sup>TM</sup> □ a sídlí jako Puruā v našich srdcích. Současně je mimo nás ve Svě formě času (*kéla-rupena yo bahi* □).

K<sup>TM</sup> □ a je tedy naše vnitřní síla poznání; a je Časem, který řídí funkce mysli, emocí, smyslů a smyslových objektů. Jak síla poznání osvětluje tyto časem řízené agenty, rozeznáváme opulence jako *jéna* (poznání) a *śr...* (krása), jak na nás svítí v plynoucích slovech a tónech hudby. Tyto opulence dávají naší zkušenosti tvar, hloubku, směr, smysl, sílu a přitažlivost. Bez nich by bylo vše prázdno.

Uvažme nyní opulenci *bala* (síla). Když se dívám na horu, vidím data – ohromnou masu skály – zaznamenaná očima. To je *bahya-pratyakā*, vnější vnímání. Uvědomuji si tato data světlem poznání, které vyzařuje ze skrytého jádra mého srdce. Toto poznání podobně odhaluje emoční náladu – bázeň – kterou mysl sdružuje s fyzickou formou hory. To je *antara-pratyakā*, vnitřní vnímání psychologického stavu. Tyto smyslové, mentální a emocionální funkce doprovázejí – ale nevysvětlují – rozeznání majestátní síly při pohledu na horu. Ano, oči registrují masu skály a mysl odpovídá na tato data bázní a údivem – ale mezi těmito dvěma funkcemi je tajemství. Odkud vychází rozeznání síly?

Odpověď je, že vychází ze *samotného vědomí*, stejně jako z vědomí vychází krása, když slyšíme hudbu, a poznání při naslouchání větě. Ve výkladu ke *Śr...mad-Bhégavatamu* 1.19.23 Śr...la Prabhupéda vysvětluje, že individuální duše sdílí v menší míře šest transcendentálních majestátů Bhagavéna. Ty jsou však tlumeny pokrytím hmotnou energií, stejně jako slunce je zakryto mrakem. Jako je světlo médiem spojujícím náš zrak se sluncem, tak vědomí je médiem spojujícím duši s Bohem. A to je pravda, ať už duše Boha uznává či ne. Vše, co v životě známe, je rozhraní individuálního vědomí s nejvyšším vědomím. Časem omezená matrice – mechanismus mentální, emocionální, smyslové a fyzikální zkušenosti – je také produktem této styčné plochy, stejně jako mrak na nebi je produktem sluneční záře na rozhraní s naším zrakem. Ale je to nežádoucí produkt, jako atmosférická elektřina, která ruší příjem rádiového programu. Náhle pochopit bezčasovou opulenci poznání a krásy skrze pomíjivá slova a noty hudby je jako letmé zahlédnutí slunce skrze přecházející mrak, nebo chytání zloмок rádiového programu mezi bzučícím šumem.

Pokryv mračna je výsledkem naší *nevědomosti přítomnosti Boha před námi*. Jako je Slunce nezměrně větší než mrak, tak je Bůh nezměrně větší než jak naznačují mysl a smysly. Naše nevědomost Jeho přítomnosti před námi je výsledkem naší bezvýznamné perspektivy. Podobně díky naší nepatrnosti pokrývá malý mrak naši vizi gigantického slunce.

Není vědomí bez spoluvědomí, které sdílí individuální duše s Pánem v Srdci. Když nás v nevědomosti spoluvědomí odnesou časem řízené mentální funkce, zdá se, že naše „poznání“ pochází z mysli. Když nás v nevědomosti odnesou časem řízené smyslové funkce, zdá se, že naše „poznání“ pochází ze smyslů. Poznání však nepřichází ani z mysli ani ze smyslů, o nic víc než světlo vychází z mraku, který zakrývá slunce. Osobě v čistém vědomí – osobě, jejíž poznání není zataraseno mrakem *méyi* – pochází to, co zná, od Boha: Jeho bezčasové bohatství, síla, krása, poznání a odříkání.

Vše je osobní

Proto hymnus *Puru'a-s/кта z ·g Vedy* praví: *puru'a eveda sarvam* – „Nejvyšší Osoba je vše.“ V současnosti Ho ale *jako osobu* nevidíme. Důvodem je opět, že naše současná perspektiva je bezvýznamná. Uvažme pohled drobného hmyzu. Já jsem jistě osobou, ale když mi nějaký hmyz leze po ruce, vnímá mě jako masu neosobní „hmoty“. Podobně vnímají lidské bytosti stvoření (vnější podobu Nejvyšší Osoby) jako neosobní. Mezi hmyzem a lidskou bytostí je však důležitý rozdíl. Lidská bytost se může ptát, co se za vnímaným světem opravdu nachází. Týž védský hymnus na to odpovídá: *etavēnasya mahimēto jyēyē ca puru'a* – „toto vše (stvoření) hlásá Jeho slávu, ale větší je Osoba.“ Velké stvoření je tedy produktem *nejvyšší osoby* jen za účelem přivábení lidského rozumu, našeho nástroje dotazování, *k této osobě*.

Ateističtí intelektuálové to ovšem nemohou přijmout. Podle nich má náš nástroj dotazování sklon k nešťastné slabosti pro nadpřirozeno. Proti této slabosti jsou nejlepším lékem tvrdá fakta smyslového vnímání. Naše smysly nám neukazují nic vyššího než je příroda. Proto je příroda jediným platným objektem lidského dotazování. Povinností vážného hledače pravdy je pevně spojit rozum se smyslovým vnímáním. Jedině pak se nebude mysl potulovat do chyby spekulace o věcech mimo přírodu – nadpřirozeno.

Ať už ateisté tvrdí cokoli, příroda *přirozeně* inspiruje rozum k úvahám o nadpřirozeno. Vědci zabývající se studiem vesmíru jsou užaslí nad astrofyzikálními strukturami o rozměrech, které děsí mysl: nesčetné gigantické hvězdy, které se pohybují rychlostí stovek kilometrů za sekundu v ještě větších útvech zvaných galaxie, hvězdokupy a komplexy obřích kup galaxií. Na opačném konci měřítka je jediná živá buňka pozorovaná na mikroskopické úrovni, která biologům předvádí obrovskou, komplikovanou perspektivu planetárních dimenzí nabitou více detaily a činnostmi než může jejich mysl pojmut.

To je nadpřirozeno. *Nadpřirozené* se definuje jako „záračný zásah duchovní síly v hmotném světě.“ Složitost vesmíru je opravdu záračná, protože ji nelze vysvětlit pouze hmotnými pojmy.

Většina vědců považuje za rozumnou představu, podle které jsou za pohybem a časovou změnou mnoha velkých a malých věcí v přírodě neměnné, bezčasové zákony. Bez takových zákonů by nemohla z toku hmoty vystoupit žádná rozeznatelná struktura. Podle názoru moderních fyziků je hmota samotná v konečném smyslu pouze „krajně záhadná a neustále tekoucí kvantová polévka.“ Ale naše schopnost předvídat pohyb a změnu této polévky naznačuje, že někde je pevná realita. Otázkou je, kde je to někde? Na to věda neodpovídá.

*Puru'a-s/кта* prohlašuje: *pēdo 'sya viśvābh/tēni* – „hmotné stvoření je pouze jednou čtvrtinou potence Nejvyšší Osoby.“ *A tripēdasyēmta divi*, „tři čtvrtiny Jeho potence jsou transcendentální“. Slovo *divi* se vztahuje na *daivi-prakṛti*, božskou přírodu mimo čas. Tam jsou opulence bohatství, síly, slávy, krásy, poznání a odříkání projeveny v neomezené plnosti Pánových osobních kvalit. Neustále se měnící hmotné stvoření, vnější objekty naší současné zkušenosti, pokrývá vyšší přírodu jako mrak. Zpoza tohoto mraku na nás vykukují *Kṛtovi* přitažlivé opulence, záračně obdařující hmotnou přírodu všemi jejími přitažlivými rysy.

Nejvyšší Osoba je všepřitažlivým ohniskem Svých dvou přírod, hmotné a duchovní. Je jejich původní organizující princip, příčina jejich přičinnosti, kvalita jejich kvalit, pravda jejich pravd. *Bez námahy* je vším tímto. „Nemusí nic dělat,“ prohlašují Vedy. Jeho přírody – které jsou ve skutečnosti jako rysy Jeho vlastního já osobní – Mu slouží z vlastní svobodné vůle. Proč? *Taittir...ya Upaniṣad* odpovídá: *raso vai sa, rasa hyevya labhvanand... bhavati* – „On je Rasa; každý, kdo Ho dosáhne, zná skutečné štěstí.“

Rasa znamená, že Nejvyšší Osoba (*Puru'a*) je původní podstatou chuti, plně zralou a sladkou. Další význam slova *puru'a* je „poživatel“. *Puru'a* tedy užívá Svou vlastní chuť v duchovním a hmotném království jako Rasu. Je nesprávné se domnívat, že volí mezi „pravým požitkem“ v transcendentálním světě a „falešným požitkem“ v hmotném světě. V obou světech Si požívá Sám Sebe. Není tedy rozdílu mezi jeho požitkem tady a tam.

My, individuální duše, bychom však neměli rozdíl mezi těmito dvěma světy stírat. Duchovní svět věčně oslavuje *Kṛtův* věčný požitek ze sebe Samého. Neliší se tedy od Jeho požitku, stejně jako se vkusné oblečení nošené přitažlivou ženou na oslavu její vlastní krásy neliší od jejího požitku z této krásy. Hmotný svět na druhé straně Jeho požitek skrývá. Je jako dlouhý, nepadnoucí oděv se závojem, který dámu pokrývá od hlavy k patě. Naznačuje, ale neoslavuje její krásu. I když nosí takový nevkusný háv, může si žena stále požívat skryté skutečnosti, že je velmi krásná.



## Pravé štěstí duše

My, individuální duše, jsme vzorky původního Puru'í. Také jsme osobami, které touží po štěstí. Proto některé verše *Bhagavad-g...ty* mluví o duši jako o *puru'ovi*. Ve srovnání s K<sup>TM'</sup>□ou, kterému se říká Puru'ottama (největší osoba), jsme nepatrní. K<sup>TM'</sup>□a zahrnuje a přesahuje hmotnou i duchovní přírodu, ale my, duše, jsme výhradně na *ta'asth€* (okraji) mezi nimi. K<sup>TM'</sup>□ova *śakti* neboli moc nad dvěma přírodami je neomezená. Naše *śakti* je omezená na volbu které ze dvou přírod sloužit. K pojmenování duše (*puru'ā, j...va, €m€*) patří i *ta'asth€-śakti*, které duši definuje jako bytost, která má vždy na výběr mezi pravdou a nepravdou. Můžeme si zvolit odevzdat se podstatě blaženosti – duchovní přírodě, naší pravé přírodě, nebo si můžeme zvolit běhat za stínem, který se třepotá na vlnách času – hmotnou přírodou, naší nepravou přírodou.

Tento stín je ovšem také podobou Nejvyšší Osoby. Proč je tedy pro duši chybná volba požívat si hmoty? Je to chybné, protože hmotný svět není svobodný, stejně jako vězení. Právě svoboda umožňuje pravé štěstí. K<sup>TM'</sup>□a má absolutní svobodu požívat si Sebe věčně. Duchovní svět tuto svobodu velebí, ale ne hmotný svět. Osvobozená duše je taková duše, která věčně volí oslavování K<sup>TM'</sup>□ova štěstí. Toto velebení je klíčem k duchovnímu světu. I když osvobozená duše oslavuje K<sup>TM'</sup>□ovo štěstí v hmotném světě, hmota „nevadí“ (pozn. překladatele: v angl. slovní hříčka – *matter doesn't "matter"*). Jelikož K<sup>TM'</sup>□a je Puru'ā všude, osvobozená duše je vždy s Ním. Hmota „vadí“ (opět: *matter "matters"*), když duše volí požívat si hmoty, protože v tom okamžiku odhazuje klíč k osvobození a je pohřbena třemi kvalitami přírody v matici světské zkušenosti.

Není pochyb o tom, že i ve vězení je nějaké štěstí, ale takové štěstí je zcela převáženo utrpením omezení – opakovaným rozením, smrtí, nemocí a stářím. Hmotné štěstí není nic než Pánovo vlastní bohatství, síla, sláva, krása, poznání a odříkání z pohledu osob uvězněných v matici.

Slavný oddaný básník přirovnal hmotné štěstí ke kapce vody v poušti. Voda jistě tiší žízeň, ale jak uspokojí jedna kapka vody člověka ztraceného v poušti? Ale při nedostatku čehokoliv jiného povzbuzuje chuť této jedné kapky žíznivou duši v její *karmě*, v nutkavém zápase v *gu'ách* (provazech), které ji svazují tím více, čím více se snaží se od nich osvobodit.

## Intenzita bytí

V předchozí kapitole byl nadhozen dvoustranný problém věčnosti, činnosti a času. Na jedné straně: jestliže pochází moje touha jednat z bezčasné duše, jak mohu tuto touhu naplnit, aniž bych ztratil svoji věčnost jednáním v čase? Na druhé straně: chci-li se vrátit do svého původního duchovního stavu bezčasného bytí, co mám dělat s touhou jednat, která je s tímto bytím neodmyslitelná? Problém lze vyjádřit jedinou otázkou: musí být vůbec „bytí“ v opozici k „jednání“?

K<sup>TM</sup>ovo bytí je koncentrováno ve spirituálech stále sladší intenzity, zvaných *rasy*. *Rasy* jsou Jeho nálady láskyplné souhry (*l...l€*) s Jeho osvobozenými oddanými. Tato výměna je transcendentální činnost mimo hmotný prostor a čas.

*Rasa* je zkušenost daleko mimo matici světské zkušenosti. Duše při ní rozeznává, že všechny majestáty mají původ v Bhagavěnovi. „Nejvyšší Pán je plný šesti majestátů,“ píše Śr...la Prabhupēda ve výkladu k verši 14. 27 *Bhagavad-g...ty*, „a když se k Němu oddaný přiblíží, nastane výměna těchto šesti majestátů.“ Přistoupit k Pánu znamená upustit od nevýznamné impersonalistické perspektivy. Z této perspektivy můžeme nanejvýš postřehnout nejasnou záři duchovního majestátu za vířícím psychosenzorickým mrakem. Svobodná výměna duchovního majestátu v čistém vědomí – majestátu duše a Pána – je možná jedině z perspektivy *rasy* neboli transcendentálního personalizmu.

*Rasa* je duši přímo dostupná, tzn. je zakoušena v nehlubším jádru srdce jako zintenzivnění vlastního bytí duše. Tam, v srdci, Pán K<sup>TM</sup>ova osobně zaplavuje duši nektarovým zalíbením v Nejvyšší Osobě. Tato záliba prýští z bezedného pramenu bezpóčetného svazku individuální duše k Němu.

Ve sladkosti této záliby jsou K<sup>TM</sup>ovo jméno, podoba, kvality, činnosti a Jeho vztahy s Jeho čistými oddanými v duchovním světě zjeveny na bodu střetu subjektivity individuální duše a objektivy Nejvyšší Osoby. To je vrchol kvintesenční činnosti (duchovní síly), kde zalíbení duše v Bytí – v bytí K<sup>TM</sup>ovy a jeho vlastního bytí odevzdaného K<sup>TM</sup>ovi – překonává všechna možná světská lákadla. Dosažení tohoto bodu přivádí duši mimo dosah tří kvalit přírody.

V *rase* se duše setkává tváří v tvář s Bohem. Je to dokonalost touhy duše po činnosti, neboť činnost v *rase* je dokonalá. Je to dokonalost její schopnosti volby, neboť všechny volby v *rase* jsou dokonalé. *Rasa* je duchovní dokonalost v lásce k Bohu.

Odborníci na *rasu* používají k označení úrovně intenzity, na které je Jeho osoba božské povahy – *sat* (věčnosti), *cit* (absolutního poznání), *€nandy* (neustále se zvětšující blaženosti) a *vigrahy* (všepřítalivé duchovní podoby) – známa v pravdě (*tattva*), termínu *ghana* (soustředěná). Ti, kteří Pána znají v pravdě, se nazývají *mah€tmové*, velké duše. V *Bhagavad-g...t€* 9.13 a 14 mluví Pán K<sup>TM</sup>ova o viditelném symptomu *mah€tmů*, jako *d<sup>TM</sup>havrata*: nikdy se nemýlící rozhodnost vždy zpívat o K<sup>TM</sup>ově slávě, klanět se před ním a uctívat Ho v čisté oddanosti. Takovou odhodlaností jsou chráněni božskou přírodou i v hmotném světě.

## Počátek impersonalizmu

*Bhagavad-g...tĕ* 9.15 hovoří o odlišné cestě, než kterou se vydávají *mahĕtmovĕ*. Zmiňuje se o cestě těch, kteří chtějí znát K<sup>TM</sup>□u spíše nepřímou než v Jeho plné koncentraci. Je jí, jak řekl Śr...la Prabhupĕda, obtížná stezka zvaná *j□ĕna-yoga*. Ve výkladu k *Śr...mad-Bhĕgavatamu* 3.32.33 dále píše:

Procesem *j□ĕna-yogy* se tatáž Osobnost Božství jeví jako neosobní. Jako se stejný objekt jeví různě, je-li vnímán různými smysly, tak se Nejvyšší Pán jeví mentální spekulací jako neosobní. Hora zdálky vypadá jako mrak, a kdo neví, že tam je hora, může ji pokládat za mrak.

*J□ĕna-yoga* posouvá perspektivu duše Nejvyšší Bytosti z osobní na neosobní. Posun perspektivy začíná jako pochybnost o absolutní povaze osobního Boha. Problém můžeme ocenit uvážením významu slova „absolutní“. Sorborský filozof Jean Wahl v knize *The Philosopher's Way* vysvětlil:

Pojem „absolutní“ má dva významy. Zájem, který vyvolává, je částečně způsoben touto nejednoznačností, touto hrou významů, tímto mňháním se dvou aspektů oddělenosti a všeobsažnosti.

Wahl (s. 308) vyjádřil dva významy jako „odlišný od všeho“ a „realita zahrnující všechny ostatní reality“. Připomeňme si, že melodie zahrnuje všechny noty zahrané hudebníkem, ale přitom se od nich liší – proto někteří filozofové říkají, že ocenit krásnou melodii je zkušeností absolutna. Slova „svĕbytnost“ a „všeobsažnost“ odpovídají sanskrtským slovům *svarĕa* (nezávislý) a *abhij□a* (všĕvedoucí). V knize *Zlatý avatára (Teachings of Lord Caitanya)* Śr...la Prabhupĕda píše:

Sanskrtská slova *abhij□a* a *svarĕa*, která se vyskytují v prvním verši *Śr...mad-Bhĕgavatamu*, jsou významná. Tato dvě slova odlišují Pána od všech ostatních živých bytostí. Žádná jiná živá bytost než nejvyšší bytost, Absolutní Osobnost Božství, není ani *abhij□a* ani *svarĕa* – tj. není ani plně znalá ani plně nezávislá. Každý se musí učit od nadřízeného; i Brahmĕ, který je první živou bytostí v tomto hmotném svĕtĕ, musí meditovat o Nejvyšším Pánu a přijmout Jeho pomoc, aby mohl tvořit. Pokud Brahmĕ nebo slunce nemohou nic stvořit bez přijetí poznání od nadřázeného, jaká je potom situace hmotných vědců, kteří jsou zcela závislí na tolika věcech?

Ale *j□ĕn...* má pochyby a proto váhá s odevzdáním se přímé stezce poznání K<sup>TM</sup>□y. Jak může osobní bytost být současně od všeho odlišná a přitom vše zahrnovat? *J□ĕn...* pokládá za logičtĕjší chápat absolutno z neosobní perspektivy. *Bhagavad-g...tĕ* 19.15 se zmiňuje o třech nepřímých konceptech Boha, ke kterým jsou *j□ĕn...* přitahováni: „jeden bez druhého“ (*ekatvena p<sup>TM</sup>thaktvena*), „rozdílný v mnoha“ (*bahudhĕ*) a „vesmírná podoba“ (*višvato-mukham*). Jsou to různé filozofické přístupy k problĕmu absolutna. Filozofové všech dob a všech kultur hledají logiku jednoty, mnohosti, formy, vztahu a univerzality a doufají, že jí vysvětlí absolutno. Vĕdská literatura poskytuje takovým filozofům tyto tři koncepty Boha jako námĕt mentální spekulace. Nejvyšší z nich je *višvato-mukham*, představa vesmíru jako nejvyššího organizmu. *Bhagavad-g...tĕ* potvrzuje, že *višva* nebo vesmír je podobou K<sup>TM</sup>□y. Pán na sebe bere tuto podobu kosmické Osoby, aby těm, kteří inklinují k impersonalizmu, připomněl, že vesmír spočívá na osobním základĕ.

Slovo *kosmos* pochází z řečtiny (*kosmos*). Původní význam tohoto slova byl „podoba nebo struktura něčeho“. Ve Starĕm Řecku se jej bĕžně používalo k označení ladných ozdob – např. náhrdelníků a náušnic – nošených ženami pro krásu. Proto také současné slovo „kosmetika“ pochází z řeckĕho *kosmos*.

Představa „kosmu“ jako něčeho, co někdo nosí, se dá srovnat s představou „matrice“ z předešlé kapitoly. V jednom smyslu představuje totĕž: strukturu hrubĕ a jemné hmoty, kterou živá bytost zakouší v hmotné existenci. Liší se ale v tom, že *kosmos volně nosí* Nejvyšší Osoba jako ozdobu, kdežto matrice *omezuje a tvaruje* vĕdomí individuální osoby, duše. V *Bhagavad-g...tĕ* 7.7 přirovnává K<sup>TM</sup>□a vesmír, který udržuje, k náhrdelníku z perel, zatímco ve *Śr...mad-Bhĕgavatamu* 6.1.52 přirovnává Mahĕrĕja Nĕrada Munkarmickou zkušenost duše k zámotku, který bource morušovĕho vězní.

## Makrokosmos

Ve védských písmech můžeme nalézt popis tří „aloforem“ (alternativních tvarů) vesmíru. První je makrokosmos („velký vesmír“, v skr. *virṣ*), který Nejvyšší Osoba projevuje v obrovském vesmírném prostoru zabaleném ve skořápce z vrstev prvků:

Gigantická univerzální podoba Osobnosti Božství, uvnitř vesmírného obalu ze sedmi hmotných prvků je pojímána jako *virṣ*. (Śr...*mad-Bhṛgavatam* 2.1.25)

*Virṣ* je úhrnná struktura hmotných elementů. Nejvyšší Osoba ji přijímá za Svůj oděv a tím aktivuje stvoření ve vesmírném obalu:

Jakmile Pán ve své úplné části vstoupil do prvků vesmírného stvoření, proměnil se do gigantické podoby, ve které spočívají všechny planetární systémy a všechna pohyblivá i nehybná stvoření. (Śr...*mad-Bhṛgavatam* 3.6.5)

Protože transcendentální Osoba, která nosí tyto prvky, je Yogešvara, pán mysticismu, tvoří hmotné prvky bez námahy podobu úplného vesmíru. Śr...*mad-Bhṛgavatam* 2.5.42 prohlašuje, že nosí nebeskou oblast (*svarloka*) vesmíru na Své hrudi a hlavě, střední část (*bhavar-loka*) na pupku a podsvětí (*bh'r-loka*) na Svých nohou. Tento popis nám umožňuje pochopit obrázek *virṣ* v našich myslích. Ale slovem *kalpita* nám verš radí, že je to představa. *Virṣ* je totiž hyperdimenzionální a tedy nepochopitelný. Předpokládat tedy, že vesmír je jako něco v naší nynější zkušenosti – jako ozdobné struktury nošené na lidském těle – je pouze chatrný mentální náčrtek.

## Vyšší dimenze

Co je zde myšleno slovem hyperdimenzionální? V následujících několika odstavcích uvedu vysvětlení tohoto termínu podle konference o výzkumu vesmíru pořádané ve Spojených národech v New York City 27. února 1992.

Lidská matrice zkušenosti je konfigurována v „troj-prostoru“ neboli ve třech prostorových dimenzích (délka, šířka a hloubka), spočívajících na základně času. Ale nad a za troj-prostorem vypracovali matematici a topologové teoretické konfigurace pro dvacet či více dimenzí „prostoru vyšší úrovně“. Tyto teoretické modely předpovídají existenci hyperdimenzionální substance, která překonává naši zkušenost délky, šířky a výšky. Tato podstata se odráží zpět do naší matrice zkušenosti jako stín tříprostoru – stín, který pokládáme za realitu.

Je nutno znova zmínit, že takové modely jsou pouhými hypotézami. Přesto odrážejí povahu vědeckého makrokosmu. Zdá se, že někteří vědci vážně navrhuji, že nebeská tělesa (slunce, planety a hvězdy) jsou branami vedoucími z naší současné zkušenosti, hrubé „reality všedního dne“, do subtilnějších dimenzí, odkud je každodenní realita ovládána. K této hypotéze dospěli po tom, co usoudili, že konvenční troj-prostorové teorie nevysvětlují množství energie, které vychází ze slunce, hvězd a některých planet.

Pokud je „náš“ vesmír troj-prostorovým odrazem hyperdimenzionálního makrokosmu, pak vše, s čím se setkáváme v našich snahách o pochopení slunce, hvězd a planet je pouze nízko-úrovňovou zkušeností vysoko-úrovňového procesu. Jsme jako děti, které při sledování slunce vycházejícího nad horizont moře vnímají moře jako rodiště velké síly slunce. Vysoko-úrovňový proces kosmické energie, neznámý dnešním vědcům, je *yajñā* (oběť).

V hyperdimenzionálním slunci, měsíci, planetách a hvězdách sídlí polobozi. Neustále nabízejí oběť *Yajñā* ovi, což je jméno Kosmické Osoby. Ten je na oplátku obdařuje mocí nad přírodou. Vědy nařizují lidstvu nabízet oběti polobohům, kteří na oplátku poskytnou sluneční svit, déšť, hojnou úrodu a dobré potomstvo. *Puruṣa-sūktā* popisuje tyto polobohy jako nic jiného než aspekty Samotného kosmického Pána. Candra (božstvo měsíce) je Jeho mysl, Sīrya (božstvo slunce) Jeho oko, Agni (božstvo ohně) Jeho ústa a Vēyu (božstvo větru) Jeho dech. Védský závěr tedy je, že by měl být uctíván jedině Nejvyšší Pán.

## Vlny *prē*y

Yajña reguluje tok životní síly (*prēa*) všemi dimenzemi vesmíru. *Prēa* je vibrující síla života nad hmotnými prvky. Bez *prē*y by neměla naše schopnost volby vůbec žádný efekt na naše hmotná těla a okolní svět. *Prēa* expanduje z Nejvyšší Osoby a zahrnuje všechny duše ve vesmíru a tím jim umožňuje splnění jejich hmotných tužeb. Ať už má duše z vesmíru jakékoliv zážitky a ať už má jakékoliv schopnosti manipulovat hrubou hmotou, jsou to projevy ve vlnících se vlnách *prē*y.

Śr...la Prabhupēda ve výkladu ke *Śr...mad-Bhēgavatamu* 3.26.34 vysvětluje, že *prēa* je éterický element (*Ēkēśa*), který má vnější a vnitřní funkci. Vnější je zdrojem forem postřehnutelných našimi smysly. Vnitřně je reprezentován krevním oběhem a životním vzduchem, který umožňuje všechny fyzické pohyby. Formy *Ēkēśe* jsou nepostižitelné, ale jsou vnímatelně představovány vzduchem, ohněm, vodou a zemí. Éterický element je oceánickou oblastí představ, na kterých se podílíme naším myšlením, cítěním a chtěním.

Śr...*mad-Bhēgavatam* 2.10.28 říká, že *prēa* vibruje z pupku Nejvyšší Osoby. Právě z tohoto pupku se na úsvitu historie vesmíru objevil Brahmē, přímý syn Pána, inkarnace védského zvuku a první védský mudrc. Jeho povinností je umístit duše – spící jiskry duchovní síly Nejvyššího – do *prē*y, aby se činnosti, o kterých snějí, v jejich vlnách manifestovaly.

Podle *Śatapatha Brēhma*y je všepronikající kosmická *prēa* Brahmovo vlastní tělo (*yat sarvasmīn Ēśrayanta tasmēd u śar...ram. sa eva puruā prajēpatir bhavat*). Jeho základní *prē*ická vlna nese milióny množin méně mocných vln, dohromady 8 miliónů 400 tisíc množin. Každá množina definuje úroveň vědomí – tj. druh *kētry* (pole činností, matrice zkušenosti).

V knize *Život pochází ze života* Śr...la Prabhupēda naznačuje, že každý druh se liší ve třech ohledech: tělo, inteligence a délka života. Živá bytost žije až sto let v jakémkoliv druhu. Ale stoletý život jednoho typu matrice není totožný se stoletým životem jiných druhů:

Jak my, tak i mravenec žije sto let, ale délka našeho života se vztahuje k našim tělům. I Brahmē, nejdéle žijící bytost tohoto vesmíru, žije sto let. Nám se možná zdá život mravence jen několik dní.

Brahmovy se zdá být náš život pouhým momentem; z lidského hlediska žije Brahmē stovky triliónů slunečních let. Ale ve své matrici zakouší Brahmē plynutí vlastního života tak rychle jako my. Hyperdimenze vnímání, činnosti, inteligence a trvání života, které si požívají různé životní druhy – polobozi, lidé, zvířata, rostliny a vodní živočichové – jsou určeny různými stupni *prē*ických vln, které jsou následně regulovány Nejvyšší Osobou, která je původním stimulem vibrace *prē*y. *Prēa* nebo *Ēkēśa* je hyperprostorem, ve kterém se objevují hyperdimenze.

## Základy hmoty

Již 2500 let se snaží západní vědci objevit, co to hmota ve skutečnosti je. Staří řečtí fyzikové jako Démokritos věřili, že je to pohyb nezníčitelných atomů v prázdnotě. Moderní fyzikové tuto představu drasticky změnili. Prázdnota dala prostor nekonečné vlnové funkci. Vlna není přesně fyzická jako vlna vody, je to funkce času, která v prostoru vytyčuje pravděpodobné umístění jednotky hmoty jakou je elektron. Vskutku, elementární jednotky hmoty, které tvoří fyzické rysy vesmíru, jsou „dány“ vlnovou funkcí.

To je do jisté míry podobné vědeckému vysvětlení objevení se fundamentálních hmotných elementů ve vlnách *prótony*. Ale v západní koncepci, pokud vůbec něco vlnové funkci vládne, je to pouhá náhoda – ačkoliv věda nezná žádný „zákon“ náhody, kterým by vysvětlila proč vlnová funkce. Vlna pouze funguje od neznámého počátku do neznámého konce. Podle védské vědy je silou, která se vlní *prótony*, duchovní zvuk Véd vydechovaný Nejvyšší Osobou. Brahman sčluje védská písma, aby duše plovoucí v *prótony* mohly poznat poselství tohoto zvuku: jak správně uspokojit touhy a jak se probudit ze snů do skutečného duchovního života.

Dnešní vědci investují značné sumy peněz do výzkumů základní vlnové podoby, ale ještě neobjevili, že přenáší informaci základní hodnoty. Zkušenost vesmíru je nám nabídnuta jako šance přijmout tuto informaci v podobě védské literatury, kterou jako první *guru* neboli učitel vyučuje Brahman. Nižší formy života jsou vybaveny pouze ke zkušenosti vesmíru jako hrubé hmoty. Védské poznání je jim ukryto, neboť jejich vědomí je plně pohrouženo do základních činností – jezení, spaní, páření a obrany.

Do jaké míry se osoba zaobírá ochranou sebe sama, do takové míry je pozorností upoutána na své místo v makrokosmu. Jeho priority jsou jídlo, tělesná bezpečnost, zdraví a pohodlí, a ty jsou dodávány vládci kosmu. Ale makrokosmické cykly nabídky a poptávky nejsou věčné. Stejně jako při úsvitu stvoření vitální síla vesmíru vibruje z pupku Nejvyšší Osobnosti, umožňujíc tak veškerý život v hmotné oblasti, bude *prótony* v budoucnu stažena. Tomuto stažení kosmické životní síly se říká *mahá-pratýya*, vesmírné kataklyzma. Období mezi stvořením a zničením vesmíru je vypočteno na 311 triliónů slunečních let. Stvoření a zničení se cyklicky opakují; jako se znovu narodí individuální duše po odložení svého těla, tak i vesmír se po svém zániku znovu narodí.

## Mikrokosmos

Druhou aloformou vesmíru je mikrokosmos. Forma každého stvoření ve vesmíru je mikrokosmem, který nosí Nadduše (ParamĚtmĚ), kterou též pokrývá. Nadduše je Pánem v jádru srdce, který osobně stojí vedle každé duše, ať už se tato duše nachází v jakémkoliv těle. Ze Svého transcendentálního postavení je svědkem neklidných tužeb duše v tomto těle. Podle toho, jak se duše rozhodne uspokojovat své touhy, je matrice zkušenosti tohoto individua uspořádána Nadduší, aby duše dostala, co si zaslouží. Toto uspořádání zkušenosti se nazývá *dehĚntara-prĚpti*, změna těl.

Tělo neměníme pouze z jednoho života do druhého. *DehĚntara-prĚpti* je také projití z dětství do mládí a do stáří. Jako když se před okem míhají série fotografií, které pak vytvoří zkušenost „pohybujících se obrazů“, tak i série každé zkušenosti v lidském životě je řadou momentálních konfigurací matrice.

Ze všech životních forem je lidská forma v úplném plánu vesmíru nejkritičtější. Volby, které učiníme v jednom svém lidském životě, mohou naprogramovat dost rekonfigurací matrice, aby nás vedly kupředu do mnoha životů v budoucnosti. Duše tak transmigruje skrze 8 400 000 typů těl (druhů) v makrokosmu pouze aby přijala reakce za volby učiněné v lidské podobě života.

Podle toho, do jaké míry se zaměstnáváme prozkoumáváním oblasti zkušenosti, jsme zaměstnání mikrokosmem. Nadduše dodává duši poznání vhodné pro druh, v kterém se duše právě narodila, a které ho obklopuje v individuální dimenzi vědomé zkušenosti. Být lidskou bytostí, psem, červem nebo polobohem znamená pobývat v miniaturizovaném vesmíru tvořeném tím, co nám Pán umožní znát.

V tomto stavu jsou nám dostupné dvě úrovně poznání: hrubé a jemné. Nejdříve jsme informováni našimi smysly o projevených kvalitách hmoty – zvuku, doteku, podobě, chuti a vůni. Tyto vjemy (*pratyak`a*) tvoří naše hrubé poznání. Jemná úroveň poznání (*anumĚna*) začíná v bodě, kdy mysl (*mana*) uvažuje o smyslových vjemech. Svět se tak stává velice protichůdným místem. Mysl shledává počitky jako teplo někdy velmi příjemné, jindy ohrožující. Inteligence (*buddhi*) se snaží uspořádat naše myšlenky o vjemech do logického sledu. Hledajíc vysvětlení našich vjemů a myšlenek, dává jim inteligence symbolický význam (např. slova a čísla), a odkládá tyto informace do své paměti.

Co ale tyto smyslové, mentální a intelektuální informace znamenají? „Vesmír“, můžeme odpovědět. Ale ve skutečnosti nemůžeme říci, čím vesmír opravdu je na základě našeho hrubého a jemného poznání. Toto poznání je omezené. Existuje bod, kde vjemy, myšlenky a vzpomínky nestačí, kde symboly zavádějí, kde řád a význam upadají do oslepujícího, bzučícího zmatku. To je okraj „našeho“ mikrokosmu, temné opony nevědomosti, který šustí a hýbá se záhadnou energií, někdy se jen trhlinou otvírající, aby umožnil krátké nahlédnutí do toho, čemu filozofové říkají okultní kvality hyperdimenzionálního vesmíru.



## Okultní původ světského poznání

Je zaznamenáno mnoho případů okultních zkušeností získaných telepatí, jasnozřivostí, mystickými vizemi atd. Těmito způsoby lze zachytit na vlnové délce *průhledy* lidské úrovně informace přenášené vlnami kosmické *průhledy* vyšší dimenze. Zřejmě i zvířata se mohou naladit na mystické zkušenosti, jak naznačuje jejich panický úprk z místa, kde za několik hodin nastane zemětřesení. Milióny lidí to dnes pokládají za fascinující. Vzhlíží k okultnu jako k nové, dosud neprozkoumané půdě poznání. Milióny dalších lidí pokládají okultismus za pouhou fantazii. Za skutečné poznání pokládají „tvrdé informace“ smyslů, mysli a intelektu.

Ale rozdíl, který lidé dělají mezi světským a okultním poznáním, je v mnohém zavádějící. Jak jsme se dozvěděli již dříve v této kapitole, mahnou je, že poznání je světlo, které září ze zdroje mimo naši zkušenost na věci v naší zkušenosti. Proto i světské poznání má okultní původ. Naše řeč je např. plná frází jako „V hlavě se mi objevil úžasný nápad“, „Vyjevilo se mi to“, „Najednou mi to bylo jasné.“ Již od dětství jsme zvyklí na vynořování myšlenek, inspirací a intuitivních tipů do našeho každodenního pole zkušenosti. Pokládáme to tedy za samozřejmost. Prostou skutečností ovšem je, že myšlenky se vynořují z neznámého rozměru. A myšlenkami, které vyvěrají z okultního zdroje, se snažíme pochopit a vysvětlit „všední“ svět kolem nás!

V minulé kapitole jsme za „instrumentalistu“ označili osobu, která za pravdivé pokládá to, co je praktické. Ač přiznává, že jev inspirovaných myšlenek je záhadný, tvrdí, že stačí pouze vědět, zdali tyto myšlenky mají schopnost pomoci zajistit řešení problémů lidského života. Pokud ano, pak je to skutečné poznání. Pokud ne, pak je to nějaký druh snění – pokrytí vnějšího světa vnitřní představivostí. „Je zajímavé, zábavné a dokonce zdravé zbavit se přebytečné psychické energie představivostí, fantaziemi a okultními zbožnými přáními. Nelepšší to ale náš životní úděl. Ať už je to cokoliv, není to poznání.“ Tento argument však nejde daleko. Každý připustí, že stáří, nemoc a smrt jsou největší problémy, se kterými se lidské bytosti potýkají. Instrumentalisté udatně zápasí, ale přes veškerý pokrok v „praktickém poznání“, např. lékařské technologii, je řešení skutečných životních problémů stále nepolapitelné jako dosud. V konečném důsledku je praktické poznání také jistý druh snění.

Instrumentalista dále tvrdí, že to, co by si mohlo zasloužit titul poznání, musí vysvětlit naši zkušenost bez pokřivení reality. Okultní poznání vždy hrozí pokřivením reality neboť jej zná jen úzký okruh lidí. My, co zbýváme, jsme žádáni, abychom přijímali okultní tvrzení slepě, což nás vystavuje pokřivení reality tzv. proroky, *guruy*, mystiky a ostatními manipulátory. Dejme tomu, *ale co je realita?*

Realita, podle světské filozofie, znamená dva druhy jasnosti: jasnost vnímání a jasnost logická. Skutečné poznání by tedy mělo 1) odpovídat tomu, co většina lidí jasně vidí, 2) koherovat s tím, co většina lidí pokládá za jasné. První teorie se nazývá empirizmus, druhá racionalismus.

První tvrdí, že čáru můžeme nazvat „skutečně rovnou“, pokud její přímost jasně vnímáme. Druhá tvrdí, že v přírodě neexistují opravdu rovné čáry; „rovnost“ je čistě lidským mentálním konceptem, ideálem. Nalezneme-li na stromě přímý zásek, je ihned jasné, že jde o výtvar člověka, který na přírodu uplatňuje svojí vůli. I potom však by extrémně detailní měření ukázalo, že tato čára není dokonale rovná. I okraj ostrého břitu se bude, zkoumán mikroskopem, jevit jako narušený a nepravidelný. Na tom, že nějaká linka je „skutečně přímá“, můžeme souhlasit jedině sdílíme-li v mysli stejný názor. Na základě těchto definic lze říci, že *čím více lidí spolu souhlasí* na tom, že vidí nebo pokládají čáru za rovnou, tím je zřejmější, že přímou opravdu je.

Ale jelikož lidé jsou nedokonalí – máme nedokonalé smysly a mysl, podléháme iluzi, chybujeme a máme sklon podvádět jeden druhého – zůstává *samotná* realita „přímosti“ stále otevřená otázka. Jednoduše řečeno, *realita je okultní*. Nebylo-li by tomu tak, bylo by jednoduché, aby se jedno individuum dohodlo s jiným o tom, co je reálné. Ale to není snadné, protože každý z nás žije v mikrokosmu. Lidé se hádají, zda-li jsou večerní TV noviny skutečné či ne. Prou se, kdo opravdu zabil Johna F. Kennedyho. Debatují o pravé příčině AIDS. Diskutují o tom, co se opravdu stalo včera, co se ve skutečnosti děje teď a co se stane zítra.

Nemohu však popřít, že svět, který se mi jeví jako reálný, je nyní přítomný v jednotkovém poli vědomí – mém vlastním. V přítomnosti nejistoty, neshody a nedůvěry mohou redukovat „poznání“ až na to, co si zvolím za reálné ve svém vlastním mikrokosmu. A to lidé zcela jistě dělají. V populární knize o vztahu člověka k vesmíru čteme: „Nyní se dívám na les nebo květinu nebo ptáka a říkám: ‚To jsem já, to je moje část.‘“ Lidský vztah začíná, když jedna osoba přijme jinou osobu do svého mikrokosmu a končí, když druhou osobu odladí. Snažíme se dominovat jeden druhému vnučováním našeho vlastního mikrokosmu lidem okolo nás. Mladí lidé vyrůstají uprostřed této „bitvy mikrokosmů“, zmatení ohledně toho, co je a není reálné. V jedné knize o psychologických poruchách je příběh emočně narušené dospívající dívky, která vyprávěla svému terapeutovi o tom, jak jí rodiče

koupili koberec z druhé ruky. Byl vyčištěný nějakou chemikálií, která za vlhka (např. při dešti) nepříjemně páchla. Dívka řekla rodičům: „Ten koberec strašně smrdí.“ Matka jí na to odpověděla: „Ale kdež, nesmrdí.“ Kdykoliv dívka cítila pach koberce, dala si políček a řekla si: „Nesmrdí.“ „Skutečností bylo to, co za skutečné pokládala matka,“ vyprávěla terapeutovi. „Existovala jsem pro zpětnou vazbu: ‚Řekni mi, že mám pravdu, řekni že nemám, ale něco mi řekni, protože pokud mi to neřekneš, neexistuji.‘ Přesto jsem věděla, že koberec smrdí.“ Svět, který každý pokládáme za skutečný, je okultním světem. Každý je světem schovaným před ostatními, který má za střed jinou osobu.

Nyní stojíme tváří v tvář logice *ekatvena p<sup>TM</sup>taktvena* (jeden bez druhého): Já jsem realita. Ten, kdo se řídí touto logikou, pokládá svoji nevědomost o tom, co se nachází mimo jeho mikrokosmos za pouhou nevědomost vlastního já. Připustíme-li však, že nyní si nejsem vědom svého úplného já, jak může současně trvat na tom, že o realitě vesmíru jako celku rozhoduje v konečném smyslu mé vlastní já, které dosud plně neznám?

Skutečné poznání znamená znát zdroj poznání

Co potřebuji znát ve mě a mimo mě je Nadduše. Ona je jediným stvořitelem mikrokosmu a makrokosmu. Z ní samotné pochází moje poznání vjemové, mentální, intelektuální a okultní, a moje nevědomost toho, odkud moje poznání opravdu pochází. Śr...la Prabhupēda to ve *Vědě o seberealizaci* vysvětluje takto:

K<sup>TM</sup>□a dá živé bytosti podle její touhy zapomenout nebo si vzpomenout. Chceme-li K<sup>TM</sup>□u zapomenout a požívat si hmotného světa, dá nám potřebnou inteligenci, abychom na Něj mohli zapomenout navždy.

Neznámé uvnitř a mimo mě je tedy pouze moje nevědomost o Pánu. Ať už je perceptuální, mentální, intelektuální nebo okultní, není poznání, které nezná zdroj poznání, skutečným poznáním. Je to iluze. Jednou mi např. jeden přítel vyprávěl o tom, jak s několika dalšími přáteli zabloudili v noci na osamělé stezce na úbočí kopce. Po hodinách hledání cesty temnotou prošli zatáčkou a v radostném vzrušení před sebou sledovali světla nějaké vesnice. Zakrátko však byli zklamáni, protože zjistili, že světla byla ve skutečnosti jen rojem světlušek. Světla byla opravdu perceptuálním poznáním, ale jelikož můj přítel neznal zdroj tohoto poznání, upadl spolu s ostatními do iluze.

Pokud všechno poznání pochází od Boha a Bůh je všedobry, proč by mě podváděl poskytnutím poznání, které je ve skutečnosti iluze? Faktem však je, že se podvádím sám a to tím, že toužím po poznání, které mi pomůže na Boha zapomenout. Mojí osobní odpovědností jako osoby je volit mezi pravdou a chybou. Pravda je poznání, které odhaluje Boha, a chyba je poznání, které Jej skrývá. Volím-li jako pravdu chybu, kdo za to může?

Mnoho čarodějů starých dob a vědců světa moderního se např. pokoušelo odhalit a ovládnout základní principy, které zapříčinili vesmír. Tato připoutanost k vládnutí kosmickou mocí je staví do vážné chyby. *Vedēnta-s/tra* jasně ukazuje, že moc stvořit vesmír není nikdy pevně v možnostech individuální duše (*jagad-vyēpēra-varja*□). Živá bytost může nanejvýš, jako polobozi, být podřízeným tvůrcem v rámci plánu Pánova stvoření. Mēyē však představí vzpurné duši iluzi jeho úplné nezávislé moci nad vesmírem, přesně jako roj světlušek představí člověku ztracenému na potměšlé cestě iluzi vesnice. Následováním této iluze vstupuje duše hlouběji a hlouběji do chyby.

Ve výkladu k *Bhagavad-g...tē* 9.15 Śrīla Prabhupēda označuje toho, kdo si o sobě představuje, že je Nejvyšší Bytost, počátek vesmíru, za nejnižšího ze tří druhů impersonalistických filozofů. Śr...la Bhaktisiddhēnta Sarasvat... xhēkura zmňuje ve výkladu k *Brahma-sa□hitē* čtyři druhy impersonalistů. Jeden se nazývá *vivartavēd...*, a myslí si, že je jedním impersonálním absolutnem (Brahman), jehož stvoření (vesmír) je iluze, která Brahman mate. Další typ odporuje, že je chybné tvrdit, že Brahman je skutečný a vesmír je falešný. Brahman je neomezená hmotná energie, zatímco vesmír je omezený rys Brahmanu. Třetí typ filozofů jednoty tvrdí, že to, co vnímáme jako vesmír, je odrazem jednoho pravého já, Brahmanu. A čtvrtý druh si myslí, že vesmír je iluze vnímaná každou individuální duší, ne jeden Brahman. Ve všech případech je zde mlhavá intuice, že něco ve mě a mimo mě existuje mimo stvoření, udržování a ničení vesmíru.

Jednota s Pánem může však být nad mlhavou intuicí realizována jasně a pochopitelně a hmatatelně jako spoluvědomí Nejvyššího a podřízených osob. Mahējana Prahlēdāikā ve *Śr...mad-Bhēgavatamu* 5.18.12, že neochvějná oddanost Nejvyššímu Pánu vyvolá v individuu všechny dobré ctnosti polobohů. Tyto dobré vlastnosti, v *Bhagavad-g...tē* 16.3 nazvané *daivi-sampada*, jsou shrnuty v různých verších, ale vždy se v jejich výčtu objevuje čistota, odříkání, pravdivost, a milosrdnost.

Slovo ctnost (angl. virtue) znamená původně sílu, kterou Bůh tvoří, udržuje a ničí *virēā*. Polobozi, kteří K<sup>TM</sup>□ovi v těchto vesmírných zábavách asistují, jsou ztělesněním různých aspektů Jeho osobní ctnosti. Jeho všemohoucností jsou zmocnění k organizování smyslových funkcí všech nižších osob, až k nevýznamnému mikrobu. V úžasné podobě Vesmírné Osoby nekontrolovatelně vyzařují božské ctnosti zosobněné jako nebeští polobozi, kdežto v tělech duší přemožených vášní a nevědomostí je ctnost otupena symptomy pozemské a pekelné hříšnosti: chtíč, hněv, chamtivost, šílénství, iluze a závist. Když si je ale duše plně vědomá Nejvyšší Osoby, božské ctnosti se v jejím těle plně odhalí. Božskou osobu tedy můžeme poznat podle božských symptomů. Vnímá celý vesmír jako sféru vzájemných vztahů Pána s polobohy a ostatními osobami. To je pravá jednota.

## Mezokosmos

Třetí aloformou vesmíru je mezokosmos. Předpona *mezo-* znamená „mezi“; je společností, která je na rozhraní celého vesmíru s individuální lidskou bytostí. Do jaké míry se někdo zabývá svým místem ve společenské hierarchii, do takové míry se zaobírá mezokosmem.

V lidské společnosti existují čtyři základní umístění. Zjevují se ze čtyř orgánů gigantické podoby *virāḥa*: úst, paží, břicha a nohou.

1) Ústa jsou orgánem řeči. V každé civilizované společnosti je třída lidí, kteří přenášejí vědecké a filozofické poznání; Vedy říkají, že tento řád je umístěn na ústech Vesmírné Osoby a říká se mu *brāhmaṇové*.

2) Paže jsou orgány síly a ochrany. V každé civilizované společnosti jsou vládcí, vojáci a vládní úředníci, kteří zabezpečují mír ve společnosti ochranou a řízením lidu; tento řád je umístěn na pažích Vesmírné Osoby a je zván *kātriyové*.

3) Břicho je orgánem, který celému tělu dodává jídlo. V každé civilizované společnosti jsou farmáři, velkoobchodníci a maloobchodníci, kteří zbytku obyvatel poskytují jídlo a ostatní pro život nezbytné věci. Tento řád je umístěn na břicho Vesmírné Osoby a říká se mu *vaiśyové*. (Mnoho odkazů písem umísťuje *vaiśy* na stehna Puruši.)

4) V každé civilizované společnosti je třída pracujících, kteří ostatním třem třídám asistují. Tento řád je umístěn na nohou Vesmírné Osoby a nazývá se *śūdrové*.

Tyto čtyři řády se dohromady nazývají *varṇy*. Určitá osoba patří do specifické *varṇy* podle své *dharmy*, což je dle překladu Śrī Prabhupādy „konstituční a funkční povinnost“. Slovo konstituční se vztahuje na věčný vztah duše s Kṛmou, který je vztahem služebníka a pána. Slovo „funkční“ má co dělat s kompetencí lidské bytosti k určité činnosti. O tom, zda patříme do *varṇy brāhmaṇů, kātriyů, vaiśyů* nebo *śūdrů*, rozhoduje naše kompetence v jednání jako hlava, paže, žaludek nebo nohy společnosti. „Nahoru směřující mobilita“ (povyšení se do vyššího společenského statutu) nemá v *dharmě* místo, protože účelem každé a všech *varṇ* je pouze služba Nejvyšší Osobě podle našich nejlepších schopností daných Bohem. Za tímto účelem se Pán v životě každé lidské bytosti zjevuje jako spousta sociálních vztahů: rodina, kariéra, ekonomie, společnost, náboženství, normy chování, tradice, vláda, zákon, nadřízení, kolegové a podřízení. Sociální postavení, ve kterém tyto funkce plníme nejlépe, je naší *varṇou*.

K<sup>TM</sup> a je Dharma-varman

Pán K<sup>TM</sup> a je známý jako Dharma-varman, tj. „Ten, kdo ztělesňuje všechny principy dharmy.“ Existují dva základní principy *dharmy*: explicitní a implicitní. Když podle svých nejlepších schopností plníme své sociální povinnosti, vykonáváme explicitní princip *dharmy*, který se nazývá *yaj* a nebo oběť. *Chēndogya Upaniṣad* vyzývá všechny lidské bytosti k vykonávání povinností v jejich životě jako oběť Nejvyššímu (*puruṣo veva yaj* a...). Když plníme svoji konstituční povinnost – jinými slovy když volíme za objekt naší oběti K<sup>TM</sup> u – vykonáváme implicitní princip *dharmy*, který se nazývá *bhakti* (oddanost). Pokud se někdy zdá, že mezi explicitní a implicitní *dharmou* nastává konflikt – jako to připadlo Arjunovi na Kurukṣetre – má se první zamítnout. *Bhagavad-gītā* vyzývá všechny živé bytosti, aby se vzdaly všem *dharem* mimo úplného odevzdání se K<sup>TM</sup> ovi. Ale opět, jelikož K<sup>TM</sup> a je Dharma-varman, nosí všechny *dharmy* jako svůj oděv. Smyslem úplného odevzdání se K<sup>TM</sup> ovi je *sloužit osobě, která na sobě nosí oděv*. Službou osobě zcela jistě získá i její vnější oděv, ale staráme-li se pouze o oděv, zanedbáváme osobu uvnitř. Ten, kdo zápasí ve vnějších sociálních funkcích a přitom zanedbává svoji konstituční povinnost, je slepý ke skutečnosti, že je to pouze Nejvyšší Osoba, která dává jeho vnějším povinnostem tvar.

Nikdo se nemůže vyhnout společenským povinnostem. Od narození až do smrti jsme začleněni do společenského kontextu, který má svůj vlastní život, *entitu* (existenci). Naše emoční stavy, naše hodnoty, naše víry, chování, vzdělání, věda, i naše chůze, obavy, touhy a lítosti jsou pouze svazky k větší sociální entitě, která nás jimi ovládá tak lehce jako loutkař pohybuje loutkami taháním za jejich provázky. Prostým faktem je, že již jsme odevzdanými služebníky mezokosmické entity. Otázkou je pouze, zda-li poznáváme, že touto entitou je K<sup>TM</sup> a.

*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.5.12 praví, že skutečným plodem sociálních povinností je ctnostný a zbožný život, který je základem *jñānam sa-vijñānam*, filozofického poznání vesmíru, které dozrává do přímého vnímání Absolutní Pravdy. *Dharma* je tedy určena k tomu, aby vedla lidské bytosti k osobnímu sdružování se s Dharma-varmanem. Když vykonávají členové čtyř *vare* své povinnosti s tímto cílem na mysli, vrcholí jejich oběť zpíváním svatých jmen K<sup>TM</sup> y, *yaj* ou, která je přímo K<sup>TM</sup> a Samotný (srov. *Bhagavad-gītā* 10.25). To je cesta *mahātma*. Když však vykonávají lidé *dharmu* pro materialistické cíle, je jejich náboženský pokrok sveden z cesty, která vede k Nejvyšší Osobě.

## Vesmírné vejce

Ze světové historie se dozvídáme, že staří Egypťané a jiní lidé nábožensky rozdělili společnost podle *varṇy* a prováděné oběti. Nepřistoupili však k Nejvyšší Osobě, Dharma-varmanovi. Místo toho, aby uctívali Boha, uctívali kosmickou různorodost (*bahudhṛ*) v podobě nebeské společnosti polobohů (nebo *pantheon*, jak tomu říkali Řekové), kterou pokládali za odpovědnou za mnohé přírodní jevy. A odkud podle nich polobozi pocházeli? Starý Egyptský text říká, že se vylíhli z vesmírného vejce, které se objevilo v prvotním oceánu. Podobně i předkřesťanská vysvětlení stvoření z Řecka, Číny, Finska, Féničanska, Iránu, Indonésie, Polynésie a Jižní a Střední Ameriky popisují vejce jako zdroj Slunce, nebe, Měsíce, bouří, prvků, zvířat a vegetace, z nichž každý je řízen určitým polobohem. Tato různá božstva byla uctívána v různých podobách různými civilizacemi. Kněží a králové nabízeli oběti svým místním pantheonům, aby svým společenstvem zajistili ochranu a prosperitu.

Védská písma uvádějí nejpodrobnější popis tohoto systému. Vesmír se objevuje jako semínko z dechu Mahē-Viṇṇa, podoby Śr... Kṛmṇy, který věčně leží na *karaṇa-jala*, oceánu příčin. Na těchto vodách se vesmír vyvíjí jako obrovské zlaté zářící vejce (*aṇḍa*). Úplná část Viṇṇa vstoupí do tohoto vejce a ulehne, vytvářejíce uvnitř vesmírný oceán. Z Jeho pupku vyroste lotos a otevře se. Na něm je čtyřhlavý Brahmē, tvůrce. Poté, co od Viṇṇa obdrží védské poznání, vytvoří Brahmē první společnost, společnost polobohů. Nebeská hierarchie polobohů (ve které je knězem Bṛhaspati, králem Indra, pokladníkem Kuvera, architektem Viśvakarma, atd.) se stala modelem *sattvické* organizace lidské společnosti. Uspokojení polobohů rituály *karma-kṛṇa* zajistilo lidem společenskou prosperitu; navíc se mohli ti, kdo prováděli rituály, v příštím životě narodit v nebeské společnosti.

Až do doby před 5000 lety kvetlo védské mezokosmické náboženství zvané *varṇa-śrama-dharma* na celém světě. *Varṇa-śrama-dharma* je vědeckým prostředkem k duchovnímu povýšení obecné části populace, jejíž srdce jsou velmi silně připoutána k *saṃsāre*. Slovo *saṃsāra* znamená jak „cyklus rození a smrti“, tak „rodinný kruh“. Ideou je, že duše je upoutána k rození a smrti prostřednictvím připoutanosti k rodině. Připoutanost k rodině je připoutanost k tvarům mrtvé hmoty, které se podobají osobám. Tímto způsobem je přitažlivost, kterou by měla duše mít k Nejvyšší Osobě, svázána v tom, čemu se ve Vedách říká *prajāntu*, nebo řetěz generace: naši zesnulí předci, naši žijící příbuzní a naši budoucí potomci. Přesto, pro osobu s védským poznáním může tento *prajāntu* sloužit jako pojítka mezi lidstvem, polobohy a Nejvyšší Osobou. Duše, které se objevují v generacích lidí a polobohů, byly zplozeny Brahmou z lotosu z pupku Pána Viṇṇa, otce dávajícího sémě všech životních druhů.

Ritualizmus předepsaný ve Vedách staví hmotně připoutanou duši na cestu návratu k Viṇṇovi prostřednictvím *prajāntu*. Jinými slovy, védský ritualizmus využívá připoutanost k rodině k vyšším účelům než jen k animalistickému plazení potomstva.

To má dvě stránky. Nēraḍa Muni v rozhovoru s králem Yudhiṣṭhirou ve *Śr...mad-Bhāgavatamu* (7. zpěv, 15. kapitola – „Pokyny pro civilizovanou lidskou bytost“) říká, že jednou stranou védského účelu je *pravṛtti* nebo *pitṛ-yāna*, která poskytuje hmotné bohatství. Osoby, které ohňovými oběťmi *pitṛ-yāna* uspokojí polobohy, vystoupí po smrti do nebeských dimenzí Dhumē, Rētri Kṛmṇapakṣa, Dakṣiṇam a Soma. Zde se připojí ke svým předkům a žijí život nebeského smyslového požitku, který trvá mnoho tisíc pozemských let. Současně požehávají polobozi rodiny na Zemi zrozeními zbožných duší, jejichž nebeská *karma* je vyčerpána. Tyto duše přijmou lidská těla a hromadí *sukṛta* (zbožné skutky), které jim umožní vrátit se v příštím životě do nebe.

Tento „obchod“ mezi zemí a nebem pomocí *prajāntu* zdobí lidskou společnost všemožnými různými chtěnými hmotnými věcmi. Ale protože lidská bytost je inherentně duchovní osoba, nemůže být uspokojena pouhou prosperitou. Začíná toužit po ezoterickém poznání vyššího smyslu oběti, který Nēraḍa nazývá *niṣṭi* nebo *deva-yāna*.

Ten, kdo usiluje o následování cesty *deva-yāny*, se vydává na stopování *prajāntu* k jejímu konečnému počátku. Jeho oběť přijme podobu mystické yogy, nikoliv ritualizmu *karma-kṛṇa*, neboť již netouží po hmotných ziscích pro sebe a lidskou společnost, ale po osvobození od rození a smrti. Nahromaděním mystické síly duše vystoupí na stezku *deva-yāny* za rozměrem Somy. Po překonání oblastí patriarchů (Maharloka) a velkých mudrců (Janaloka a Tapaloka) vstoupí konečně na Brahmalokey, kde začalo tvoření lidí a polobohů. Tam je milióny a milióny let, dokud se nepřiblíží konec vesmírného projevu. Vzdá-li se spojení s hrubým vesmírem, stáhne se do jemné koncepce já odlišného od hmoty. Odtud se dále stáhne do příčinné koncepce já vlastního moc tvořit hmotný projev. Nakonec dosáhne čistého stavu poznání Puruṣi, Mahē-Viṇṇa, jako zdroje vlastní totožnosti. Tato úroveň realizace, Paramētmē (Nadduše), je vyšší než jednta v neosobním Brahmanu. Jelikož

však proces realizace není oddaný, ale mystický, není realizace Nadduše odevzdána láskyplné výměně s Nejvyšší Osobou.

I když tedy duše vykoná cestu *deva-yēna*, nedosáhne konečného vysvobození, dokud se s láskou neodevzdá K<sup>TM</sup>ovi. Svým vdechem uzavře Mah-*Vi*u jeden vesmírný cyklus a výdechem započne nový. Na povrchu příčinného oceánu vytvoří nespočet nových zlatých vajec. Tytéž duše, které neoddanou mystickou metodou vystopovali svůj počátek k *Vi*uovi, Nejvyššímu Otci, jsou nyní okouzleny Jeho projevem *bahudh* (různorodosti). Znovu vstoupí do procesu tvoření jako Brahmové, velcí světci, patriarchové, polobozi atd.

Od var<sup>□</sup>šramy k pandemoniu

Uctívání rozmanitých polobohů v „klasických civilizacích“ (Egypt, Řecko, Řím a jinde) značí úpadek celosvětové var<sup>□</sup>šrama-dharmy. Tehdy chápali civilizovaní lidé lidský pokrok jako kultivaci kvality dobra. Dobrá karma přináší dobrou štěstěnu; proto byla velká města starověku proslulá bohatstvím. Ale společnost typu var<sup>□</sup>šrama-dharma má obětovat toto bohatství pro uspokojení Dharma-varmana ve stále pokračujícím koloběhu oběti. Čím více je milostí Pána získáno, tím více Mu má být obětováno, aby mohlo být získáno ještě více milosti.

Milost Dharma-Varmana je dvojí. Na prvním místě udílí obětníku Svou *daivi-sampadu* neboli ctnost dokonalosti. V těle uctíváče se tak projeví dobré kvality polobohů; stane se totožným v dobru s Pánem. Na druhém místě udílí Pán prostřednictvím polobohů hmotnou prosperitu.

Polobozi jsou tedy spokojeni, když je spokojena Nejvyšší Osoba, a uspokojení Nejvyšší Osoby závisí na čistotě oběti. Oběť je čistá, je-li obětník ctnostný: musí být umístěn v pravdě své duchovní totožnosti jako služebník K<sup>TM</sup>□y, odříkavý ve svých obětních povinnostech, srdce očištěné od chůtice po hmotných odměnách za *yaj*□u.

Ze životů svatých védských králů jako P<sup>TM</sup>thu, Antardh<sup>€</sup>na a N<sup>€</sup>bhi se dovídáme, že takovou neposkvrněnou ctnost a čistotu si snadno zachová obětník, který má *śraddhu* (víru) a *bhakti* (oddanost). Víra a oddanost přitahují nejvýše ctnostného a čistého Pána K<sup>TM</sup>□u, který vstoupí do těla konatele oběti a zajistí, že vše co myslí a dělá, je zbaveno hmotného znečištění. Víra a oddanost tedy zajišťují čistotu, čistota uspokojení Nejvyšší Osoby, a uspokojení Nejvyšší Osoby zaručuje zvýšení sociální prosperity i *daivi-sampady*, čímž se daná osoba stává hodnou neustálé společnosti Absolutní Pravdy.

Oběti prováděné bez víry a oddanosti, pouze s cílem hmotného rozvoje společnosti, jsou nečisté (srov. *Śr...mad-Bh<sup>€</sup>gavatam* 7.7.40). Polobozi sice udělí prosperitu i nečistým konatelům oběti, ale uctíváč polobohů zůstane kvůli nepřítomnosti *daivi-sampady* pevně zakuklen v hmotné mysli a smyslech. Nebeská požehnání nezměrného bohatství, svůdných žen, luxusu a vznešené majestátnosti pouze znepokojují jeho mysl a smysly. Jak vysvětluje Pán K<sup>TM</sup>□a v 2. kap. *Bhagavad-g...ty*, mysl člověka znepokojeného smyslovými objekty se stane rozvětvenou (*bahu-ś<sup>€</sup>kh<sup>€</sup>*). Ztratí odhodlání kultivovat ctnosti pro prospěch duše. Místo toho podlehne nízkým zvykům uspokojování smyslů. Tato degradace znamenala konec klasického období lidské civilizace.

V pokynech Uddhavovi (*Śr...mad-Bh<sup>€</sup>gavatam*, 11. zpěv, kap. 10), K<sup>TM</sup>□a říká, že ti, kdo uctívají polobohy, popisují Nejvyšší Osobu jako *bahudh<sup>€</sup>*, tj. různě manifestovanou jako *k<sup>€</sup>la* (čas), *€tm<sup>€</sup>* (individuální duše), *€gama* (poznání písem), *loka* (vesmír), *svabh<sup>€</sup>va* (vlastní přirozené sklon) a *dharma* (náboženské obřady). Ale jelikož mají silný sklon ke smyslovému požitku, zapomínají, že je jediným poživitelem oběti. Jejich vlastní pokusy o požívání výsledků oběti jsou však plně překážek. Vše, čeho dosáhnou, je zpusťeno časem. Uctíváči polobohů, zanechávajíce ctností, upadají ve jméno náboženství do bezbožnosti. Jejich rituály se znečistí zabíjením zvířat a uctíváním duchů, což jsou symptomy kvality nevědomosti.

Jakmile převládne kvalita nevědomosti, polobozi se od lidských záležitostí distancují. Spojení mezi zemí a nebem prostřednictvím *praj<sup>€</sup>antu* je přerušeno. Místo, aby se na zemi rodily zbožné duše za účelem opětovného povýšení, rodí se démoni, kteří drancují bohatství nashromážděné společností. S tím, jak se svět plní demony, končí veškerá vnější podoba s védskou kulturou. To je dnešní situace lidstva. Śr...la Prabhup<sup>€</sup>da nazval tento stav věcí *pandemonium*, všeobecná vřava démonů.

Naše slovo „démon“ pochází ze starořeckého *daimon*, což znamenalo neznámou nadpřirozenou bytost (odlišnou od známých bohů jako Zeus a Athéna). Śr...la Prabhup<sup>€</sup>da tedy zvolil to nejhodnější slovo, protože události dějící se v dnešní společnosti jsou inspirovány neovládanými, iracionálními silami. V řecké filozofii byl iracionální stav mysli vyvolaný neznámým *daimonem* považován za šílenství. Podle védské literatury je současný věk, zvaný Kali-yuga, dobou, kdy démonské bytosti v čele s Kalim (zosobněnou hádkou) se zcela zmocní lidské společnosti a uvedou ji do šílenství.

V Kali-yuze jsou čtyři třídy – intelektuálové, administrátoři, farmáři/obchodníci a pracující propadlí čtyřem hříšným zvykům zmíněným dříve. Ze čtyř ctností pouze pravdomluvnost zápasí proti proudu. Na konci 20. století jsme např. svědky velkého rozmachu pochyby o „vědeckém“ dogmatu, že osoba nepřezívá v okamžiku smrti tělo. Milióny lidí dnes hledají pravdu o já mimo tělo – meditací, transpersonální psychologií, tunelováním. Mezitím je však jejich fyzická a morální čistota ztracena rozmarné sexualitě, jejich odříkání a milostivost jsou ztraceny jezení masa, intoxikací a pýše.



Přestože tedy současný člověk hledá pravdu o sobě, jeho nezkrocená povaha činí důsledky této pravdy – „nejsem toto tělo, ale duchovní duše“ – těžkým bříměm. „Je ve mě vlk“, napsal jeden slavný básník 20. století. „Držím si toho vlka, protože mi ho dala divočina a tato divočina ho nenechá odejít.“ Moderní člověk, intelektuální vlk, se vždy honí v temné divokosti nevědomosti za svými počátky, svým cílem a sebou samotným, čas od času strčí nos do transcendence ... ale pak, naslouchaje volání divočiny, odběhne hledat čerstvé maso nebo nervózní, anonymní sex.

Nemůže si pomoci, protože jeho sociální filozofie je *ekonomický determinismus*. Co po kolapsu *varṇa-dharma* určuje směr civilizace? Ekonomické síly, které nejsou ničím jiným než pudy kolektivního žaludku a genitálií společnosti: hlad a sex.

Ekonomický determinismus si od člověka žádá, aby pracoval, bojoval, zabíjel – pro jídlo, pohlavní partnery a bezpečné místo k požitku z koitu. To je Ekonomický Člověk, záškodník zabírající mezokosmickou stanici *vaiśyī*, který krávy zabíjí místo aby je chránil a který vyvíjí ekonomii všemi prostředky bez ohledu na duchovní a morální cenu. Touto ekonomikou ovládá společenské tělo jako celek. Ekonomický Člověk si najímá Silného Člověka, aby pracoval jako paže a Mechanického Člověka na práci hlavy a nohou. Silný Člověk si podrobuje svět, aby udělal cestu pro větší ekonomický rozvoj a ochraňuje globální trh. Jako vlastník myslí, která počítá s přesností hodinového stroje, zkušený jak v umění tak automatizaci, Mechanický Člověk vyvíjí vědu, filozofii, průmysl a zákon podle programu Ekonomického Člověka na neustále zvyšování standardu smyslového požitku.

Jako vlčí smečka ožírající mrtvolu, Ekonomický Člověk, Silný Člověk a Mechanický Člověk pustoší bohatství přírody a sociálních tradic předků s jedovatou, nihilistickou divokostí. Místo oběti je programem sociální prosperity toto. Védské oběti posvěcovali a ritualizovali jak přírodu, tak starší tradici jako představitele hierarchie různých příčin zosobněných polobohy.

Ekonomický Člověk a jeho stoupenci to zamítají jako „mýtickou fantazii“. Aby však ospravedlnili svůj program loupení lidských a přírodních zdrojů, kážou různé příčiny, které osnojují ve své představivosti: příčinu svobody, ducha národa, sílu lidí, vlnu budoucnosti. Všude jsou vědci, političtí aktivisté, obchodní magnáti a zábavníci zdraveni jako zosobnění stále nových a nových příčin, které mají umožnit pokrok společnosti tím, že nás osvobodí od přírody a starších tradic. Ale stejně jako vlci, Ekonomický Člověk, Silný Člověk a Mechanický Člověk („polobohy“ ideologie Kali-yugy), nakonec budou zlostně chňapat jeden po druhém nad kostmi přírody a civilizace. Arény moderní kultury tak jsou pouze bojiště odporujících si ideologií. Život lidí narozených do pandemonia je od počátku do konce plný pekelné úzkosti.

## Pandemonium a upadharna

Čtenář se možná diví, kam do tohoto kontrastu védské kultury a pandemonia spadá židovsko-křesťanské náboženství, islám a buddhismus. Z védského hlediska to jsou *upadharmy* („téměř-*dharmy*“), které milostí Nejvyšší Osoby vznikly na různých místech a v různých obdobích během téhož časového údobí, kdy světový varšamský systém upadal do pandemonia. *Upadharna* odvádí lidi od démonské společnosti k ctnostnému životu víry, podřízení před svatým, soucítění s bližním, cudnosti, poctivosti atd.

Židovské křesťanství, islám a buddhismus vznikly v menšinách utlačovaných démonskou většinou společnosti. Mojžíš a izraelité byli utlačováni ve faraónském Egyptě, Ježíš a jeho žáci v Římském impériu, Mohammed a jeho učedníci v Mekce. Buddha byl spolu se svými stoupenci utlačován v indických královstvích, kde se značně rozmohlo ritualistické zabíjení zvířat. Každé z těchto náboženství tedy definuje zlo jako příslušný model sociálního utrpení, nespravedlnosti a degradace, proti kterému byl nucen jeho zakladatel kázat. Věřící každého z těchto náboženství věří, že osvobození znamená zbavení se tohoto typu zla.

Avšak jelikož vycházejí všechna tato náboženství z času, místa a okolností, jejich koncepty osvobození se postupně se změnou podmínek mezokosmu staly irelevantními. Např. v Indii se stal buddhismus prominentní jako reakce proti anomáliím v bráhmnické kultuře. Buddha zavrhl brahminismus své doby kvůli jeho krutým obětem zvířat, kastovníctví a duchovní slepotě. Když však byla pod vedením veděntistyškary bráhmnická kultura reformována, ztratil buddhismus svoji přitažlivost (ačkoliv se dál rozšiřoval mimo hranice Indie do ostatních zemí Asie). S ekonomickým rozvojem židovsko-křesťanského Západu a dostatkem chleba upustilo mnoho lidí od modliteb o svůj denní chléb. Dnes existují bohaté křesťanské země, ve kterých nevidí 90 % obyvatelstva potřebu pravidelně navštěvovat kostel.

Kdykoliv tedy lidé považují za smysl náboženské ctnosti osvobození od jistého historického typu sociálních neduhů, znamená nevyhnutelná časová změna těchto společenských podmínek úpadek takového náboženství. A navíc, pokládají-li lidé osvobození za pouhý pokrok ve společenském pohodlí, opustí ctnost úplně ve jménu tzv. pokroku. Anthony Kenny píše v knize *The Anatomy of the Soul*:

Znakem naší doby je snaha o nahrazení ctností technologií. To znamená, že kdykoliv je to možné, usilujeme o použití metod fyzikálního či společenského inženýrství k dosažení cílů, které naši předkové považovali za dosažitelné pouze pěstováním charakteru. Jak jen to je možné, snažíme se nahradit počestnost antikoncepčními prostředky, statečnost anestetiky ...

## Trojí utrpení

Ve *Śr...mad-Bhĕgavatamu* 7.6.14 Mahĕjana Prahĕdāĕkā, že ti, kdo mají za cíl svého života společenský pokrok, jsou vystaveni třem druhům utrpení: *adhidaivika*, *adhyĕtmika* a *adhibhautika*. Každé koresponduje s jednou z koncepcí vesmíru, které byly rozebrány výše. První utrpení je způsobeno tím, že duše je pod nadvládou polobohů, kteří jsou rysy makrokosmické podoby Boha (*virĕā*). Polobozi na nás uvalují nadměrné teplo, zimu, sucho, hladomor, zemĕtřesení a ostatní rušivé vlivy přírody. Druhé utrpení pochází z toho, že duše sídlí v hmotném těle a myslí – svĕm mikrokosmu. I když neexistuje žádná vnĕjší příčina utrpení, mysl a tělo nás ruší svými pudy, nepohodlím, chybami, obavami, klamy a ostatními nedostatky. Třetí utrpení pochází z interakce duše s různými živými bytostmi. Lidĕ okolo mě, i ti, které miluju, jsou nevyhnutelnĕ pravidelným zdrojem obtĕžování. A mimo lidských bytostí mi způsobují spoustu nepříjemností ostatní tvorové, od moskytů s jejich kousnutími po útoky žraloka.

Celé hmotné bytí je složeninou těchto tří utrpení, z nichž každé je spojeno s jedním rysem vesmíru. V důsledku našeho okouzlení makro-, mezo- a mikrokosmem – okouzlení, které naše vědomí oddělilo od K<sup>TM</sup>□y – trpíme. Skutečnost je taková, že Nejvyšší nosí tři rysy vesmíru na Svĕ osobĕ. Vesmír nám připadá přitažlivý jen proto, že On, všepřitažlivý Śr... K<sup>TM</sup>□a, ozařuje hmotu zářivou krásou Svĕ duchovní podoby. I naše přitažlivost ke hmotĕ je tedy pouze přitažlivost k Němu. Naší chybou je, že si myslíme, že vesmírnĕ energie dávají vznik jmĕnům, podobám, různosti a činnosti *oddĕlenĕ* a *nezávisle* na K<sup>TM</sup>□ovi. Tato chyba nás vede k bezbožné posedlosti a zapletení v „tajemstvích“ vesmíru, nás samotných a společnosti. To je *mĕyĕ*.

Tajemství neberou konce, dokud se jich jednoduše nevzdáme a nepřijmeme vědské vysvětlení příčiny lidské situace. Ve 3. zpĕvu, 6. kap. *Śr...mad-Bhĕgavatamu* se praví, že když Nejvyšší Osoba vstoupila do prvotní hmoty kosmického vejce, dodala jeho přítomnost vesmíru tvar a řád. Tři stavy *adhidaivika*, *adhyĕtmika* a *adhibhautika* se vyvíjejí ze tří potencií Nejvyšší Osoby. První je božská potence Jeho vlastního srdce, srdce, ve kterém dlí všechny duše vesmíru. (Říká se také, že Pán sídlí v srdci všech živých bytostí; ale v prvním případě je celý vesmír srdcem Nejvyšší Duše, Vi<sup>□</sup>ua, jak vidíme ve *Śr...mad-Bhĕgavatamu* 3.5.6). Ve středu vesmírnĕho srdce leží Nejvyšší Osoba, která je tvořivou silou všech vesmírných jevů.

Druhou potencií Nejvyšší Osoby je Jeho *kriyĕ-śakti*, která je deseti druhy *prĕ*□y umožňující všechny pohyby ve vesmíru. Třetí potencií je Jeho *ĕtmĕ-śakti*, síla vědomí, která se rozděluje do těl, myslí a smyslů vyšších polobohů, středních lidských bytostí a nižších stvoření, a k tomu do schopností a povinností čtyř *vare*□.

Pánovy *śakti* jsou *acintya*, nepochopitelnĕ. Proto je nepochopitelná celá tato ukázka vesmírnĕ energie. Musíme pouze z povinnosti vzdát své uctivé poklony Nejvyšší Osobĕ. Jediná věc, která nám stojí v cestĕ, je sklon spekulovat.

### 3. kapitola Mimo mýt obtížnosti

Jedním z neefektivnějších prostředků, jaký intelektuálové vždy užívali k posílení své role agentů mystifikace je rozhlášení/promulgace „Mýtu nesnadnosti“. ... Stále máme sklon věřit tomu, že „zákony“ lidské povahy jsou tajné, záhadné, skryté a nepřístupné, a že je lze vyjádřit jedině těžko pochopitelnými teoriemi nebo abstraktními modely „mysli“.

Tento citát z nedávno vyšlé knihy *Why Freud Was Wrong* ukazuje na neúspěšný pokus myslitelů 20. století o řešení nepříjemného dilema trojí situace člověka v individuálním a kolektivním životě a v přírodním vesmíru. Sigmund Freud našel ve své knize *Civilization and Its Discontents* za všemi problémy lidstva tyto tři situace. Věřil, spolu s mnohými dalšími slavnými intelektuály, že osvobození z tohoto trojího utrpení je možné jedině když lidstvo zjistí pravdu o sobě samotném. Ale jak bylo vysvětleno v minulé kapitole, pro myslitele, kteří si nejsou vědomi Nejvyšší Osoby, je pravda okultní. Narazí-li zkoumavá mysl na záhadu, je zvyklá spekulovat. Tímto lidstvo během tisíců let vyvinulo bohatou škálu teorií, se kterými se snaží rozlousknout hádanku lidské situace. Ale jak tento citát naznačuje, vymyšlení teorií lidskou situaci pouze ztěžuje. Přesto se každá nová generace dále snaží osvobodit z trojího utrpení spekulací. Jak poznamenal Śr...la Prabhupada: „Lidská civilizace se vždy snažila zbavit se nepohodlí.“

## Život člověka a život zvířete

Jako nižší formy života, i my, lidské bytosti, jsme velice zaměstnány jezením, spaním, pářením a obranou. Rozdílem je mnohem nižší senzitivita nižších druhů na pohodlí ve srovnání s lidskými bytostmi. Strom stojí na jednom místě stovky let a nestěžuje si. Každé období páření zápasí zvířecí samci v duelu a riskují vážná zranění a smrt a nikdy se neptají proč. Divoká zvířata jsou spokojena s životem na stromech, ve vysoké trávě a v dírách v zemi. Takové podmínky jsou pro civilizované lidské bytosti strašně nepohodlné. Naše společenská organizace slouží právě k tomu, abychom se od takových podmínek osvobodili.

Ale zbavit se nespokojenosti není záležitostí pouze zlepšených životních podmínek. My, lidé moderního světa, jsme požehnáni mnoha extravagantními vymoženostmi. Ačkoliv však jíme, spíme, páříme se a bráníme velice vynalézavě, naše srdce stále hlodají úzkost, pochyba a sebeopovržení. Proč? *Protože nejsme svobodní. Jsme uvěznění mezi čtyřmi zdmi zrození, stárání, nemoci a smrti.*

Zatímco zvířata nemají o tom, jak hledat řešení stárání, nemoci a smrti ani tušení, legie lidských intelektuálů se o to dychtivě snaží. Lidská bytost má nepopíratelně hlubší životní poslání než zvířata.

V Kṛm̐ově plánu lidské společnosti jsou intelektuálové – *br̥hmaṅové* – určeni k tomu, aby učili ostatní třídy cestu ke svobodě z těžkosti. Skutečná svoboda je *vimukti* neboli duchovní osvobození od *kleśa-traya*, trojího utrpení lidské existence. *Śr...mad-Bh̥gavatam* 5.5.2 si však vyhrazuje, že dveře k *vimukti* může otevřít jedině služba *br̥hmaṅovi*, který je *mah̥tma* (čistý oddaný Nejvyšší Osoby): *mahat-sev̥ṅ dv̥eram̥hur vimuktas.*

## Duchovní štěstěna

Metodou osvobození, kterou učí *mahétmové*, je nepřetržité zpívání K<sup>TM</sup>□ovy slávy (*satata □ k...rtayanto mém*). Nejjednodušší, zato však úplnou vibrací Jeho slávy je Hare K<sup>TM</sup>□a *mahé-mantra* – Hare K<sup>TM</sup>□a, Hare K<sup>TM</sup>□a, K<sup>TM</sup>□a K<sup>TM</sup>□a, Hare Hare/ Hare Rěma, Hare Rěma, Rěma Rěma, HaHare.

Hmotný stav duše se podobá spánku. Osobnost duše není probuzena ke své skutečné povaze. Osoba je definována jako vědomá entita se schopností volit mezi možnými zkušenostmi. Spící osoba může volit jen mezi snovými zkušenostmi a podobně spící duchovní duše si může volit jen z hmotných zkušeností. Čistý zvuk *mahé-mantry* probudí duši k duchovní zkušenosti lásky k Bohu.

Dokud však duše zcela neodvrhne svůj zlozvyk spaní v náručí hmoty, je pořád šance, že poté, co je jednou probuzena k transcendentálnímu zvuku, znovu usne. Bezpečnou pozicí je *mantra-yoga*, ve které vědomí neustále, dnem i nocí, vibruje slabiky Božího jména. To je věčná védská metoda osvobození zvukem, zpřístupněná dnešnímu pokleslému věku. V předešlých věcích bylo předepsáno mnoho *manter*; v tomto věku jen jedna – nejsnazší a přitom nejmocnější: Hare K<sup>TM</sup>□a, Hare K<sup>TM</sup>□a, K<sup>TM</sup>□a K<sup>TM</sup>□a, Hare Hare/ Hare Rěma, Hare Rěma, Rěma Rěma, Hare Hare. „Co je na tom těžkého?“ ptal se Śr...la Prabhupěda. „Ale oni to neudělají. Proto nemají štěstí. Má-li však někdo štěstí, je to možné.“

Śr...la Prabhupěda říká, že duše se začne věnovat zpívání Hare K<sup>TM</sup>□a díky *duchovní štěstěně*. Duchovní štěstěna nezávisí na třech druzích *hmotné štěstěny* (dobré, špatné a smíšené), které jsme vysvětlili v první kapitole této knihy. Polobozí poskytují hmotnou štěstěnu podle *karmy* dané osoby. Avšak duchovní štěstěna duše je mimo rámec kompetence polobohů. Zpřístupňuje ji K<sup>TM</sup>□a prostřednictvím *mahétmů* upevněných ve zpívání Jeho slávy.

Hmotnou štěstěnou dosáhneme vysokého postavení ve vesmíru – např. zrození mezi polobohy nebo v aristokratické rodině na Zemi. Sociálně si požíváme význačného postavení. Individuálně je náš život zdoben bohatstvím, vzděláním a tělesnou krásou. Smíšená štěstěna uděluje průměrné kosmické, sociální a individuální postavení. Špatná štěstěna vede k odpovídajícímu nízkému postavení. V každém případě, není-li osoba přitahována k naslouchání a zpívání o K<sup>TM</sup>□ovi, je nešťastná, protože všechna postavení v hmotném světě jsou dočasná. Dobré hmotné štěstí se nevyhnutelně změní na neštěstí. Naším stálým neštěstím ve skutečnosti je, že nejsme svobodní. Pouhá změna hmotného statutu ze špatného na dobrý není *vimukti*.

Když získáme duchovní štěstěnu, vidíme všechna hmotná postavení stejně. Netoužíme ani se neobáváme žádného z nich:

*nēryē□a-parē□ sarve na kutaścana bibhyati  
svargēpavarga-narake'v api tulyērtha-daršina□*

Ten, kdo je oddán Nejvyšší Osobě, se nebojí ničeho. Takovému oddanému se povýšení do nebeského království, uvržení do pekla a osvobození od hmotného spoutání jeví jako totéž. (Śr...*mad-Bhēgavatam* 6.17.28)

Jak to, že oddaný zakouší všechny hmotné situace, ať už nebeské nebo pekelné, *jako totožné s osvobozením*? Je to díky jeho *osobnímu* náhledu na realitu. Vidí makro-, mezo- a mikrokosmos jako vnější oděv Nejvyšší Osoby. Ať už je člověk v nebi, v pekle nebo někde mezi, *spočívá jeho postavení na K<sup>TM</sup>□ovi, nejvyšší osvobozené osobě*. Stejně jako když si člověk stoupne na kámen, cihlu nebo kládu, stoupá si ve skutečnosti na zem, neboť to jsou v podstatě různé formy země, tak i kdekoli v vesmíru se daná osoba nachází, je ve skutečnosti vždy s K<sup>TM</sup>□ou. V *Bhagavad-g...tě* ujišťuje K<sup>TM</sup>□a Arjunu, že ten, kdo Pána vidí všude a všechno vidí v něm, se mu nikdy neztratí. Silou jeho připoutanosti ke K<sup>TM</sup>□ovi je oddaný odpoután od všeho, co posedá duši polapenou ve hmotě – včetně posedlosti po osvobození od hmoty.

Ve Śr...*mad-Bhēgavatamu* pronáší Mahērēja Brahmē jeden slavný verš, který obsahuje frázi *sthēne sthité□ śruti-gata□ tam-vēn-manobhir (Bhēg. 10.14.3)*. Śr...la Prabhupěda k tomu podává následující vysvětlení:

Ať už jste čímkoliv, nemusíte nic měnit. Je velice nesnadné měnit situaci. Lépe je zůstat tam, kde jste, a naslouchat o K<sup>TM</sup>□ovi.

Osoby lapené těžkostí chtějí přirozeně svobodu. Posláním každé lidské bytosti je osvobodit se. Mění-li však ve své posedlosti svobodou jednu hmotnou situaci za druhou, narazí na další potíže. Přesunutí těžkého nákladu z jednoho ramene na druhé může přinést dočasnou úlevu, ale od nákladu ho to neosvobodí.

„Nejde“ (pozn. překl.: v angl. slovní hříčka: it is not a „matter“) o to, zda-li je naše hmotná štěstěna dobrá nebo špatná, ani zda-li jsme ve vysokém či nízkém postavení. Musíme se osvobodit od břímě hmoty. V čistém zvuku jmen K<sup>TM</sup> y a vyprávění o NĚm zakoušíme zesílení naší vlastní osoby jako osvobozené osoby ve společnosti Nejvyšší Osvobozené Osoby a Jeho osvobozených společníků.

K<sup>TM</sup> a bez námahy udržuje nespočetné hmotné světy a současně si požívá vlastní božské blaženosti. Je tak dychtivý sdílet vlastní blaženost s dušemi, které k NĚmu přistupují v láskyplné oddanosti, že na Sebe bere zodpovědnost za jejich hmotné dobro, zachovává co mají a dává jim, co postrádají. Existuje mnoho čistých oddaných, kteří slouží v matrici hmotného těla a mysli. Nemají však v tomto postavení žádnou těžkost – nosí svá těla ve skutečnosti tak lehce jako Pán nosí vesmír. Kapiladeva je přirovnává k opilcům, kteří nevědí, zda-li jsou oblečení či nazí. Vnitřně pijí nektar *bhakti-rasy* a vnějšně jsou udržováni nejvyšším vládcem hmoty, času a polobohů.

V 6. kapitole 1. zpěvu *Śr...mad-Bhĕgavatamu* NĚrada Muni vysvětluje, že když čistý oddaný medituje s extatickou láskou o Pánu, vyvstává Jeho duchovní podoba z jádra vědomí v hloubi srdce. Každý ze smyslů oddaného je zelektrizován Pánovou přítomností, a sluch, dotek, zrak, chuť a čich spěchají, způsoby sobě vlastními, aby mu poskytli službu. Oddaný tak překonává dokonce i kvalitu dobra. Jeho smysly, intoxikovány přímým kontaktem s osobní podobou K<sup>TM</sup> y, nejsou v blízkosti hmotných smyslových objektů nikdy agitovány. Jeho mysl, zcela uspokojena v oddané službě, nemá zájem o spekulace nad rotujícím kolem hmotné štěstěny. Jak NĚrada Muni zdůrazňuje, přebírá Pán zodpovědnost za karmický osud oddaného.

## Zlozvyk jménem mentální spekulace

Další frázi z Brahmova slavného verše vysvětluje Śr...la Prabhupada následovně:

Brahma je nejvyšší živou bytostí v tomto vesmíru. Řekl: „Musíme se vzdát nesmyslného zvyku spekulace.“ – jñāna prayasa udāsa. Musíme být pokorní. Nerěli bychom se tvářit jako že něco známe, že můžeme spekulovat, že můžeme vymýšlet. Tzv. vědci jen spekulují a marní energií. Nic nemůžeme udělat. Vše je již zařízeno. Nemůžeme změnit zákon. Můžeme jen sledovat, jak funguje.

Agitovaná mysl nás nutí změnit situaci – ve vesmíru, ve společnosti, nebo alespoň v nás samotných. Písma přirovnávají mysl k nepokojnému větru nebo neovládnutému koni. Ačkoliv mysl volá po změně, změna ji neuspokojí. Změna nastává tak jako tak – život za životem měníme naše kosmické, sociální a mentální situace, někdy dostáváme podobu Brahm, jindy mravence. Ale mysl není spokojená v žádné situaci. Śr...la Prabhupada to nazval utopií – nikdy nekončícím hledáním místa, které neexistuje neboli utopie (z řec. *ou* – ne a *topos* – místo). Nespokojenost myslí nás pouze žene do koloběhu zrození a smrti.

Lidé mají ve zvyku se za účelem osvobození od utopické úzkosti uchýlovat ke spekulaci. Spekulace tvoří „nové objevy“ a nové objevy naplňují lidský pokrok pýchou. Ta ale stojí za utopickou úzkostí myslí: „Situace, ve které se nyní nacházím, pro mě není dost dobrá.“ Nové objevy tak tvoří nové úzkosti. Např. Röntgenův objev paprsků X v r. 1895 podnítil revoluci v medicíně a dentální diagnostice. Nyní se dozvídáme, že každý rok je z röntgenového záření používaného v lékařství a zubařství znepokojivý počet lidí postižen rakovinou.

Spekulativní poznání se nazývá *jñāna*. Je to jiná *jñāna*, než jakou učil Pán Kṛṣṇa a své žáky Arjuna a Uddhava. Pánův systém *jñāna-yogy* nemá za cíl změnu vlastního postavení. Učí, jak očistit mysl a smysly poznáním a odříkáním pod vedením duchovního mistra. Ale jak říkají zosobněné Vedy (Śr...*mad-Bhāgavatam* 10.87.33), pro toho, kdo opustí lotosové nohy svého duchovního učitele, je pokus o uklidnění myslí plný nesnází. Setkává se s mnoha obtížemi a nikdy neuspěje. Pokus o uklidnění myslí jinými prostředky než milostí *guru* a Kṛṣṇy je přesně ten druh *jñāny*, který nám Brahma nřizuje zastavit. Na základě výše uvedených slov Śr...ly Prabhupady můžeme tento druh *jñāny* rozpoznat podle pěti příznaků: 1) nepokora na základě názoru, že už máme poznání; 2) zvyk spekulovat; 3) zvyk vymýšlet něco nového; 4) zvyk měnit zákon (*dharmu*); 5) pracné marnění časem.



## Suché poznání vs. védské poznání

Logika spekulativní *jñāna* se značně liší od skutečného účelu Ved, jak jej učil Brahmā, který byl Pánem Kṛm a pověřen, aby byl *guruem* všech pravých védských *guruů*. Védský účel je *ratir-ĕtman*, kultivace přitažlivosti k Nejvyšší Duši. Pán Kṛm říká, že pokud někdo ovládá védské poznání, ale není přitahován k Pánu, je jako někdo, kdo chová krávu, která nedává mléko. Spekulativní *jñāna* se tedy nazývá *śūka-jñāna*, suché poznání.

Logika *śūka-jñāna* redukuje védské učení na neosobní axiomy. Axiomy jsou základní pravidla myšlení, která se nezpochybnují – jsou prostě „dány“, ačkoliv impersonalista nepřipouští potřebu osobního Dárce. Cílem této suché analýzy není nikdy *rasa*, která je neredukovatelně osobní. Jelikož tedy od počátku upřednostňují neosobní interpretaci, nepodřizují se *śūka-jñāna* cíli doporučenému největšími védskými autoritami, Pánem Kṛm a Jeho synem Brahmou. Jak ukazuje Śr...la Prabhupĕda, *jñāna* si myslí, že vědí lépe.

Existují dvě fáze *śūka-jñāna*: *p/rva* (nižší) a *uttara* (vyšší). Ve stádiu *p/rva* je studováno *trai-vidyĕ* (trojí poznání). Toto trojí poznání je vysvětlováno různě: tři Vedy (*g*, *Yajur* a *Sĕma*); *mana* (mysl), *prĕa* (životní síla) a *vĕk* (védská zvuková vibrace); *adhidaivika*, *adhibhautika* a *adhyĕtmika* (tři vesmírné úrovně na kterých všechny hmotné věci současně existují); a jako *tri-varga* (tři hmotné cíle – *dharma* neboli zbožnost, *artha* neboli bohatství a *kĕma* neboli smyslové potěšení). *Trai-vidyĕ* se v každém případě vztahuje na požitek tří kvalit přírody: *trai-guĕya-viśayĕ veda*, jak říká Kṛm a Arjunovi v *Bhagavad-g...tĕ* 2.45. Cílem je změnit místo pohybem vzhůru do vyšších vesmírných dimenzí smyslového požitku.

Ve fázi *uttara* je *trai-vidyĕ* redukována na impersonální Brahma, konečný axiom *śūka-jñāna*. Brahmaem mluví *jñāna*... všeprostupující duchovní zář zvanou *brahmajyoti*. Jako paprsky světla proudí ze slunce, tak *brahmajyoti* emanuje z Kṛm ovy transcendentální podoby (*jñāna*... ovšem nevědí, že jejím zdrojem je Kṛm a). Je-li *yogou* schopen zdolat vliv hmotné mysli a smyslů, zakouší impersonalista Pánovu opulenci poznání jako záplavu oslňujícího světla, s kterým jeho individuální totožnost splývá. Cílem je změnit postavení tím, že se „stane Bohem“.

Śr...la Prabhupĕda říká, že *jñāna*... je náchylný ke spekulování. Na úrovni *p/rva* spekulují *jñāna*... o hmotném povýšení védskými obětními rituály. Ve stádiu *uttara* jsou spekulace stádia *p/rva* negovány a *jñāna*... spekuluje, že se stal jedním s Bohem, neosobním absolutnem. Śr...la Prabhupĕda říká, že *jñāna*... chtějí vynalézat. Vynalézají impersonální koncepci reality. Śr...la Prabhupĕda říká, že *jñāna*... chtějí změnit zákon. Nejvyšší zákon pro duši neboli *dharma* je podle Pána Kṛm y odevzdat se mu s čistou oddaností. *Jñāna*... chtějí změnit význam tohoto zákona na splynutí duše s neosobním absolutnem. A nakonec Śr...la Prabhupĕda říká, že *jñāna*... zbytečně ztrácejí čas namáhavou prací. *Avyaktĕ hi gatir duĕkhaĕ dehavadbhir avĕpyate*: „pokrok k impersonálnímu cíli je pro vtělenou duši obtížný.“ (*Bhagavad-g...tĕ* 12.5) A i když *śūka-jñāna*... nakonec *brahmajyoti* dosáhne, jeho přetrvávající nevědomost o Nejvyšší Osobě za světlem jej zanechá duchovně nespokojeným. Jelikož postrádá *rasu*, stáhnou ho jeho osobní touhy zpět do světa času: *ĕruhya kṛm cchrena paraĕ padaĕ tataĕ patanty adho* ‘*nĕdṛm ta-yu ĕmad-a%oghrayaĕ*. (Śr...*mad-Bhĕgavatam* 10.2.32)

Proto Kṛm a říká, že než se *jñāna*... stane *jñānavĕnem*, tj. skutečně moudrým – poznáním, že Nejvyšší Osoba je vše, i na *p/rva*, i na *uttara* úrovni – potrvá to mnoho a mnoho zrození. Tato změna srdce nastává, když je *jñāna*... požehnan stykem s *mahĕtmou*, který opraví jeho neosobní perspektivu. *Jñāna*... se od *mahĕtmy* naučí, že „jsem Kṛm ŕv“ a přestane se spekulací „jsem Bůh“. Tak se stane sám *mahĕtmou*.

## Metoda moderních *šuka-j* *En...ch*

*J* *En...* západní civilizace neinklinují k vědeckému poznání. Jejich cílem ale je změnit postavení člověka ve světě kultivací vědeckého a filozofického poznání, za jejíž *sine qua non* považují mentální spekulaci. Mentální spekulaci ve skutečnosti pokládají za pravou podstatu lidského vědomí. Dr. Assen Kojarov v projevu na Světovém filozofickém kongresu v r. 1973 řekl: „Abstraktní, teoretické nebo vědecké myšlení, které nazýváme rozumem, tvoří hlavní obsah, jádro lidského vědomí“.

Lidská spekulace ovšem není dokonalá. Jak tedy rozlišit pravdu od nepravdy? „Někdy se mohou objevit chyby,“ píše oxfordský matematik Roger Penrose, „ale chyby lze napravit. Co je důležité, je skutečnost, že existuje impersonální (ideální) standard, se kterým lze ony chyby poměřit.“ Penrose říká, že naše spekulace se musí redukovat na neosobní pravdu. To je axiom, [pozn. překladatele: v angl. slovní hříčka: a “given” given by nobody] daný nikým, pravidlo, které nelze zpochybňovat – a neptejte se proč.

Moderní systémy poznání jsou tedy založeny na impersonalistické ideologii. Ideologie je soustava axiomů, kterých jsme si stěží vědomi. Tiše řídí naše snahy dát světu tvar a koherenci. Suší filozofové na Východě i na Západě jsou vedeni toutéž ideologií. Další věc, kterou mají společnou, je jejich falešná pokora. Východní *J* *En...* je zdánlivě pokorný před vědeckým poznáním, ale jeho záměrem je využít jej ke změně postavení z člověka na Boha. Západní *J* *En...* se zdánlivě pokořuje před přírodním vesmírem, ale jeho záměrem je též stát se Bohem.

Jedním z prvních „moderních“ myslitelů byl Francis Bacon. Ačkoliv žil před čtyřmi staletími (1561-1626), jeho spisy o poznání a metodě k získání poznání jsou oslavovány dodnes. V knize *The Phaenomena of the Universe* tvrdil, že pokora na lidstvu vyžaduje, aby s pokorou prostudovalo „obsah stvoření“ s myslí dobře zbavenou názorů, idolů a falešných pojetí. Podobně učený T. H. Huxley (1825-1895) radil lidem posadit se před skutečností přírodního světa a pokorně jít „kamkoliv a do jakýchkoliv propastí příroda vede, nebo se nic nenaučíme.“ To je dalším axiom moderní metody poznání: osoba může znát pravdu jedině tehdy, když otevře svoji mysl. Co to znamená otevřít mysl? Vyprázdnit ji od osobních hodnot jako dobro a zlo, svatost a zkaženost – a tak redukovat vědomí na prostor, který se má zaplnit hmotnými „fakty“.

Nafoukanost „otevřené mysli“

Mysl musí být otevřená, protože má dost co dělat. Musí kousek po kousku spolknout, jako ústa obrovského pytona, celý vesmír. Čím více vesmíru do sebe cpe, tím více se mysl nafukuje „poznáním“. Výrok astronoma a matematika Pierre-Simon de Laplacea (1749-1827) dává jasně najevo, že toto je vskutku program řešení problému západního j□€n...ho:

Mysl, která by v daném okamžiku znala všechny síly, kterými je příroda oživena, a postavení všech těles, které ji tvoří, by mohla, byla-li by dost rozsáhlá aby ve své analýze všechna tato data obsáhla, zahrnout v jednom jediném vzorečku pohyby největších vesmírných těles a nejmenších atomů; nic by pro ni nebylo nejisté, budoucnost a rovněž minulost by byly před jejími zraky.

Zcela jasné: mysl by měla být „ohromná“, aby spolkla „pohyby největších vesmírných těles a nejmenších atomů“. Věda takto doufá, že dosáhne Božské poznání a ovládne přírodu. Ale informace, které moje mysl polyká, přicházejí z mé matrice zkušenosti. Informace, které polyká vaše mysl, jsou z vaší matrice. Zkušenost vesmíru jedné osoby se v mnoha ohledech nepochybně podobá zkušenosti někoho jiného. Významné rozdíly však vždy zůstávají. Nezáleží na tom, jak pokorní se snažíme před stvořením být, moje a vaše informace nemohou být nikdy identické. Ať už se pokouším zbavit svoji mysl názorů, idolů a falešných pojetí, to, co si myslím o vesmíru já nebude nikdy totožné s tím, co si o něm myslíte vy.

Při psaní těchto slov mám před sebou květnové vydání časopisu *Scientific American* z r. 1997. Na s. 14 je článek s názvem „Mizící svět“, který pojednává o debatě mezi astronomy, zda je planeta objevená v r. 1989, obíhající hvězdu 51 Pegas, skutečná či nikoliv. Čí makrokosmické informace jsou pravdivé a čí nikoliv?

Je soud společnosti pravdou?

„Pravda je v konečném smyslu kolektivním soudem lidí, kteří jsou oddáni konsensu a konzistenci,“ odpovídá profesor fyziky Alan Cromer ve své nedávno vyšlé knize *Uncommon Sense*, která pojednává o vědecké metodě. Axiomem zde je, že člověk nemůže nikdy soudit, co je pravdivé na makrokosmické úrovni. Makrokosmické informace musí být redukovány na mezokosmickou úroveň. Jinými slovy, chceme-li poznat vesmír, musíme se pokořit před společností. Cromer tvrdí: „Věda, stejně jako demokratická politika, je společenskou činností.“ Nazývá vědu „rozšířením rétoriky.“ Jedině demokratickou výměnou názorů prostřednictvím jazyka můžeme dospět ke sjednocenému pochopení našich různých zkušeností. Nejlepší argument vzešlý z této výměny společnost korunuje jako vítěze. Ale přestože je vítězný argument korunován na „pravdu“, soud společnosti stěží zaručí, aby byla na vítězný argument korunována pravda. Historie opakovaně ukazuje, že vědecká společnost dává korunu nepravdivému argumentu.

Až do roku 1800 vědci kolektivně soudili, že kameny z nebe nepadají. V roce 1768 bylo nemálo obyvatel jedné francouzské vesnice svědky pádu meteoru do jejich oblasti. Ale člen Francouzské akademie věd Antoine Lavoisier, který za čtyři roky přijel věc prozkoumat, tvrdil, že kámen tam byl odjakživa a že vesničané byli pouze svědky toho, že do něj udeřil hrom. Vědecká komunita udělila jeho argumentu vítěznou korunu.

Vědci chtějí panovat hmotné přírodě („spolknout vesmír“). Co si vynucuje pozornost společnosti, která usiluje o panování, ze všeho nejvíce? Síla, nikoliv pravda. Argument může mít moc zvítězit jednoduše z důvodu, že potvrzuje předsudek většiny („kameny nemohou padat z nebe“). Nebo proto, že oponující argumenty jsou ještě slabší. Nebo kvůli nevědomosti společnosti či díky podvodným manipulacím při hlasování a ovlivňování.

Pravda rozptyluje nevědomost. Vědecká komunita nepohodlně postrádá vysvětlení, která by nevědomost rozptylovala. V britském vědeckém časopise *Focus* (srpen a září 1996) bylo zveřejněno „100 největších tajemství, na které neumí věda odpovědět“. Mezi nimi najdeme: Existuje Bůh? Co dává lidským bytostem jejich vědomí? Co spojuje lidstvo s vesmírem? Co je to čas? Z čeho je vesmír? Odkud pocházejí galaxie? Odkud pocházejí oceány? Jak vznikl život na zemi? Proč je nesnadné strkat těžké věci? Jak přesně fungují anestetika? Jaká dieta je ideální? Proč existuje sex? Proč lidé spí? Co je to složitost?

## Společenská pravda a společenská důvěra

Navzdory takovým opominutím ve vlastním poznání vědecká komunita předpokládá, že má v moci pro zbytek světa rozhodnout, co je a co není správné poznání: evoluce je, kreacionismus není; redukcionismus je, vitalismus není; naturalismus je, supernaturalismus není. A proč? Evoluce, redukcionismus a naturalismus jsou věrní služebníci ekonomického determinizmu. Tyto „pravdy“, stejně jako klapky, které dávají sedláci na oči tažným koňům, aby svůj náklad táhli bez odchýlení, pomáhají fixovat mysl veřejnosti na ekonomický rozvoj jako jediný cíl života. Co je dobré pro ekonomii je dobré pro vědu.

Ale veřejnost už nevěří vědeckým „pravdám“ jako dříve. Zatímco např. vědci jednoznačně souhlasí, že země jednou za rok oběhne kolem slunce, méně než 50 % dospělých Američanů to pokládá za pravdu. Nedávno vyšlé knihy, jako např. *The Demon-Haunted World: Science as a Candle in the Dark* (1996), jasně ukazují ohromenost vůdčích vědců nad ubývající úctou běžného člověka k tzv. vědeckým faktům.

Je to čím dál tím horší: tento ubývající respekt lze spojit s široce rozšířeným podezřením, že špičkoví vědci jsou zapleteni v nějakém světovém spiknutí, jehož účelem je podvést lidstvo. Hollywood živí tuto paranoiu velice úspěšnými filmy a TV seriály (*Akta X*, *Teorie spiknutí*, *Muži v černém* aj.). Je to jen show-byznys a sebeklam mas? I vědci kupodivu dosvědčují, že je tu něco, z čeho je třeba mít obavy. V r. 1996 publikoval jeden nukleární fyzik knihu dokumentující existenci MJ-12, tajné rady UFO, o které se tvrdí, že byla vytvořena v r. 1947 nejlepšími vědci, vládními experty a vysokými důstojníky armády USA. Ačkoliv oficiální dogma je, že takové věci jako létající talíře pilotované humanoidy neexistují, MJ-12 možná nastřádala fyzické důkazy (dokonce těla) ze ztroskotaných UFO.

V tomtéž r. 1996 publikoval jeden mikrobiolog knihu dokumentující lživost oficiálního dogmatu o AIDS. Neexistuje důkaz, že na vině je virus HIV, protože ostatní virové epidemie jako polio byly zastaveny globální vakcinací – a vývoj vakcíny proti viru, který zděšená široká veřejnost *pokládá* za příčinu AIDS, jistě přinese značný zisk. Jeho kniha též obviňuje doktory, kteří léčí AIDS standardními léky – azidothymidinem (ATZ) a dideoxycytidinem (ddC) – že své pacienty vědomě otravují.

Nejde o to, jsou-li tato obvinění pravdivá či nikoliv. Jde o to, že jsou námětem filmů, dokumentů, novin, speciálů, novinových příběhů, obálek časopisů, rozhovorů, seminářů, internetových četů a bulvárních fantazií. To dokazuje, že společnost není zdaleka přesvědčena o tom, že věda – nebo alespoň vládou podporovaná věda vysoké úrovně – je otevřená, demokratická a tedy „společensky“ pravdivá.

I když lze teorie velkých spiknutí zpochybnit, není ještě proto „normální“ věda důvěryhodná. V r. 1995 zveřejnila Britská knihovna vědecká referenční a informační služba dokumentovaný přehled společenských počátků podvodů ve vědě. Průzkumy mínění vědecké komunity provedené časopisem *New Scientist* (1976 a 1987) a *British Medical Journal* (1988), Společností univerzitních chirurgů (1989), Americkou společností pro pokrok vědy (1992), časopisem *American Scientist* (1993) a *Science, Technology and Human Values* (1994) referují, že podvádění (falzifikace a manipulace s informacemi) a plagiátorství jsou u profesionálů znepokojivě běžné. Průzkumy odhalily 5 hlavních příčin podvodu: osobní faktory, tlak publikovat, honba za akademickou kariérou, komercialismus a tlak sponzorů. Bez těchto by nemohla ve vědě být *žádná* sociální činnost. Ale jsouce dotázáni, vědci připouštějí, že vedou k bezohlednosti, nepoctivosti a obstruktivnímu jednání.

## Mikrokosmický mysticismus

Nejen, že lidské poznání je plné sporů, ale je to nekonečná záplava informací, které se každým dnem stávají čím dál více rozmanitější. Individuální vědec nemá takovou mentální kapacitu, aby je dokázal všechny pohltnout. Ani celá vědecká komunita z toho není rozumná. Tomuto problému se říká „fragmentace poznání“. Není divu, že někteří moderní j... utíkají z vědecké společenské činnosti do mystické oblasti nad rétorikou a diskuzí, úplně mimo jazyk. V přednášce na Kalifornské univerzitě v Santa Barbaře řekl slavný vnuk T. H. Huxleyho Aldous (1894-1963):

Osvícená osoba jde mimo gramatiku. Zažívá tzv. „transcendování gramatiky“, které jí dovolí žít v božském kontinuu světa a vidět, jak se jedno kontinuálně manifestuje v mnoha. Taková osvícená osoba je, dalo by se říci, *po* zrodu jazyka: žije v jazyku a pak jde mimo něj.

Podle Huxleyho je poznání získávané a předávané prostřednictvím jazyka nevyhnutelně zavádějící. Abychom se vyhnuli chybám, musíme transcendovat jazyk, který oslovuje pouze „mnohé“ mimo nás. Musíme redukovat naše hledání poznání na nevyslovené „jedno“ uvnitř mikrokozmu. Cokoliv se projevuje vně jako mnohé, je uvnitř pouze jedno. Mystik se pokořuje před tímto jedním – vlastním já – věda, že to je pravda.

Stručně jsme osvětlili tři axiomy moderního poznání: 1) otevřená mysl individua může postupně pohltnout vesmír; nebo 2) otevřená (tj. demokratická) kolektivní mysl společnosti může postupně pohltnout vesmír; nebo 3) osvícená mysl může poznat sama sebe jako jednu s vesmírem.

Ani jedna z těchto metod toho nemá moc co do činění se skutečnou pokorou. Každá vyjadřuje přehnanou víru v sílu lidské mysli. Každá metoda se ukazuje jako mentální výmysl, jehož kořenem je falešné ego, jeho choré pojetí „já“ a „moje“. První metoda se snaží o přivlastnění světa pomocí poznání „mě“, druhá „nám“ (což je jen množina „já“). Třetí usiluje o smazání rozdílu mezi „já“ a „světem“ ve vědomí. „Dokud je člověk služebníkem mentálních výmyslů,“ jak vysvětluje Śr...la Prabhupada, „nenůže být zcela zbaven nemoci ‚já‘ a ‚moje‘.“ Nemoc já a moje je nemoc vzpury proti Pravdě – Nejvyšší Osobě. Ve vědomí se projevuje jako duch falešného panování nad hmotou a je hlavní příčinou naší hmotné existence.

„Náš svět“ je světem mentální spekulace

Hmotné stvoření je pro rebelující duše, které nejsou připraveny přijmout svrchovanost Nejvyššího Pána. Tento duch falešného panování se nazývá falešné ego. Projevuje se ve třech kvalitách hmotné přírody a existuje pouze v mentální spekulaci.

Žijeme ve světě mentální spekulace, říká Śr...la Prabhupēda v jedné části výkladu ke *Śr...mad-Bhēgavatamu* 3.5.29. Neříká, že samotné stvoření je pouze stav mysli. Energie jako oheň a voda v objektivní realitě existují. Ale neexistují tak, jak si to o nich myslíme – jako objekty našeho sobeckého štěstí a utrpení. Ve studené zimě např. mysl uvažuje o rozpálených kamnech jako o zdroji štěstí a o říční vodě jako o zdroji utrpení. V horkém létu dává mysl ohni a vodě přesně opačné významy. Taková pojetí ohně a vody *existují pouze v mentální spekulaci*. Proto, jak vysvětluje Śr...la Prabhupēda v *Poselství Boha*, je svět jak jej známe „pouze subjektivní – tj. předmětem našeho smyslového vnímání vztahovaného k procesům myšlení, cítění a chtění.“

Tři kvality přírody rozčeňují naše pojetí „já“ a „moje“ jako *vlny myšlení, cítění a chtění*. Svět mentální spekulace – který Śr...la Prabhupēda nazývá „neskutčná realita“ – se manifestuje v těchto vlnách. Vlny myšlení např. zaplavují pojetí „tento svět je můj“ zvědavostí o mnohých možných způsobech zakoušení tohoto světa. Vlny cítění řadí „moje“ smyslové dojmy ze světa do kategorií jako pozitivní, negativní a nejednoznačné. Inteligence (*buddhi*) vymýšlí způsoby, jak pomoci smyslům vejít v kontakt s pozitivními objekty, vyhnout se negativním a prozkoumat nejednoznačné. Vlny vůle tlačí „mé“ smysly, aby s těmito pocity a plány něco udělaly. Když chceme, aby se něco stalo, náš smysl panování nad stvořením se rovnou projeví.

Myšlení, cítění a chtění podmiňují duši, aby věřila, že je vládcem zákonů, které vládnou „jeho“ světu. Při psaní této věty např. myslím, že místnost, ve které se nacházím, je příliš teplá a nevětraná. Vím, že zákon fyziky předepisuje, že zavřená místnost se za jasného letního slunce zahřeje. Cítím, že bych měl změnit situaci, vstát a otevřít okno. Když toto chci, mé tělo vstane, otevře okno a do místnosti se vlije čerstvý vzduch. Ale tato síla vůle nad zákony vesmíru je iluzorní, protože ve skutečnosti nevím, *co je zákonem*, který se pokouším změnit.

Zákon je *karma*, a co nevím je, jaká utrpení a požitky mám obdržet činností, kterou provádím. Vím, že jsem v této teplé místnosti a mám možnost volby – můžu zde pouze sedět a tolerovat horko, nebo můžu něco udělat. Zvolím-li udělat něco, matrice odpoví na moji touhu. Zakouším vstání, přejítí pár kroků, sáhnutí a otočení klikou a otevření okna. Ale zatímco toto probíhá, nemohu s jistotou předvídat, kam mě hmotná příroda vede. Nevím, je-li mi *můj cíl* – být osvěžen čerstvým vzduchem – opravdu určen. Vánek může přinést odporný pach, který mě donutí okno ihned zavřít. Do místnosti můžou vlétnout komáři a rušit mě ještě víc než dusno. Úsilí otevřít okno může přivodit infarkt. A konečně, ať už zvolím v matrici jakoukoliv činnost, moji situaci to podstatně nezmění. Ať už okno otevřu či nikoliv, nezměním zákon *karmy*. Mám-li v této místnosti trpět, budu zde trpět ať tak či onak. Jak řekl Śr...la Prabhupēda: „Vše je již zařízeno. Nemůžete změnit zákon. Můžete pouze sledovat, jak funguje.“

## Intelektuální vzpoura proti Nejvyšší Osobě

Moderní civilizace trpí nešťastným sklonem k idolizování lidské mysli. Lidé mají tendenci věřit, že slavní vědci mají nějakou neobyčejnou schopnost vytvořit dokonalý model světa z kusu křišťálové logiky a že tento logický svět je čistou formou reality. Ale jelikož mají intelektuálové potíže, jsou i jejich tzv. logické světy plné nesnází. Intelektuálové dělají jen o trochu sofistikovaněji to, co dělají i nižší tvorové: mentálně vnucují své vlastní subjektivní hodnoty na to, co vnímají jejich smysly. Tyto hodnoty vrcholí ve fyzických činnostech jezení, spaní, páření se a obraně, které vrcholí smrtí.

„Ve skutečnosti“ v logických světech mrtvých a umírajících vědců a filozofů nežijeme. Ve skutečnosti žijeme v Nejvyšší Osobě. *Puruša eveda* sarva: „On je všechno.“ Práví intelektuálové, *bráhma* i, nás mají vzdělávat v náročném chápání Boha jako původu a kontrolora vesmíru. Budeme-li ho znát vpravdě, budeme Ho znát jako náš jediný prostředek k osvobození se ze sevření smrti. Když jsou však intelektuálové nakaženi nemocí „já“ a „moje“, jednají jako agenti mystifikace. Vykonstruují modely mysly, která má nahradit Nejvyšší Osobu. Pak vedou, jako kněží, zbytek společnosti v uctívání těchto modelů jako idolů.

Např. uveďme moderní idol vesmírné vědy. Obchodníci a pracující vedoucích národů nabízejí tomuto idolu oběti v podobě daní vybraných administrátory. Toto bohatství vezmou chytří raketoví vědci a vystřelí jej do nebe. Vědci někdy tento marnotratný podnik hájí slovy, že je motivován pokorou před ohromným vesmírem. Ale tato pokora je klamná. Skutečný zájem uctívání idolu vesmírné vědy je dobytí vesmíru. Aby lidstvo dobylo vesmír, musí najít nějaký způsob, jak se osvobodit od autority Nejvyšší Osoby, kterou představují zákony hmotné přírody. To je nemožné. Když ale intelektuálové jednají jako agenti mystifikace, přesvědčí společnost, aby věřila nemožnému: „Někdo vidí věci takové, jaké jsou. Proč? Já sním o věcech, které nikdy nebyly. Proč ne?“ („Někdo vidí věci takové, jaké jsou a říká proč, já sním o věcech, které nikdy nebyly a říkám proč ne.“)

Védská historie zaznamenává příběh jistého Trišanku, *s'dry*, který se pokusil vstoupit do nebeské oblasti *svarga* ve svém pozemském fyzickém těle za pomoci *bráhmy* a Višvámity, mistra mystické síly. Neuspěl však – zákony přírody mu to nedovolily. Zákonem je, že nebe můžeme dosáhnout v příštím životě tak, že si zvolíme život dobra na zemi. *Bhagavad-gītā* 14.8 prohlašuje: *rdhvam gacchanti sattva-sth* – po opuštění pozemského těla jde osoba v dobrou výše a obdrží nadlidské tělo v nebeském světě.



## Budoucnost špatné vědy

Dnešní raketoví vědci doufají, že to, co Višvámíttra nedokázal pomocí mystické síly, zvládnou stroji. Allen Cromer učinil toto realistické pozorování:

Myšlenka, že vesmírné koráby jednou budou cestovat od hvězdy ke hvězdě je skvělou science fiction, ale špatnou vědou. Zákony fyziky a vlastnosti hmoty omezují rychlost vesmírných lodí a znemožňují cestování mezi hvězdami v jakémkoliv rozumném čase. (*Uncommon Sense*, 1993, s. 184)

Špatná věda však dostává velké peníze. Jako někteří vědci utratí neuvěřitelné sumy peněz za stroje určené k poražení vesmíru, jiní je utratí za mechanické dobývání mikrokozmu, popularizovaného filmy jako např. *Robocop*, *Terminátor* a *Johnny Mnemonic*. Nadějí je vyvinout lidské tělo a mysl zdokonalenou komputery protézami: údy vybavené vyšší silou a rychlostí; umělé oči, které vidí daleko mimo viditelné spektrum; nervové implantáty, které umožní spojení mysli s počítačovými sítěmi a okamžité zaznamenání informací do mozku.

Vědecká budoucnost mezokozmu (lidské společnosti) je *technopolie*, kterou komunikační teoretik Neil Postman definuje jako „podřízení všech forem kulturního života nadvládě techniky a technologie.“ Postman vysvětluje:

Technopolie je stav kultury. Je to také stav mysli. Sestává ze zbožštění technologie, tj. hledání ospravedlnění kultury technologií, nacházení uspokojení v technologii a poslušnost technologii. To vyžaduje vyvinutí nového druhu společenského řádu a nutně to vede k rychlé likvidaci většiny z toho, co je spojeno s tradičními vírami. (*Technopoly*, 1992)

Scénáře „nového společenského řádu“ jsou již několik desítek let hlavním tématem science fiction. Pravděpodobně nejslavnějšími díly tohoto druhu jsou *Brave New World, 1984* a nedávno napsaný *This Perfect Day*, který předvídá svět řízený obrovským počítačem. Knihy popisují vysoce automatizovanou společnost, kde má každý zaměstnání, zločin je vymáčen, společenské role jsou zcela stereotypní a lidský život nemá smysl. Jedna postava v *This Perfect Day* přemítá: „Stroje jsou ve vesmíru doma; lidé jsou vetřelci.“

Ano, jsme duchovními vetřelci v hmotném světě. Proto se chceme poté, co je vše řečeno a uděláno, odtud dostat. Stroje jsou tady doma, protože svět funguje pod řízením *karmy*, neosobního zákona akce a reakce. Lidé přirozeně hledají osvobození od *karmy*. Jak jsme se dozvěděli v první kapitole, snaží se od něj buď odpoutat, změnit ho, nebo ho negovat. Západní věda představuje program k jeho změně. Doufá, že svět přestaví. Nejdříve mentálními modely, pak fyzickými stroji. Ale to je akt vzpoury proti K<sup>TM</sup> ovu plánu. Lidstvo se nemůže osvobodit od zákonů hmotné přírody vzpourou. Tento duch vzpoury je nemoc duše a příznak mentální spekulace.

## Žádná nezávislost

Lidská bytost touží po svobodě od zákonů hmotné přírody, protože ve své podstatě není hmotná. Je duchovní duší. Existují ovšem dvě kategorie duší – nejvyšší a podřízené. My patříme do druhé kategorie. Pro osvobození od zákonů přírody jsme vždy závislí na K<sup>TM</sup>ovi, Nejvyšší Duši. Dokud si ne zvolíme přijmout u Něj útočiště, je naším zvykem záviset na Jeho vnější energii, hmotě. Ale závislost na hmotě nás přivádí pod její kontrolu. Šr...la Prabhupada píše: „Tato hmotná energie se též nazývá Durg, což naznačuje, že je to síla, kterou je velmi nesnadné překonat. Nikdo nemůže překonat zákony Durgy ať už dělá jakékoliv dětské plány.“ V *Bhagavad-g...tě* prohlašuje Pán K<sup>TM</sup> a, že jedině když přijme podřízená osoba úplné útočiště u Nejvyššího, může překonat obtíže hmotné existence.

Citát v úvodu této kapitoly podotýká, že předpokládat o vyšším poznání, že je „tajné, záhadné, mystické a nedostupné“ je chybou. Vyšší poznání vůbec nemusí být záhadné. Naším problémem ovšem je, že zaměňujeme poznání a spekulaci. Je např. čirou spekulací, že lidstvo je předurčeno k překonání zákonů přírody; to je ale vůdčí zásada vědeckého pokroku. Stáří, nemoc a smrt zůstávají stejně problematické nyní jako byli před 2500 lety, když Řekové začali pokládat základy Západní vědy. Je tedy jistě tajné, záhadné, mystické a nedostupné, jak tyto problémy západní věda jednou vyřeší. Mentální modely světa zdokonalené vědeckým a technologickým pokrokem nazýval Šr...la Prabhupada „humbukem s nejasným vysvětlením“.

Nápad, že lidská mysl může přijít na to, jak překonat zákony přírody, je založen na představě, že mysl je na zákonech přírody nezávislá. To je tzv. karteziánský předpoklad (pojmenovaný po René Descartesovi, „otci moderní filozofie“, který věřil, že mysl je duchovní, nikoliv hmotná), že zdokonalené racionální myšlení může učinit člověka pánem a vlastníkem hmotné přírody. Z tohoto předpokladu vychází veškeré moderní vědecké a technické myšlení.

## Problém situace člověka

Vědecké a technické myšlení problémy „objektivizuje.“ To znamená, že problémy a jejich řešení jsou považovány za objekty vnější mysli. To není nerozumné u problémů v oblasti běžného (*laukika*) lidského života. Např. když jednoho večera zhasnou v domě všechna světla, je rozumné předpokládat, že problém a jeho řešení jsou objektivně elektrické. Nic by nám nepomohlo předpokládat, že problém a řešení jsou subjektivní, tj. v mé mysli: „Světla zhasla jakmile jsem měl špatnou myšlenku. Nyní budu myslet pozitivně a světla se znovu rozsvítí.“

Při řešení problému lidské situace ale objektivizace fungovat nebude. Já a moje mysl jsou součástí problému lidské situace stejně jako vy a vaše mysl. Proto není řešení – osvobození – objektem, který mysl najde „mimo“ ve vnějším světě. Mysl ani nemůže modelovat teoretické řešení s nějakou nadějí na úspěch, protože samotná mysl je problémem. Naše vnitřní mentální funkce (myšlení, cítění a chtění), kterými se snažíme vyřešit objektivní problémy, jsou samotnou příčinou spoutanosti, od které se my, lidské bytosti, snažíme osvobodit.

Základem fungování mysli je Nejvyšší Osoba. Sídlí v srdci každé živé bytosti a pozoruje její intence k Jeho hmotné energii. Téměř všechny živé bytosti v tomto světě touží být nezávislými pány hmoty. Skutečný Pán dovolí Své hmotné energii tři kvality, aby zmátla hmotné duše vlnami myšlení, cítění a chtění. Chtění tvoří *karmu*, smyslové činnosti, které jsou zaznamenány polobohy, kteří umožňují duši zakoušet smyslové činnosti. Záznam *karmy* v lidském životě je nejvýznamnější. Je to důkazní materiál souzený Nejvyšší Osobou v čase smrti dané osoby. Po zvážení dobrých, špatných a smíšených činností duše rozhodne o příhodném dalším zrození. Podle Pánova soudu polobozi rekonfigurují matici zkušenosti duše.

Živá bytost získává s přijetím dalšího hrubého těla jistý druh uší, očí, jazyka, nosu a smyslu doteku, které jsou seskupeny kolem mysli. Takto si požívá specifického druhu smyslových objektů. (*Bhagavad-g...t€* 15.9)

Lidské „poznání“, které nedbá Nejvyšší Osoby a Jeho zákona *karmy*, vede duši hlouběji a hlouběji do oceánu zrození a smrti. Je mýtem, že moderní věda je pokroková. Je to ve skutečnosti jistý druh nevědomosti, který lidský život stále ztěžuje. Ve 13. kapitole *Bhagavad-g...ty* (verše 8-12) udává Pán K<sup>TM</sup> a přehled prvků skutečného poznání. Je jich 20. „Nejdůležitější“ z nich je podle slov Šr...ly Prabhupēdy neustálá a neznečištěná oddanost K<sup>TM</sup> ovi. Oddanost K<sup>TM</sup> ovi, jak již bylo vysvětleno, počíná nasloucháním a opěvováním Jeho jména a slávy. Když je oddanost stálá (*nityam*) a neznečištěná (*avyabhicēri*...), přeruší funkce smyslů a myslí veškerou závislost na hmotě a spojí se přímo s transcendentí.

Např. místo zabývání se „modelem mysli“ vytvořeným mentální spekulací medituje čistý oddaný o transcendentální podobě Pána. Podoba Pána K<sup>TM</sup> y není nikdy hmotná. Jak však bylo vysvětleno v minulé kapitole, přijímá za účelem udržování živých bytostí v hmotném stvoření oděv trojího vesmíru. Podobně, abychom mohli my, kteří žijeme ve stvoření, o Něm meditovat, přijímá K<sup>TM</sup> a podobu, kterou udržujeme osobními službami jako je vaření, uklízení a zdobení. Tato podoba se nazývá Božstvo (*arcē-vigraha*). Oddaní vyhotovují Božstvo z kamene, kovu, dřeva nebo malby podle pokynů uvedených ve védských písmech. Ač jsou tedy naše smysly k transcenci slepé, můžeme Ho vidět, dotýkat se Ho a sloužit Mu.

„Hmota“ je transcendentální

Někdo se může zeptat: „Jak ale může být toto ‚Božstvo‘ transcendentální, když není z ničeho jiného než z kamene, kovu, dřeva nebo malby? To jsou pouze hmotné složky, které existují čistě v naší hmotné zkušenosti.“ V poslední analýze však cokoli, so nazýváme hmotné, transcenduje naši zkušenost. Nezakoušíme, odkud hmota vzniká, ani jak hmotný svět nabyl struktury matrice naší zkušenosti. Pokud si myslíme, že známe o Božstvu vše z toho, co známe o hmotě, jsme pěkně hloupí. Co o hmotě vůbec víme? Dokud závisíme v našem poznání na slepých přístrojích mysli a smyslů, můžeme znát pouze naši nevědomost hmoty. Před několika lety uveřejnili dva vědci knihu s názvem *The Matter Myth*. Jde v ní o to, že čím více věda hmotu studuje, tím více hmoty ubývá. Pokud je toto vše, co můžeme o hmotě říci že opravdu je, pak je zcela jistě lidské poznání o hmotě totožné s nevědomostí.

Védský zvuk přenáší našim uším poznání, které přichází z oblasti mimo hranice mysli a smyslů. Tento zvuk odhaluje, že 1) hmota je energií Nejvyšší Osoby, 2) můžeme ji zakoušet jedině díky tomu, že Jeho božská podoba jí dala tvar, 3) je určena k tomu, aby byla zaměstnána v Jeho službě. Transcendentní zdroj hmoty se stává sebedokazujícím, jakmile přestaneme uvažovat o hmotě naším běžným, navyklým, nevědomým způsobem a zaměstnáme ji ve službě osobní podobě Pána K<sup>TM</sup>□y.

Jak obvykle uvažujeme o hmotě je zřejmé z našich stravovacích návyků. Z instrumentalistického hlediska je jako potrava klasifikován každý kus hmoty, který můžeme vstřebat a strávit. To je ale animalistické. Vedy varují, že existuje mnoho druhů „jidel“, které nejsou pro lidskou konzumaci vhodné – např. maso, ryby a vejce. Pro lidské bytosti poskytuje Bůh šest skupin potravin – zeleninu a ovoce, obilí, luštěniny, ořechy, mléko a cukr. Ty jsou určeny k tomu, aby byly nabídnuty v oběti Božstvu. Lidská bytost by měla jíst pouze zbytky takové oběti, zvané *prasĕdam* (Pánova milost). Pokud tak nečiní, pak vše co jí, i když je vegetarián, ponoří její vědomí do vln hmotného myšlení, cítění a chtění. Zůstane uvězněna v materialistické zkušenosti život za životem, neschopna realizovat svoji původní totožnost osvobozeného společníka Nejvyšší Osoby.

*Prasĕdam*, zpívání svatého jména Pána a uctívání Božstva živí očištěný stav bytosti zvaný *vĕsudeva-sattva*, který překonává hmotnou kvalitu dobra. Hmotné dobro je nejisté. Lidé pokládají rovnítko mezi dobrou a moralitou, ale jak poznamenal moderní morální filozof Francis Schaffer, morálka „je aspektem lidské psychologie a sociálních vztahů, nikoliv systémem tezí“. To znamená, že lidé v hmotném vědomí nemohou upevnit morálku na stálý standard. Lidé definují morální chování podle vlastního stavu mysli a stavu společnosti, ve které žijí. Tyto stavy se s časem přirozeně mění. Mimo časově definovanou etiku existuje věčný zákoník *yaj□i* neboli oběti, nalezený např. v Chĕndogya Upaniāĕ: *puru“o vĕva yaj□a□* – „každý má celý svůj život vést jako oběť Nejvyššímu“. Pán K<sup>TM</sup>□a varuje ty, kteří nenásledují védský systém oběti, že jejich lidský život je promarněn. A ti, kteří jej následují, dosáhnou nejvyšší věčné atmosféry čistého dobra.

Duše umístěná ve *vĕsudeva-sattvĕ* je osvobozena od nemoci „já“ a „moje“. Proto není mystifikována spekulací o makro-, mezo- a mikrokozmu. Ví, že všechny planety ve vesmíru jsou K<sup>TM</sup>□ovým majetkem. Ví, že oběti lidské společnosti mají být určeny pouze k požitku K<sup>TM</sup>□y. Ví, že K<sup>TM</sup>□a je přítelem sídlícím v srdci každého individua. Jak potvrzuje K<sup>TM</sup>□a v *Bhagavad-g...ĕ* 5.29, toto poznání osvobodí duši od trojnásobného utrpení hmotného života. Jakmile je oddaná duše osvobozena od tlaků tří kvalit, dotlačí ji vlny transcendentální přitažlivosti ke K<sup>TM</sup>□ovi.

## Odstranění modloslužebnictví mysli z vědomí

Vědomí K<sup>TM</sup>□y je vědomí zbavené idolů mysli, které přerušily naše individuální spojení s Nejvyšší Osobou. V jasném vědomí je sebedokazující, že zvuk svatého jména, pohled na Božstvo a chuť Jeho *prasĕdam* se nikterak neliší od čisté duchovní podoby Samotného Boha. Důkazem je, že tyto zkušenosti probudí tok *rasy* v srdci. Extáze *rasy* zintenzivňuje duchovní osobnost duše a odhaluje tak nekonečnou hloubku intimního láskyplného vztahu s Pánem jejího srdce, Šr... K<sup>TM</sup>□ou. Právě proto je *bhakti*, osobní oddaná služba Nejvyššímu Pánu vyjádřená nasloucháním a zpíváním Jeho slávy, sloužením Jeho podobě Božstva a přijímáním *prasĕdam* nejdůležitější složkou transcendentálního poznání.

Musíme ovšem připustit, že nezkušený oddaný postrádá ducha nesobecké oddanosti, který je patrný u *mahĕtmũ*. Může působit méně v duchu *bhakti* a více na základě mechanického smyslu pro povinnost. Může sloužit Bohu ze strachu před smrtí a nemocí. Může se pokoušet napravit své hříchy. Může být obětí hmotné ztráty nebo sesazení z funkce bez jiného místa, kam by šel. Může usilovat o uznání ve společnosti oddaných. Může být arogantní. Může usilovat od odplatu někomu, kdo jej urazil. Může být motivován sexuální frustrací, protispolečenskou záští nebo osobní nenávisť. Nebo může pokládat útočiště v duchovní komunitě a děláním trochu služby za velice odpočinkový způsob života.

Osoba s výše uvedenými motivacemi má na mysli očividně něco jiného než pouze vědomí K<sup>TM</sup>□y, a sice mentální idoly instalované na oltáři „já“ a „moje“ – idoly hmotné připoutanosti. To pokrok začátečníka brzdí, neboť, jak vysvětluje Šr...*mad-Bhĕgavatam*, svaté jméno můžeme zpívat s opravdovým pocitem jedině tehdy, jsme-li od takové připoutanosti osvobozeni.

Aby mohla hmotně připoutaná osoba všechny nesnáze na cestě čisté oddanosti rychle překonat, doporučuje Pán dalších 19 prvků poznání. První z nich je *amĕnitvam* neboli pokora. Ne však falešná pokora spekulátorů. Cílem poznání v *Bhagavad-g...tĕ* není ani „pokorně“ pozřít hmotný svět, ani pokládat se za jedno se vším. Cílem je stát se čistým oddaným K<sup>TM</sup>□y. K tomu musíme nejdříve uznat, že jsme věčně Jeho služebníky.

Tato pokora by měla být demonstrována prakticky. Proto je dalším prvkem pravého poznání odevzdání se čistému oddanému duchovnímu učiteli. On svrhne naše mentální idoly tím, že nás naučí prvky pravého poznání, mezi něž patří: nenásilí, snášenlivost, jednoduchost, čistota, stálost, sebevláda, odříkání objektů uspokojování smyslů, nepřítomnost falešného ega, vnímání zla zrození, smrti, stáří a nemoci, odpoutanost, vyrovnanost mysli uprostřed příjemných a nepříjemných událostí, přijetí důležitosti seberealizace a filozofické hledání Absolutní Pravdy.

Všechna nepohodlí, kterými v tomto světě trpíme, jsou zaviněna volbami, které jsme učinili v poli hmotných činností. V poli duchovních činností je ovšem vyjeveno, že „hmota“ je duch.

#### 4. kapitola

##### Tajemství, které všemu vládne

Každá duše je nedílnou součástí K<sup>TM</sup>ovy původní duchovní povahy. Naše „hmotné bytí“ je pouhým odrazem této povahy. Úplně jsme zapomněli dokonalost našeho původního postavení. Proč si myslíme, že odraz je dokonalost? To je otázka chuti. Máme ve zvyku dívat se na život z hlediska své vlastní chuti po smyslovém požitku namísto z hlediska chuti Pána K<sup>TM</sup>ovy po transcendentální radosti. Chuť na uspokojování smyslů zaměřuje naši pozornost na odraz, neboť se zdá, že požitek v něm je snazší. Tato chuť dále překrucuje odraz do utkvělé iluze.

Předpokládejme např., že odpočívám na břehu řeky pod stromem plným lahodně vypadajících ovoce. Odraz ovoce ve vodě se zdá být blízko. Ovoce ve větvích je ve srovnání s ním těžké získat. Pokud mě posedne odraz a úplně zapomenou na původní strom nad mou hlavou, vytvoří moje mysl zvrácený dojem – představím si, že ovoce ve vodě je skutečné. To je ale m<sup>€y</sup>€. Natáhnou-li se po něm, pouze spadnou do vody. M<sup>€y</sup>€ je tedy můj nesprávný mentální model odrazu v hmotné energii.

Tento nesprávný model pokládáme za poznání. Když na základě tohoto falešného poznání děláme různé plány toho, co dělat, nazývá se to *kubudhi*, inteligence znečištěná hmotnými touhami. Ovládnutí *kubudhi*, pokoušíme se naším myšlením, cítěním a chtěním nalézt cesty k požívání si našich falešných smyslových vjemů tím, že slepě šmátráme po „nových myšlenkách“ v metafyzické oblasti podob *€k€se*. Tomu se říká imaginace.

Když je celá společnost zabrána ve smyslovém požitku na úkor uspokojení K<sup>TM</sup>ovy, stává se z mezokosmu líheň démonů. Podobně když je imaginace jednotlivce stimulována bezbožnou senzualitou, proudí z *€k€se* do mikrokosmu démonské plány. Ty se utvrdí do pocitů a vůle nás dovede k činu. Ale plány na rozvoj hříšného života za pomoci moderní technologie, které vybuchávají do mysli z neznámých (tj. *daimonických*) vlivů, jsou ve skutečnosti programy sebezničení. To je *kubudhi*. Znečišťuje mikrokosmos a mezokosmos pekelným materializmem.

Ale na makrokosmické úrovni není hmota *sama o sobě* démonská nebo pekelná. Hmota je energie Boha. Naším jediným problémem s hmotou je individuální a kolektivní chuť si ji požívat. Když je poznání a inteligence infikovaná touto nižší chutí, padáme do m<sup>€y</sup>i a jsme odmeteni vlnami času. Čisté poznání je ovšem vnímání hmoty jako energie, která není určena k tomu, abychom si ji požívali. Čistá inteligence (*subuddhi*) nám ukazuje, jak tuto energii použít podle K<sup>TM</sup>ovy chuti, způsobem, jaký Ho těší. Protože On je původce a podpora všeho ve vesmíru, existuje způsob, jak spojit i produkty *kubudhi* (např. moderní technologii) s Jeho službou. To je cesta *buddhi-yogy*.

V závislosti na způsobu, jakým používáme fyzikální tělo a jeho smyslové objekty, můžeme naše vědomí buď povýšit nebo degradovat. Šr...la Prabhup<sup>€</sup>da uváděl příklad chlapce pouštějícího draka. Drak je lankem připevněným ke klacíku, který chlapec používá přetáčením klacíku v rukách jako cívku. Když jej z dálky pozorujeme, nerozeznáme, zda lanko navíjí a draka stahuje, nebo odvíjí a draka pouští výše. Abychom to rozlišili, potřebujeme „vnitřní informaci“.

Klacík se přirovnává k lidskému tělu. Otáčení klacíku tak, aby drak letěl výše, se přirovnává k činností vedeným *subudhi* a jeho otáčení za účelem stažení draka se přirovnává k činností vedeným *kubudhi*. „Vnitřní informace“, která tyto dvě třídy činností rozlišuje, je vyšší inteligence, která je nepřístupná naší představitosti. Šr...*mad-Bh€gavatam* 3.5.51 tuto vyšší inteligenci označuje termínem *sva-cak<sup>u</sup>*, „Jeho osobní plán“, protože jej Pán odhaluje těm, kterým je osobně nakloněn. Jak Šr...la Prabhup<sup>€</sup>da vysvětluje ve svém komentáři, na jedné úrovni dává Jeho plán těm živým bytostem, které po tom touží, možnost požívat si smyslového uspokojení, ale na vyšší úrovni jim pomáhá uvědomit si, že jsou stvořeny pro transcendentální smyslový požitek Pána a nikoliv pro individuální uspokojování vlastních smyslů. Tento plán je naplněn nejvyšší ctností, protože je jím stvořen vesmír (*vir€x*). Jeho nižší úroveň (která zprostředkovává zbožné uspokojování smyslů v rámci *var€šrama-dharmy*), se nazývá *apara-vidy€*; transcendentální úroveň (oživení lásky k Bohu) se nazývá *para-vidy€*. *Subudhi* znamená inteligence převést tento dvojí plán do praxe a pozvednout se tak zpátky domů, zpátky k Bohu.

Inteligence je ve slovníku definována jako „sběr tajných informací“; proto se organizací typu CIA a Mossad říká informační služby\*. Na základě jejich inteligence volí vlády politiku. I v každodenním životě chápou lidé pod pojmem „zmoudřet“ (tj. stát se inteligentnější) jako proces provedení voleb, které jsou ve shodě s „vnitřní informací“. Dokonalé vnitřní poznání je neomylný plán Nejvyšší Osoby pro všechno ve vesmíru. Tento plán odhaluje náš věčný vlastní zájem. Říká se mu *guhya-guhyatamam*, „nejtajnější ze všech tajemství“. Abychom



K<sup>TM</sup>ův plán transcenduje i osvobození

Podle *Bhakti-ras€m™ta-sindhu* je pojetí „Jsem K<sup>TM</sup>ův“ (technicky známé jako *tad...ya-buddhi*) pouhým začátkem oddanosti *para*. *Tad...ya-buddhi* vládne osobám, které přijímají u K<sup>TM</sup>ůy útočiště z touhy po osvobození od hmotného znečištění. Podmaní si své smysly a mysl pochopením, že vše patří pouze K<sup>TM</sup>ůvi. Důvěrnější než *tad...ya-buddhi* je pojetí *mamat€buddhi*, „K<sup>TM</sup>ůa je můj.“ Jedině na základě tohoto pojetí lze pochopit plný význam K<sup>TM</sup>ůvy osobnosti: že Se odevzdá takový jaký je oddanému, který Jej miluje takového, jaký je.

To je konečný plán za vším. Hmotné smyslové objekty jsou přitažlivé jedině proto, že odrážejí K<sup>TM</sup>ůvy majestáty bohatství, síly, slávy, krásy, poznání a odříkání. Odráž je *dočasný duplikát* bez hloubky bytí. Když se postavím před zrcadlo, moje tvář je duplikována ve své podobě, nikoliv v podstatě. Když odejdu, odraz už neexistuje. Můj odraz tedy neexistuje nezávisle na mém pohledu. Podobně není hmotný svět nezávislý na pohledu Nejvyšší Osoby. Jak píše Šr...la Prabhup€da ve svém úvodu ke Šr... *Caitanya-carit€m™tě*, 2di-l...l€, kap. 5, Pán „pohlédne na hmotnou energii a odrazem Svého transcendentálního těla Se sloučí s hmotnými prvky.“

Vesmírná podoba Nejvyšší Osoby je odraz Jeho původní transcendentální podstaty vržený na hmotu. Podstata je věčná, plná poznání a blaženosti, kdežto odraz je dočasný, plný nevědomosti a utrpení. Hmotná příroda přijímá tvar pouze po dobu, kdy se Pánova duchovní podoba odráží v jejích prvcích. Když svůj pohled odvrátí, hmotná příroda se vrátí do svého prvotního neprojeveného stavu známého jako *pradh€na*.

Snažit se vlastnit odraz je zcela jistě znakem nižší inteligence. Inteligentnější je vzdát se pokusu nárokovat si smyslové objekty s vědomím, že bez K<sup>TM</sup>ůy neexistují. Hmotný svět zůstává stejně přitažlivý, protože se v něm odráží K<sup>TM</sup>ův majestát. I inteligentnější osoba tedy může být přemožena smysly. Neinteligentnější je tedy sáhnout úplně mimo smyslové objekty a zmocnit se Jeho, který je zdrojem veškeré přitažlivosti, rezervoárem veškeré požitku.

Na druhou stranu smyslové přitažlivosti přejdeme pomocí láskyplné oddanosti (*prema-bhakti*). Když věčná duchovní identita duše rozkvetne do *prema-bhakti*, zaplaví její extatické vědomí K<sup>TM</sup>ůy omezení matrice světské zkušenosti. K<sup>TM</sup>ůa přivítá duši do Svých nejintimnějších zábav, které sdílí jen se Svými důvěrnými společníky v duchovním království. Naše věčná duchovní totožnost je nejtajnějším, nejdůvěrnějším K<sup>TM</sup>ůovým plánem pro každého z nás. Je nejtajnějším, protože abychom byli součástí Jeho plánu, musíme se vzdát všech ostatních plánů – včetně plánu na osvobození z hmotné existence.



Vlastní zájem mimo vlastní já

Milovat K<sup>TM</sup>□u znamená věčně Ho volit za jediný vlastní zájem. Čistý oddaný se nestará o nic jiného než o K<sup>TM</sup>□u; jeho vlastní pozice jej nezajímá, ať už je v nebi, v pekle, osvobozený či nikoliv. Śr...la Prabhup€da vyprávěl, jak *gop...e*, pasačky krav a přítelkyně Pána K<sup>TM</sup>□y nabídlý jako lék na Jeho hlavu prach z vlastních lotosových nohou. K<sup>TM</sup>□u bolela hlava a bylo rozhlášeno, že jedině prach z nohou Jeho oddaných Mu může od bolesti ulevit. Ale oddaní, kteří byli trochu moc zaujatí vlastním „já“, měli výhrady – báli se, že je to přestupek, aby byl prach z *jejich* nohou použit na hlavu Nejvyššího Pána. Obávali se, že výsledkem bude *jejich* pád z osvobozeného postavení. *Gop...e* však vědí, že jejich milým je jedině K<sup>TM</sup>□a. Bez ohledu na jakoukoliv hříšnou reakci Mu s radostí dali jako lék prach ze svých nohou. Taková věrnost službě Pánu ani trochu nedovolí úzkostlivost s ohledem na vlastní osvobození.

Śr...la Prabhup€da při vysvětlování koncepce *mamat€* v *Caitanya-carit€m*<sup>TM</sup>ě píše: „Když oddaný cítí: ‚Pán je můj mistr‘ a prokazuje mu službu, je vědomí K<sup>TM</sup>□y probuzeno.“ *Mamat€-buddhi* je láskyplné přesvědčení oddaného, že Nejvyšší Osoba je jeho pán, jeho útočiště, jeho jedině vlastnictví – prostě jeho. Když v intimním rozpoložení říká žena svému muži: „Jsi můj“, těší manžela její vlastnická nálada ze všeho nejvíce a stává se hračkou v jejich rukou. Podobně si K<sup>TM</sup>□a požívá láskyplného vlastnictví Svých oddaných: *vaše kurvanti m€ bhaktya*, „Moji oddaní Mě svojí oddanou službou ovládají.“ (Śr...*mad-Bh€gavatam* 9.4.66).

Oblíbený příklad je vztah mezi matkou Yašodou a Pánem K<sup>TM</sup>□ou. Yašoda K<sup>TM</sup>□u miluje v náladě rodičovské náklonnosti, *v€tsalya-rasa*. Vždy je beznadějně zamilována do Pánovy tmavé barvy, Jeho překrásné podoby, Jeho jemnosti, Jeho sladkých slov, Jeho jednoduchosti, stydlivosti, pokory, dobročinnosti a připravenosti prokázat úctu starším. Myslí si: „K<sup>TM</sup>□a je můj syn.“ A K<sup>TM</sup>□a, ona Nejvyšší Osoba, ze které emanují nespočetné vesmíry, se nechá plně ovládat její láskou – dokonce natolik, že když zlobí, sváže Ho provazem, aby Ho ukáznila. Proto se mu říká Damodara, Ten, který je přivázan okolo břicha – stejného břicha, které právě nyní udržuje životy každého ve vesmíru – láskou Svě matky.

Neoddaný se urputně snaží *stát se* Bohem, ať už osobně (prohlášením Jeho vesmírné energie tří kvalit za vlastní), nebo impersonálně (splnutím s Jeho září Brahmanu). Ale oddaný, který si myslí „K<sup>TM</sup>□a je můj pán, můj přítel, můj syn, můj milenc,“ je dokonce *věší* než Bůh, neboť jeho vztah osobní služby K<sup>TM</sup>□u, Nejvyšší Osobu, ovládá. To je tajemství, které vládne všem v duchovním světě.

Proč se ale přístup *mamat€* nazývá *buddhi*? *Buddhi* se definuje jako rozlišovací schopnost vědomí, kterou se např. někdo vzdá *avidy* za *vidyu* a posléze *apara-vidy* za *para-vidyu*. V duchovním světě ale taková dualita neexistuje. Vše je *para*, transcendentální. I přesto, intelligence tam funguje *jako symptom ducha*.

Śr...*mad-Bh€gavatam* 3.27.18 vysvětluje, že intelligence je od ducha neoddělitelná, právě jako je vůně neoddělitelná od země nebo chuť od vody. Pokud *buddhi* původně působí na duchovní úrovni, musí původní subjekt jeho rozlišování zcela transcendovat dualitu ducha a hmoty. Tato původní *buddhi* je *mamat€-buddhi*, která jako jediný vlastní zájem volí službu Nejvyšší Duchovní Osobě, K<sup>TM</sup>□ovi, a ponechává stranou ostatní transcendentální faktory, které mohou být službě v nějakém smyslu na překážku. K<sup>TM</sup>□ův osobní služebník jménem D€ruka je někdy zaplaven při ovívání Pána extatickou láskou. Ve své službě je ale tak vážný, že extázi zadrží; považuje ji za rušivý prvek. Duchovní extáze je tedy pod vládou rozhodnosti, která vzniká z *mamat€-buddhi*.

Někdy je ale duchovní extáze příliš silná. I Pán K<sup>TM</sup>□a je zaplaven; unešen láskou ke *gopím* se někdy snaží dojit býka. *Gop...e* jsou někdy tak rozrušeny myšlenkami na K<sup>TM</sup>□u, že se oblečou nahodile, jak to někdy dělají děti. Je povahou transcendentálního personalismu vyvolat transcendentální emoce, které jsou někdy nekontrolovatelné. V hmotném světě také mohou osobní vztahy vrcholit v nekontrolovatelných emočních scénách; to je ale stín. V každém případě je však zřejmé, že být osobou znamená podstoupit určitý zápas – ať už hmotný či duchovní – mezi inteligencí a emocemi. Impersonalista usiluje o konečné řešení tohoto boje.

*Mamat€-buddhi* je původní intelligence osoby jakožto obyvatele duchovního světa: jako obyčejného služebníka jako je D€ruka, nebo přítele jako je Sudh€m€, nebo rodiče jako je Yašod€, nebo milostného spolčnicka jako je Śr...*mat... R€dh€r€...*, Lalit€ a Věakh€. Takovou inteligenci umožňuje *yogam€y€*, K<sup>TM</sup>□ova vnitřní energie, která spojuje duši s K<sup>TM</sup>□ou.

Řízením *yogam€yi* plynou společně transcendentální majestáty Pána a Jeho oddaných a tvoří nové a nové příležitosti pro láskyplnou výměnu. Mah€m€y€, *věší* hmotná energie, která nás dělí od K<sup>TM</sup>□y, má opačnou

funkci. V hmotném světě používají živé bytosti *kubuddhi* a plánují neomezené vykořisťování hmotného bohatství pro uspokojení smyslů. Mahémy však nanešťtí dříve či později všechny takové plány zmaří. Pokud ale oddaný v hmotném světě plánuje, jak uspokojit K<sup>TM</sup>ovy smysly, yogaméy překoná mahémy a poskytne oddanému, jeho majetku a jeho práci zvláštní ochranu. Užití peněz, budov a i technologie čistým oddaným nelze nikdy srovnávat s tím, jak těchto věcí užívá materialista. Yogaméy takového oddaného považuje za účastníka K<sup>TM</sup>ovy *l...ly* neboli zábavy lásky.

V *l...le* oddaný nachází stále nové příležitosti k poskytnutí entuziastické služby podle své vlastnické lásky ke K<sup>TM</sup>ovi, neboť je osvobozen od chťče po vlastnictví hmotných objektů.

*ananya-mamatévi<sup>~</sup>au*                      *mamatéprema-sa%ogaté*  
*bhaktir ity ucyate bh...<sup>~</sup>ma-*              *prahlédoddhava-nÉradai*

Pokud vyvineme neotřesitelné pochopení vlastnění či vlastnictví [*mamaté*] ve vztahu k Pánu Vi<sup>~</sup>uovi, nebo jinými slovy, pokud považujeme za jediný objekt lásky Vi<sup>~</sup>ua a nikoho jiného, nazývají to autority jako Bh...<sup>~</sup>ma, Prahléda, Uddhava a NÉradabhakti [oddanost].

(NÉrada-pa<sup>~</sup>carÉtra, citováno v *Bhakti-rasÉm<sup>TM</sup>ta-sindhu* 1.4.2)

## *Bheda-buddhi*

*Mama*€-*buddhi* a *tad...ya-buddhi* jsou v *yoze* (spojení) s Nejvyšší Osobou. Pojetí „já“ a „moje“, která nejsou v *yoze* s Nejvyšším, vycházejí z *bheda-buddhi* neboli „oddělené inteligence“. Podle *Śr...ly Prabhup*€dy má *bheda-buddhi* tři stupně: „K<sup>TM</sup>□a se ode mě liší“; „Kdo je to K<sup>TM</sup>□a?“, „Já jsem K<sup>TM</sup>□a“. Tyto se jasně projevují i u Brahmy, tvůrce, co řící o ostatních živých bytostech. *Śr...mad-Bh*€*gavatam* 3.32.12-15 potvrzuje, že Brahm€ je tak vznešený, že po rozpouštění vesmíru dosáhne útočiště prvního *puru*‘i (Mah€-Vi□ua).

Čtyřhlavý Brahm€ našeho vesmíru je jedním z nespořtu Brahmů nespočetných vesmírů; když jsou tyto vesmíry vdechnuty do těla Mah€-Vi□ua a rozpuštěny do Jeho *acit-śakti*, přijmou všichni tito Brahmové útočiště Nejvyšší Osoby. Ale duše, které si užívaly postavení tvůrce, mají tendenci se považovat za konstitučně nezávislé na Vi□uovi: „K<sup>TM</sup>□a se ode mne liší.“

Jistě, existuje skutečný rozdíl mezi K<sup>TM</sup>□ou a individuální duší: K<sup>TM</sup>□a je pánem duše a duše je Jeho služebníkem. Pojetí *bheda-buddhi* znamená „K<sup>TM</sup>□a je jiný pán než já – *já jsem svůj vlastní pán*.“ Když Pán vydechne nové vesmíry a znovu se objeví oddělená hmotná existence, mají individuální duše ovlivněné *bheda-buddhi* – Brahmové – tendenci opustit Pánovu společnost a znovu se dostat na svá předchozí postavení. Ti, kteří tak učiní, jsou považováni za pokleslé do hmotné existence kvůli svému zvyku považovat se za příčinu subtilních a hrubých procesů stvoření.

Když K<sup>TM</sup>□a osobně sestoupil na Zem před 5000 lety, *bheda-buddhi* zmátla Brahmů tohoto vesmíru co se týče Pánovy totožnosti. Brahm€ se tázal sám sebe: „Kdo je tento pasáček K<sup>TM</sup>□a? Je opravdu Nejvyšší Osoba?“ Pokusil se tedy vyzkoušet Pánovu sílu tím, že svojí mystickou silou nechal zmizet Jeho přítele pasáčky spolu s kravami. Brahm€ se tak pokusil za pána všech mystiků ustanovit sebe. „Já jsem K<sup>TM</sup>□a.“ Ale K<sup>TM</sup>□a se osobně expandoval jako pasáček krav a krávy totožné s těmi, které Brahm€ ukradl. Každá expanze byl On Sám, všemocný zdroj nespočetných Brahmů a vesmírů. Když pochopil tuto úžasnou pravdu, přiznal Brahm€ vlastní bezvýznamnost a zcela se K<sup>TM</sup>□ovi odevzdal.

Nezapomínejme, že Brahm€ je nejvznešenější duší ve vesmíru. I jeho *bheda-buddhi* je védská, protože je inkarnací védského zvuku (*śabda*), který řídí nižší (*apara*) aspekt K<sup>TM</sup>□ova plánu, který umožňuje podmíněným duším uspokojovat smysly nezávisle na K<sup>TM</sup>□ovi pod zákonem *karmy*, a který trestá hříšné za porušení tohoto zákona. Jako asistent Pána v tomto plánu tedy Brahm€ zřetlesňuje a uvádí v platnost ducha autonomie, který je základem celého hmotného stvoření. Pokud on je *bheda-buddhi* ovlivněn, o kolik více jsme jí ovlivněni my, obyčejné duše.

Ve *Śr...mad-Bh*€*gavatamu* 4.24.61 Śiva prohlašuje: *yad-bheda-buddhi*□ *sad iv*€*tma-du*□*sthay*€ – pojetí *bheda-buddhi* je příčinou veškerého utrpení duše [v hmotném stvoření].“ Obyčejné duše, které se řídí pojetím *bheda*, hledají podle zvyku ve vesmírném stvoření uspokojování smyslů. Následkem toho musí trpět strastmi vtěleného života – zrození, smrt, nemoc a stáří. Ale tato zkušenost tělesných požitků a bolestí je umělá. Opravdu, z hlediska *para* je umělé samo pojetí *bheda*, které vládne hmotnému světu. Jednoduše posiluje ve skutečné osobě, duši, umělou závislost na impersonálních, mechanistických funkcích hmoty. Skutečná inteligence začíná, jakmile víme, že duše je nezávislá na hmotě a závislá na K<sup>TM</sup>□ovi.

## Umělá inteligence

Alan Turing (1912-1954), skvělý anglický matematik, navrhl v r. 1949 argument, který často citují moderní obhájci strojové inteligence. Říká se mu Turingův test. Pokud jsi, milý čtenáři, o něm něco slyšel, pravděpodobně víš, že Turingův test tvrdí, že pokud počítač – zadržováním konce konverzace výměnou tištěných zpráv – přesvědčí lidskou bytost, že je také člověk, pak je strojová inteligence dokázána. Počítačový vědec Joseph Weizenbaum takový počítačový program vsutku napsal. Jmenuje se ELIZA a jedná jako terapeut, který se snaží přivést lidského uživatele k tomu, aby hovořil o stavu vlastní mysli. Někteří lidé, poté co byli po rozhovoru informováni, že „se bavili“ s počítačem a nikoliv terapeutem, odmítli věřit tomu, že taková úroveň výměny je možná s „pouhým“ strojem.

Ve svém původním argumentu Turing nejprve nenavrhol interview člověka a stroje. Představoval si hru tří osob, z nichž dvě měly být schovány v oddělených místnostech. Třetí hráč se jich měl dotazovat a oni, muž a žena, jej měli psanými odpověďmi přesvědčit, že jsou obě ženy. Pokud během hry nahradil jednoho z nich počítač a byl schopen tazatele přesvědčit, že je alespoň člověk (ať už muž či žena), byla by to postačující demonstrace strojové inteligence. Z toho můžeme usoudit, že Turing věřil, že inteligence se rovná předstírání neboli skrytí vlastní povahy. Pokud muž či žena dokážou předstírat, že jsou opačného pohlaví, jsou chytří. Z toho plyne, že pokud stroj úspěšně předstírá lidskou bytost, je také chytrý. Mahéjána Pahléda nazývá předstírající inteligenci *atad-dhiyÉha* (Śr...mad-BhÉgavatam 7.9.17). *A-tad* nebo *a-tat* znamená „nepravda“, *dh...* znamená „inteligence“ a *aham* znamená „já“. *Atad-dhiyÉha* tedy znamená inteligence, kterou je za já pokládána nepravda.

Podle Ved (*Rg Veda* 1.164.16) však skutečná inteligence vidí skrz přetvářku: *striya* *sat...staŕu me pu* *Éhu* *Éhu* *pašyad ak* *ÉvÉn na vicetoddhra* – „Říkají, že jsou muži, ale ve skutečnosti to jsou ženy. Jen ten, kdo má oči [tj. inteligenci] to ví, nikoliv ten, kdo je slepý [tj. neinteligentní].“ Nebo slovy Śr...ly PrabhupÉdy:

Tyto živé bytosti, ačkoliv se oblékly jako *puru* *Éové* [muži], nejsou *puru* *Éové*. Jsou vyšší *prak* *Étm* *ti* [ženy], nikoliv *puru* *Éové*. Snaží se být *puru* *Éové*. Tomu se říká iluze. Když se žena obleče jako muž a chce jednat jako muž, je to umělé. Podobně lidská bytost není *puru* *Éa*, je *prak* *Étm* *ti*. Ale protože si chtěla užívat tohoto hmotného světa, dala jí příroda oblek *puru* *Éi*, a ona se falešně snaží si požívat jiné *prak* *Étm* *ti*.

Slovo *puru* *Éa*, které ve svém plném významu znamená mužský poživatel, se dá použít jen pro *K* *Étm* *Éu*. On si požívá všechny ostatní živé bytosti. Proto se jim správně říká „vyšší *prak* *Étm* *ti*“; nebo *prak* *Étm* *ti* *É me par* *Ém*, jak je nazývá Pán *K* *Étm* *Éa* v *Bhagavad-g...té* 7.5 – „Moje vyšší duchovní příroda“, odlišná od nižší hmotné přírody.

Další definice slova *prak* *Étm* *ti* je „žena“. Každá duše je, duchovně řečeno, žena. To neznamená, že původní duchovní podoba každé duše je transcendentální žena (např. jako matka Yašoda). Znamená to, že původním plánem pro všechny duše je uspokojovat *K* *Étm* *É* ovy smysly, stejně jako plánem, který vládne kráse žen hmotného světa, je přitahovat smysly mužů.

Původní podoba „ženské duše“ může být duchovní žena či muž, ale v obou případech nemá tato podoba nic společného s fyzikální biologii. *K* *Étm* *É* a si požívá nepodmíněné oddanosti vlastní těmto osobám. Když však duše místo uspokojování *K* *Étm* *É* y volí „svůj“ vlastní požitek, je hmotnou přírodou oblečena jako stroj na požitek, fyzické tělo vybavené rezačkou (zuby), rourami (žilami), měchy (plícemi), pákami, tyčkami, destičkami a klouby (kostmi). Nezáleží na tom, jestli je tělesný oděv biologicky muž nebo žena. Touhu obou pohlaví řídí táž podvodná inteligence. Každý, kdo se ztotožňuje s fyzickým tělem, je duchovní ženou která předstírá, že je původním mužem, Nejvyšším *Puru* *Éou*, Śr... *K* *Étm* *É* ou.

*Puru* a jako „hrdina“

Ona prvotní volba – jednat jako mechanický *puru* a místo sloužit skutečnému *Puru*ovi – byla naším pokusem stát se hrdiny a hrdinkami našich vlastních mýtů. Jeden ze světově nejznámějších psychiatrů Rollo May ve své knize *The Cry For Myth* napsal:

*Hrdina je mýtus v akci.* ... Hrdina zosobňuje naše aspirace, ideály a víry. ... Proto je heroizmus tak důležitý; odráží náš vlastní smysl totožnosti a utváří se z něj náš heroizmus.

Ačkoliv neexistuje dokázané etymologické spojení, je pozoruhodné, že slovo mýtus (z řec. *muthos*) se podobá anglickému *mouth* (ústa; ze staroanglického *mūth*), neboť mýtus je vyprávěný příběh – příběh vycházející z úst. May tvrdil, že není správné snižovat mýty na lži, protože věří, že na jejich počátku stojí historické události, které se později stávají mocnými příběhy orientujícími mnoho miliónů lidí k realitě.

Původní hrdina je K<sup>TM</sup>□a, *l...l€-puru*ottama (nejvyšší poživatel božských zábav). Jako produkuje stloukání mléka máslo, K<sup>TM</sup>□ovy zábavy stloukají věčné království Brahmanu a tvoří dvanáct transcendentálních emocionálních stavů známých jako *rasy*: (1) *raudra* (hněv), (2) *adbhuta* (údiv), (3) *śr%og€ra* (milostná láska), (4) *h€sya* (komedie), (5) *v...ra* (rytířství), (6) *day€* (milost), (7) *d€sya* (služebnictví), (8) *sakhya* (bratrství), (9) *bhay€naka* (hrůza), (10) *b...bhatsa* (úděs), (11) *š€nta* (neutralita), (12) *v€tsalya* (rodičovství).

K<sup>TM</sup>□ova *l...l€* probíhá věčně v duchovním světě. Občas ji projeví v tomto světě jako skutečné historické události, jako to učinil před 5000 lety ve V<sup>TM</sup>nd€vanu, Mathře, Dv€race a na Kuruk€fe. Tyto události oslavovala svými ústy velká duše Šukadeva Gosv€m... a jeho vyprávění je zaznamenáno ve *Šr...mad-Bh€gavatamu* („překrásném příběhu o Osobnosti Božství“). Protože jsou K<sup>TM</sup>□ovy zábavy konečnou realitou, osvobodilo jejich naslouchání mnoho oddaných z iluzorních mýtů hmotné existence a vstúpilo jim duchovní inteligenci zvolit Boha za jediného hrdinu, pána, přítele, syna a milostného milence.

K<sup>TM</sup>□ovy *l...ly* jsou standardem hrdinských činností, které lidé všude oslavují. V duchovním světě se oddaní přímo účastní K<sup>TM</sup>□ovy *l...ly*. V hmotném světě je každý veden tajným plánem stát se uměle K<sup>TM</sup>□ou. Proto zde každý napodobuje původní inteligenci, která definuje hrdinu. Když je K<sup>TM</sup>□ova *l...l€* podvodně imitována mechanicky oblečenými „hrdiny“, je to mýtus. Mýty jsou ztvárněny v divadle mimo (*bheda*) K<sup>TM</sup>□u – v divadle trojího vesmíru. Jevištní scéna, herecké obsazení a kostýmy zařizuje hmotná energie. V tomto divadle hmotného světa doufá každé individuum, že mu bude aplaudováno jako dokonalému mistrovi, rodičovi, příteli, synu/dceři a milenci.

Abychom to „někam dotáhli“, stali se „hvězdou“ na jevišti hmotného světa, musíme přizpůsobit naše životy dominujícím příběhům naší doby – příběhům, které vzbuzují sympatii a respekt. Rollo May vyjmenovává jako příklady taková témata příběhů jako individualismus; velký mýtus Nové Země (Amerika); cesta peklem; hodnota beznaděje; velkolepost a tragédie; přežití atd. Tato mocná témata se stále opakují v historii, literatuře, životopisech, poezii, divadle a filmu. Když je vidíme ve skutečném životě, jsou to velké novinky – „skutečná životní dramata“ jsou okamžitě masmédií ve všech barvách rozstříkána na obrazovce globálního vědomí. Každý je elektrizován zápasy žijících, dýchajících hrdinů.

A každý chce být žijícím, dýchajícím hrdinou sám. Ať už je naše situace jakkoliv skromná, každý z nás hraje někdy komickou, někdy tragickou roli ve skutečných životních dramatech odehrávajících se v kruhu rodiny a našich přátel. Kam nás ale tato ambice po mýtickém statutu dovede? Jak napsal Shakespeare v *Macbethovi*:

A všechny naše věcerejšky rozzářily bláznů  
Cesta do prašné smrti. Pryč, pryč krátká svíčko!  
Život je pouze chodícím stínem, ubohým hráčem  
Který si pyšně vyšlapuje a dělá si starosti tu svoji hodinu na jevišti  
A pak již jej není více slyšet. Je to příběh  
Vyprávěný idiotem, plný zvuku a zuřivosti,  
Bez jakéhokoliv významu.

V matici světské zkušenosti zpřetrhá smrt všechny vztahy k ostatním. Co je pak pro mě druhá osoba než sekvence obrazů? A co jiného než takové sekvence jsem pro sebe samotného? Potenciál smrti každé osoby ji uzavírá do sebe; každý osamocený „hrdina“ se krátce zúčastňuje stínové fantazie sebe sama a ostatních, z níž většina je nechutná a nudná a celek bezvýznamný. A najednou je po všem.

Za záclonou strachu

Śr...mad-Bhĕgavatam 11.2.37:

*bhaya* □ *dvit...* yĕ *bhiniveśata* □ *syĕd*  
...śĕd *apetasya viparyayo* 'sm<sup>TM</sup>ti □  
*tan-mĕyĕyĕto budha* ĕ *bhajet ta* □  
*bhaktyaikayeśa* □ *guru-devatĕmĕ*

Když je živá bytost přitahována hmotnou přírodou, je přemožena strachem. Hmotná energie oddělí její vědomí od Nejvyšší Osobnosti Božství. Její pojetí života je tedy zvrácené. Místo, aby byla věčným K<sup>TM</sup> □ ovým služebníkem, stává se K<sup>TM</sup> □ ovým soupeřem. Tomu se říká zvrácená inteligence [*viparyayo* 'sm<sup>TM</sup>ti □]. Skutečně učená a pokročilá osoba tuto chybu napraví tím, že uctívá Nejvyšší Osobnost Božství jako svého duchovního mistra, uctívatelné Božstvo a zdroj života. Uctívá Pána procesem čisté oddané služby.

Zde je hluboká analýza psychologie hmotné inteligence neboli různosti. V jádru srdce každého je temné tajemství: Nejsem tím, co předstírám, že jsem. Nejsem K<sup>TM</sup> □ na, původní hrdina. Všechny moje činnosti zahluje jeden velký mýtus – mýtus, že individuální duše může soupeřit s Bohem. To je ovšem iluze. Nejsem a nikdy nebudu poživatel ani kontrolor hmoty. Sám nemohu udělat nic pro vlastní prospěch ani pro prospěch ostatních živých bytostí. Pouze se přetvařuji zpoza závoje prvotního strachu – strachu z toho, co nakonec odhalí celou šou – strachu ze smrti.

Ve hmotném světě se za inteligenci považuje přetvářka. Čím chytřeji předstírám, že jsem Bůh, tím inteligentněji vypadám. Ale skutečná inteligence je taková inteligence, která odstraní závěs strachu skrývající moji malou šou pro sebe sama. Do jaké míry se bojí smrti, do takové míry se přetvařující se duše obávají poznání, které odhalí já. V *Bhagavad-g...tĕ* K<sup>TM</sup> □ a prohlašuje, že je jak poznání já, tak všepohlcující smrt. Licoměrníci se tedy ve skutečnosti bojí K<sup>TM</sup> □ y.

## Tragédie krále Oidipa

Strach z poznání sebe je námětem hry *Oedipus Tyrannus* (Král Oidipus), kterou před 2500 lety napsal řecký autor divadelních her Sofokles. Sigmund Freud věřil, že tato hra k nám promlouvá v počátečním ale trvajícím jazyku *psyche* (duše), „hlasem v nás, který je připraven přiznat působivou moc“ příběhu jako symbolu naší vlastní tísně.

Hlavní postavu, Oedipa, našel jako dítě jeden pastýř na úpatí hory Kithairon. Kotníky měl spoutané řetězem a proto byl pojmenován Oedipus, tj. „oteklá noha“. Adoptoval jej korintský král Polybus a královna Merope a vychovali z něj ušlechtilého prince. Jelikož mu Polybus neřekl o jeho pravém původu nic, považoval se za králova syna a dědice.

Jednoho dne Oedipus slyšel nějaké řeči, že ve skutečnosti synem korintského vládce není. Mladík byl tak tvrdohlavě oddán pravdě, že i přes otcovu ujistění o tom, že je jeho syn, navštívil delfské Orákulum, aby svoji pochybu vyjasnil. Místo vyjasnění minulosti však Orákulum Oedipovi předpovědělo strašnou budoucnost: zabije svého otce a svoji matku pojme za vlastní manželku.

Aby odvrátil možnost spáchání takových zločinů, nevrátil se Oedipus do Korinthu. Během cest potkal na jednom rozcestí skupinu mužů. Jeden z nich, hodnostář v kočáře, jej udeřil, když kolem něj procházel. Nastala bitka. Oedipus, který skupinku pokládal za bandu zlodějů, zabil muže v kočáře a všechny jeho průvodce mimo jednoho. Pokračoval na své cestě, dokud nedošel do Théb (dnešní Thebai nedaleko Athén).

Théby právě sužovala Sfinga, monstrum s hlavou a prsy ženy, tělem lva a ptačími křídly. Sfinga se usadila na skále před městem a poutníkům, kteří se k městu blížili, dávala hádanku: „Co má čtyři nohy ráno, dvě v poledne a tři v noci?“ Všechny, kdo neznali odpověď, zabila. Když Oedipus odpověděl: „Je to člověk – jako dítě leze po čtyřech, v dospělosti kráčí vzpřímeně a ve stáří chodí o holi,“ Sfinga se zabila. Jelikož byl vládce města, Laius, zabit během nedávné výpravy, prohlásili vděční Thébané za svého krále prince Oedipa. Oedipus si vzal za manželku ženu mrtvého krále, Jokastu, která mu posléze porodila dva syny a dceru Antigonu.

Poté Théby postihl mor. Veškeré jedlé rostliny dostaly sněh a krávy a ženy onemocněly. Aby zjistil příčinu moru, poslal Oedipus svého švagra do Delf, aby se dotázal Orákula. Kreon se vrátil se znepokojivými zprávami. Mor prý stihl Théby proto, že město poskytovalo útočiště vrahu minulého krále Laia. Oedipus ihned započal vyšetřování s pohrůzkou, že každý, kdo pomohl vrahovi či zatajuje pravdu, bude krutě potrestán. A vraha, ať už je to kdokoliv, proklel k životu plnému utrpení.

Oedipus nejdříve z vraždy krále Laia podezíral Kreona, protože právě on by, kdyby nepřišel Oedipus a neporazil Sfinxu, zdědil thébský trůn. Shromažďováním svědectví od různých svědků se však brzy dozvěděl, že král Laius byl zabit na rozcestí nějakým neznámým mužem. Pak zjistil, že královna Jokasta porodila Laiovi před lety syna, kterého však král kvůli proroctví, že toto dítě zabije vlastního otce, nechal na úpatí hory Kithairon. Z Korinthu přijel posel se zprávou Oedipovi, že zemřel král Polybus. Posel také vyjevil, že Oedipus není pravým Polybovým synem, ale že byl nalezen na úpatí hory Kithairon.

Když to Jokasta slyšela, prosila Oedipa, aby zastavil vyšetřování. Oedipus odmítl a Jokasta si vzala život, ač důvod její sebevraždy ještě nebyl Oedipovy jasný. Nakonec poslední přeživší z Laiovy výpravy dosvědčil, že to byl právě Oedipus, který Laia zabil, a že syn Laia opuštěn na hoře Kithairon byl adoptován králem Polybem. Konečně byla odhalena neblahá pravda: Oedipus byl vrahem vlastního otce a smilným manželem vlastní matky. Sám se sebou na nejvyšší míru znechucen, vyjmul si Oedipus oči a odešel do vyhnanství, doprovázen Antigonou.

## Védská analýza

Na začátku 20. století jméno Oidipus díky Freudově teorii „Oidipovského komplexu“ zdomácnělo. Freud zjistil, že coby mladík byl sexuálně přitahován matkou a žárlil na otce; z toho vyvodil, že Sofoklova hra je symbolem „univerzální události v raném dětství.“ Ale ostatní vůdčí psychologové, včetně několika Freudových slavnějších studentů, správně s touto teorií nesouhlasili. Proč by měly Freudovy osobní problémy s jeho otcem a matkou být prohlášeny za univerzální událost v životě každého? Ale Oidipův příběh *vsutku* naznačuje univerzální událost, která je fundamentálnější a dalekosáhlejší než dětská posedlost nějakého vídeňského doktora.

Freud napsal, že „jsme Oidipovým příběhem pohnuti jen proto, že je možná naším vlastním příběhem, protože orákulum nás ještě před zrozením proklelo tímtež prokletím.“ Novorozený Oidipus byl odložen, protože před jeho narozením jeho otce orákulum varovalo, že jeho vlastní syn bude uchvatitel. Jaké pochmurné prokletí na nás spočívá ještě před naším narozením?

Jsme duše kojící tajnou náklonnost uzurpovat Nejvyššího Otce. Tato inklinace je zjevná v naší přitažlivosti ke vlastnění a požívání si Jeho *prak<sup>TM</sup>ty* (ženské hmotné přírody). Jelikož od této přírody dostáváme tělo, je vlastně naší matkou. Ateistickými ideologiemi se snažíme „zabít“ Boha. Tragédie Oidipa má svou psychologickou moc ve skryté pravdě o každém z nás: že v *duchovním* smyslu jsme vinni z (pokusu) o otcovraždu a krvesmilstva s naší matkou.

Freud mnil prokletím uloženým na nás před naším zrozením chtíč, který podle něj nakazí každého syna sexuální touhou po jeho matce. Chtíč, jak vysvětluje Śr... K<sup>TM</sup>□a v *Bhagavad-g...tē* 3.39, je věčným nepřitelem duše. Zakrývá duchovní poznání a zapaluje smysly. Dohání nás tedy k tomu, abychom prováděli ty nejzkaženější činy i bez našeho uvědomění. Takové chtivé požítky z minulého života nás předurčují k narození se ve společnosti, která neví o védských principech a podporuje volné sdružování se mužů a žen. Podle védských pokynů *mĕt<sup>TM</sup>vāt para-dĕre ů*: každá žena mimo vlastní zákonnou manželku má být považována za matku a každý muž mimo zákonného manžela má být ženou považován za syna. Takže na Freudově Oidipově teorii přece jenom něco je. Ve skutečnosti jsou dnes nespočetní Oidipové před zrozením prokleti k sexuálnímu objetí svých matek. Následují je kruté *karmické* reakce, stejně jako pohroma následovala Oidipa do Théb.

Co když se ovšem vlivem dobré *karmy* narodíme do kultury morality a poznání? Kdo je dobře vytrénován a udrží sexuální vztahy v zákonných mezích, může být opravdu nazván šťastlivcem. Skutečnost, že naše oblečení – biologické tělo muže či ženy – není naše pravé já, však zůstává. *Oidipus* temně poukazuje na dočasný pobyt v těle od zrození ke smrti v pouhém jednom dni *karmického* času. Tím, že se na den oblékneme do lidského těla, nestáváme se my, věčné duše, poživateli hmoty za žádných okolností, ať už „morálních“ nebo „nemorálních“. Považovat se za „poživatele“ v těle, které stárne a umírá je samo o sobě prokletím duše chtíčem.

Jakmile začne toto duše chápat, *mĕyĕ* (iluze) se ji pokusí stáhnout do nevědomosti tím, že začne apelovat: „tam, kde je nevědomost blažeností, je hloupost být moudrým.“ *To není nic jiného než strach z duchovního poznání*, představovaný v Oidipovi žádostí jeho matky o zastavení vyšetřování, než vyjde najevo hrozná pravda. Její sebevražda představuje konec, kterým je duchovní poznání pro hmotné štěstí. Osobě připoutané k hmotnému štěstí zničí poznání, že není skutečným poživatelem *prak<sup>TM</sup>ti*, úplně vše.

Co činí úsvit poznání sebe sama v *Oidipovi* tak strašným je, že dokazuje Oidipovu vinu. Jako trest se Oidipus zříká zraku pro život ve věčné temnotě. To připamatovává varování *ṛṣopaniṣady*, 9. mantry: *tato bh/ya iva te tamo ya u vidyĕyĕm rata*□ – „Ti, kdo jsou zaměstnání pěstováním takzvaného poznání, vstupují do větší temnoty [než ti, kdo se zaměstnávají nevědomostí.]“ Śr...la Prabhupĕda vysvětluje:

Śr... *ṛṣopaniṣad* nás varuje, abychom se nesnažili jednostranně zvítězit v boji o existenci. Musíme vyvinout kulturu duchovního poznání, abychom se úplně osvobodili od krutých rukou smrti. To neznamená, že všechny činnosti určené pro udržování těla by měly být zastaveny. O to vůbec nejde, podobně jako když se chceme zbavit nemoci, nebudeme úplně ničit teplotu.

Védské poznání nevede k obviňování a umrtvování sebe sama. Nestačí to, co udělal Oidipus – zjistit, že moje současná totožnost manžela vlastní matky (hmotné přírody) je falešná. Védské poznání tuto falešnou totožnost usměrňuje. Nelze ji napravit zbavením se smyslových schopností, jak to dělají nadměru odříkaví *yog*.... Musí být obnoveno plné zdraví *skutečné* totožnosti. Védské poznání zaměstnává smysly pozitivně podle této pravé totožnosti. Takové pozitivní zaměstnání znovuzřizuje duchovní zdraví, očisťuje identitu od každé stopy hříchu a



viny a vede k duchovnímu uspokojení z hlouby duše. Tato činnost se nazývá *mukunda-seva*, „oddaná služba Mukundovi [K<sup>TM</sup>ovi, který dává svým oddaným osvobození]“:

*yamēdibhir yoga-pathai*                      *kēma-lobha-hato muhu*  
*mukunda-sevayē yadvat*                      *tathēmadhē na śēmyati*

Je pravdou, že praxí omezování smyslů *yogovým* systémem si můžete ulevit od zmatků touhy a chťiče. To ale nestačí k tomu, aby to dalo duši skutečné uspokojení, protože [uspokojení] pochází z oddané služby Osobnosti Božství. (*Śr...mad Bhēgavatam* 1.6.35)

Od chůtce k uspokojení

Duše lpí na tělesném oděvu „hrdiny“, „poživitele“ v naději na spokojenost. Naše naděje na spokojenost jsou ve skutečnosti naděje na osvobození od hmoty, neboť pouze prostřednictvím úplné spokojenosti se duše osvobodí od hmotného soužení. Oddaná služba je metodou duchovního uspokojení. Je to tedy metoda osvobození duše od chůtce.

Šr... *Caitanya-caritām*<sup>TM</sup>ta pokládá rovnítko mezi chůtci (*kēma*) a *aśēntu*, nespokojenost. Nespokojená duše touží po *bhukti* (smyslových radostech), *mukti* (úplném osvobození od smyslového vnímání) a *siddhi* (dokonalost prostřednictvím *yogy*). Ale místo aby tyto metody přivedly duši k její původní blažené totožnosti, prodlužují její falešnou roli manžela hmotné energie: v prvním případě podporují připoutanost k hmotě, v druhém negaci hmoty a v posledním mystickou moc nad hmotou. Ti, kdo provozují tyto metody, se setkávají na své cestě přízpůsobit své falešné pozice pánů nad hmotou s mnohými potížemi. Skutečné uspokojení však nedosáhnou. I tak slavný *yog...* jako Višvāmītra se stal po potlačení svých smyslů obětí svodů překrásné Menaky. Taková přitažlivost k tělesným radostem dokazuje nedostatek duchovního uspokojení. V následujících verších Šr...*mad-Bhāgavatamu* 9.4.66-67 odhaluje Nejvyšší Osoba tajemství věčné spokojenosti:

*Jako ovládnou ctnostné ženy své jemné manžely službou, tak i čistí oddaní, kteří se chovají ke každému stejně a jsou ke mně v hloubi srdce zcela připoutáni, Mě plně ovládnou.*

*Moji oddaní, kteří jsou vždy spokojeni v Mé láskyplné službě, se nezajímají ani o čtyři principy osvobození [sēlokya, sēr'pya, sēm...pya a sēr'xi], ačkoliv je svojí službou automaticky dosáhnou. Co se dá potom říci o takovém dočasném štěstí jako je povýšení na vyšší planetární soustavy?*

Zde se Pán přirovnává k jemnému manželi (*sat-pati*) a Svě čistě oddané přirovnává k ctnostným manželkám (*sat-striya*), které se za Něj provdaly v oddané službě. Zatímco neoddaný *yog...* nedokáže ovládnout ani vlastní smysly, čistí oddaní ovládnou Nejvyššího Pána. Klíčem k podrobení si Pána je úplná spokojenost Jeho oddaných ve službě Jemu, což se přirovnává k uspokojení, které cítí ctnostná žena ve službě manželovi.

Důkazem tohoto uspokojení zmíněného ve výše uvedeném citátu je *sama-darśana* – neboli stejný postoj ke každému. Čistý oddaný vidí každou živou bytost jako věčnou jiskru duchovní energie Boha. Není přítelem jedné vtělené duše a nestává se nepřitelem jiné na základě vypočítávání hmotných výhod („tato těší moje smysly, tato nikoliv“). Místo toho velkodušně pomáhá duším probudit se k jejich pravé totožnosti služebníků K<sup>TM</sup>□y. Tomu se říká *apērakya-buddhi*. Jeho snahy přivést duše pod K<sup>TM</sup>□ovu ochranu přirozeně pramení z jeho intenzivní připoutanosti ke K<sup>TM</sup>□ovi v hloubi srdce. Šr...*la Prabhupēda* říká:

Oddaný, který miluje K<sup>TM</sup>□u, chce, aby se Jeho jména rozšířila. Chce, aby Pánova jména byla známá všude. To je láska. Miluji-li někoho, chci vidět, že je oslavován po celém světě.

V proudu v tomto světě existuje mnoho misí usilujících o sjednocení lidí. Naneštěstí volají po sjednocení na základě hmotného těla. Jelikož podléhá smrti, izoluje mě tělesné pojetí od ostatních bytostí. Jsou-li pod vládou smrtelnosti, jsou osobní styky pouze sentiment – „dokud nás smrt nerozdělí.“ Šíření K<sup>TM</sup>□ovy věčné slávy všem živým bytostem snižuje bariéry smrti, které dělají každého z nás od druhého a spojuje nás jako duchovní osoby v lásce k Bohu.

Největší spokojenost čistého oddaného je jeho oslavování jména, podoby, kvalit a zábav Pána K<sup>TM</sup>□y. To překonává i zájem osvobození. Existují čtyři druhy konečného osvobození: *sēlokya*, žít v K<sup>TM</sup>□ově vlastním nejvyšším sídle; *sēr'pya*, dosáhnout věčné duchovní podoby jako má K<sup>TM</sup>□a; *sēm...pya*, vstoupit do Pánovy osobní společnosti a *sēr'xi*, sdílet s Pánem Jeho transcendentální majestát – neomezené bohatství, sílu, slávu, krásu, poznání a odříkání. V těchto čtyřech je neomezená a nekonečná různost volného výběru, který každá duše hledá. Ale ani tyto příležitosti svobody čistého oddaného neuspokojí, pokud neexistuje příležitost oslavovat K<sup>TM</sup>□u.

Presvědčení „konečným cílem je K<sup>TM</sup>□a, nikoliv mé vlastní osvobození“, je pravou zkouškou lásky. Znamená to, že oddaný opravdu znovu nabyt svoji původní duchovní povahu ctnostné služebnice požitku Nejvyšší Osoby bez stopy pojetí „já jsem manželem bohatství a štěstí“. Ve Šr...*mad-Bhāgavatamu* 9.4.64 Pán prohlašuje: „Jako je pro čistého oddaného osvobození neuspokojující bez láskyplné služby K<sup>TM</sup>□ovi, tak i pro K<sup>TM</sup>□u je osvobození neuspokojující bez Jeho milých oddaných. K<sup>TM</sup>□ův plán – inteligence jak hmotného tak duchovního království – je výměna lásky s Jeho čistými oddanými. Naučíme-li se tomuto tajemství, dosáhneme úrovně spokojenosti, která transcenduje jak spoutanost, tak osvobození.

*nĕtyantika viga ayanty api te prasĕda  
ki v anyad arpita-bhaya bhruva unnayais te  
ye 'oga tvad-a%oghri-sara bhavata kathĕyĕ  
k...rtanya-t...rtha-yaśasa kuśatĕ rasa-jĕ*

Osoby, které přijaly útočiště Tvých lotosových nohou [*tvad-a%oghri-sara*], kdo jako nejzkušenější znalci rasy [*kuśatĕ rasa-jĕ*] jsou upevnění na chvályhodné příběhy Tvé čisté slávy, se nestarají ani o osvobození, které se pokládá za Tvoji největší milost. Jak by si tedy mohly vůbec i jen trochu vážit hmotných požehnání jako je panování v nebi, které je nasyceno strachem z toho, když zvedneš obočí?“ (*Śr...mad-Bhĕgavatam* 3.15.48)

## 5. kapitola

### Transcendentální příběh *Śr...mad-Bhġgavatam*

Příběhem míním vyprávění o lidské historii, které dává smysl minulosti, vysvětluje přítomnost a poskytuje vedení pro budoucnost. Je to vyprávění, jehož principy pomáhají dané kultuře organizovat její instituce, vyvíjet ideály a nacházet autoritu pro svoje činy. (Neil Postman, *Technopoly*, s. 172)

Žijeme v době, kdy všechny dříve vládnoucí světové systémy, které udržovaly ... intelektuální život, od teologií po ideologie, se pokládají za vážně zhroutené. To vede k náladě skepse, agnosticizmu soudu, někdy světem otrávenému nihilizmu, ve kterém i ty nejkonzervativnější mysli počínají pochybovat jak o rozlišování hodnot tak o hodnotě rozlišování. (Irving Howe, *The New Republic*, 18. únor 1991)

Principem této knihy je, že proces rozhodování (volba mezi pravdou a chybou) je podstatou osobnosti. Minulá kapitola ukázala, že abychom mohli učinit opravdu uspokojující rozhodnutí, potřebujeme transcendentální inteligenci. Tato kapitola pojednává o nejlepším zdroji transcendentální inteligence, kterou může duše vybrat svoje konečné uspokojení. Tímto zdrojem je vyprávění známé jako *Śr...mad-Bhġgavatam* („překrásný popis Nejvyšší Osoby, Bhagavġna“)

*Śr...mad-Bhġgavatam* je známý také jako *Bhġgavata Purġā*. *Purġā* se definuje jako „to, co existuje od dávných dob“ (*yasmat purġ hi anati idā purġam*, z *Vġyu Purġy* 1.123) a jako „vyprávění obsahující záznamy z dávných dob“ (*purġtanasya kalpasya purġġni vidurbudhġ*, z *Matsya Purġy* 56.63). *Chġndogya Upaniġad* 7.1.2. prohlašuje *Purġy* za pátou Vedu (*itihġsa-purġġ paġcamaġ vedanaġ vedam*). A přední autority na védské poznání je přijímají jako bona fide. Např. *Rġmġnujġcġrya* *vġdġrtha-saġograze* 216 píše: *itihġsa-purġayoġ vedopabġhanayoġ*, „Itihġsy [historické spisy jako *Mahġbhġrata*] a *Purġy*, které usilují o rozšíření Ved, obsahují tutěz pravdu“; *Śaġkarġcġrya* ve *Śr...raka-bhġye* píše: *tasmġ samġlamitihġsapurġġm*, „proto jsou Itihġsy a *Purġy* autoritativní.“

Čtyři Vedy, 108 Upaniġad, Itihġsy a *Purġy* sebral a redigoval před 5000 lety velký světec *Kġmġġa-dvaipġyana Vyġsa*. Poté, co dokončil *Śr...mad-Bhġgavatam*, prohlásil jej za „zralý plod stromu plnícího přání védské literatury“ (*nigama-kalpa-taror galitaġ phalam*), a za jedinou podstatu (*vastu*) celého jeho díla. Zeptal se: *kim vġparaiġ*, „k čemu je jakákoliv jiná literatura?“

*Śr...mad-Bhġgavatam* je tedy ve třídě mimo ostatní védská písma, které *Vyġsa* sesbíral. Podrobně popisuje Nejvyšší Duši vesmíru, ze které se objevili *Brahmġa Śiva* (srov. *Bhġg.* 12.5.1); obsahuje smetanu veškeré védské literatury a historie vesmíru (srov. *Bhġg.* 1.3.41); podobně jako slunce, *Śr...mad-Bhġgavatam* rozptyluje temnotu nevědomosti, která pokrývá svět ve věku *Kali* (srov. *Bhġg.* 1.3.43); zavrhuje náboženství motivovaná materializmem a předkládá nejvyšší pravdu, kterou se realita rozlišuje od iluze pro prospěch všech (srov. *Bhġg.* 1.1.2); mezi všemi *Purġā*mi, *Śr...mad-Bhġgavatam* je bez jakékoliv poskvrny nedokonalosti (srov. *Bhġg.* 12.13.18); od začátku do konce, *Śr...mad-Bhġgavatam* uvádí vyprávění, kter povzbuzují k odříkání hmotného života a uvádí nektarové popisy transcendentálních zábav *Śr... Kġmġġy*, které čisté oddané a polobohy přivádí do extáze (srov. *Bhġg.* 12.13.11); *Śr...mad-Bhġgavatam* je plný rasy (srov. *Bhġg.* 1.1.3).

Podstatou je Nejvyšší Osoba

Předcházející kapitola nás seznámila s mýtickou kvalitou lidských věcí. Každý z nás chce uměle napodobovat K<sup>TM</sup>ovo postavení hrdiny přenáherných zábav milostné lásky, rytířského dobrodružství, komedie, hororu, atd. Naše mysle jsou uchváteny literaturou, historickými eposy, biografiemi, poezií, divadelními hrami, filmy a novými zprávami, protože máme přirozenou potřebu ochutnávat nektar ve vyprávěních o hrdinech, jejich zápasech a triumfech.

V sanskritu je slovo pro nektar *am<sup>TM</sup>ta*, což znamená též „nesmrtelný“ nebo „věčný“. Smyslem je, že dokud nás vyprávění neosvobodí od smrti, nemůže v něm být opravdový nektar. Vyprávění může být „ze života“ nebo „fikce“, ale pokud jeho moc nás oživit je dočasná – pokud nemůže duši úplně vyzdvihnout z tohoto světa zrození a smrti – pak je to pouze mýtus.

Mysl, stále dychtící po ochutnávání věčné podstaty, nachází ve světských příbězích pouze stín nektaru. Z nedostatku něčeho lepšího mysl lačně olizuje příběhy o trojím vesmíru, stejně jako N<sup>TM</sup>gové lačně olizovali rohož z trávy, na které byl umístěn džbán nektaru: Garu<sup>TM</sup>a N<sup>TM</sup>gim (nebeským hadům) přinesl džbán s nebeským nektarem za výměnu za osvobození jeho matky z jejich služby. Položil džbán na rohož upletenou z trávy. Před tím, než hodlali nektar vypít, vykoupali se hadi ve svaté řece. Ale mezitím si Indra, král nebe, pro džbán přišel. Hadi pak nemohli než rozrušeně lízat trávu v naději, že ochutnají jednu nebo dvě kapky ukáplého nektaru. Ale tím, jak olizovali ostré okraje trávy, rozdělili si jazyky.

*Hare<sup>TM</sup> kath<sup>TM</sup>em eva kath<sup>TM</sup>esu s<sup>TM</sup>eram: Śr...mad-Bh<sup>TM</sup>gavatam 3.5.15* potvrzuje, že sláva Nejvyššího Pána je podstatou všech témat k diskusi, právě jako je med podstatou sladkosti mnoha květin. *Śr...mad-Bh<sup>TM</sup>gavatam 3.9.11* říká, že K<sup>TM</sup> je *śruta-...k<sup>TM</sup>īta*, tj. že jej lze vidět pomocí uší. Jak čistý oddaný medituje v srdci o výběrových popisech Pána, udaných v transcendentálních vyprávěních, tak se Pán zjevuje takovému oddanému v nitru jeho srdce. *Śr...mad-Bh<sup>TM</sup>gavatam 2.8.5* říká, že transcendentální vyprávění o K<sup>TM</sup>ových zábavách je samotnou zvukovou inkarnací K<sup>TM</sup>y. Tím, že očistí srdce ode všech nečistot, ustanovuje tento zvuk posluchače ve věčném láskyplném vztahu s Pánem. Posluchač je pak schopen zaměřit svoji mysl výhradně na K<sup>TM</sup>u bez rušení hmotnou posedlostí. V okamžiku smrti opustí tělo v osvobozeném vědomí (*k<sup>TM</sup>e niveśya ni<sup>TM</sup>sa<sup>TM</sup>oga<sup>TM</sup> manas tyak<sup>TM</sup>ye kalevaram*, ze *Śr...mad-Bh<sup>TM</sup>gavatamu 2.8.3*). Jak tedy potvrzuje *Śr...mad-Bh<sup>TM</sup>gavatam 3.5.15*, vyprávění o Nejvyšší Osobě může jako jediné prospět lidem celého světa.

## Příběh a smysl života

Proč si o zlatu myslíme, že má povahu, která jej odlišuje od ostatní hmoty jako jsou oblázky a kameny? Odpovědí je, že vkládáme důvěru do vyprávění, respektovaného po celém světě, které vyjímá zlato jako zvláštní: „Zlato je vzácný žlutý kov“ je zákonnou normou, jejíž původ a platnost nemůžeme ani zjistit ani zpochybnit. A nejen, že zlato je vzácné, ale má i velkou hodnotu. Ale co je záštitou té hodnoty? Hodnotu nenalezneme vědeckým studiem atomů zlata. Hodnotu zlata ve skutečnosti kryje K<sup>TM</sup>□a, podstata všeho bytí. Ale většina z nás o K<sup>TM</sup>□ovi nic neví. Naše pojetí vzácnosti a hodnoty zlata vychází z tradičních příběhů.

Poté, co lidé zjistí totožnost zlata a ocení jej, požívají si jeho vlastnění. Proč? Na to lze odpovědět, že jejich požitek pramení ze základní zvrácené touhy imitovat vše-bohatého K<sup>TM</sup>□u. Myslím-li si, že jsem K<sup>TM</sup>□a, pak si budu také myslet, že vše cenné je právoplatně určeno k mému požitku. Opravdu. Ale opět: většina lidí si nejsou toho, že K<sup>TM</sup>□u napodobují, vědomi; neuvědomují si K<sup>TM</sup>□u v *žádném* ohledu. Jednají podle příběhů, které jim říkají, že zlato je touhyhodné, které popisují, jak si jej hrdinové a hrdinky vždy požívali. Kdyby takových příběhů nebylo, nemohli bychom určit, co zlato ve skutečnosti je, ani jeho hodnotu, ani jak si požívat jeho vlastnění.

Tyto příklady nám ukazují, jak příběhy dávají lidskému životu smysl. Příběhy nás učí zákonnou normu našeho světa (*dharmu*), hodnotu našeho světa (*arthu*) a požitek našeho světa (*k€mu*). Tím, že přijímáme roli poživatelů světa, jsme nuceni zjišťovat, že svět je místo utrpení a spoutanosti. Důvodem je, že lidské vědomí neúprosně sahá za *dharmu*, *arthu* a *k€mu* pro osvobození, *mok'u*. Tím, jak váha světa stlačuje osobu, s tím, jak vidí, že vše, čemu dříve o životě věřila, je falešné a nesnesitelné, zavrhuje *všechny příběhy, které dříve dávaly jeho životu smysl*. Povšimněme si dobře: takto člověk zavrhuje „naš svět“ – zavrhnutím příběhů světa ve které byl dřív vychován věřit.

Svět jmen

Śr...la Prabhup€da píše:

Celé hmotné stvoření je pouhé žonglování se slovy. Ve skutečnosti to není nic než matoucí stvoření hmoty jako země, vody a ohně. Budovy, nábytek, auta, obydlí, chatrče, mlýny, továrny, průmyslová odvětví, mír, válka, nebo dokonce nejvyšší dokonalost hmotné vědy, tj. atomová energie a elektronika jsou pouze matoucí jména hmotných prvků s jejich průvodními reakcemi tří kvalit.

Hnutí současných intelektuálů známé jako postmodernisté zdánlivě zřejmě adaptovalo tuto vědskou pravdu do svého vlastního programu. Podle jejich názoru byla moderní doba pokrývající přibližně první polovinu 20. století charakterizována vírou ve stálou hmotnou realitu, která dala původní význam lidskému jazyku. Pouze z důvodu nevědomosti této skutečnosti jsme se mohli rozcházet v názoru na to, zda strom stojící před námi je broskev nebo bříza. Správné jméno lze určit objektem, samotným stromem. Může to být broskev, bříza nebo něco jiného, ale *strom má skutečnou existenci, která určuje jeho správné jméno.*

Postmodernisté to popírají. Tvrdí, že v druhé polovině 20. století se realita stala fikcí. Jazyk už není mapou odvozenou z oblasti faktů. Takzvaná oblast faktů je samotný jazyk a jazyk vypráví svůj vlastní příběh v množství významů závislých na naší interpretaci. Žádná jednotlivá interpretace není *ta* správná. Strom broskev můžete správně nazvat jakýmkoliv písmenem od A do Z, protože „broskev“ (angl. *beach*) pochází z gotického *bōka*, které znamená „písmeno abecedy“. Broskev může být dokonce i bříza, pokud se vám zdá světlá, protože původní význam slova bříza (*birch*) je „světlý strom“. Z toho plyne, že normy, hodnoty a radosti nezávisí na věcech, ale reprezentaci a významu – *na jménech.*

Postmoderní normy, hodnoty a radosti jsou promyšleně umělé: kůže opálená elektrickými svítilnami, sladidla bez cukru, káva bez kofeinu, tuk bez tuku a počítačově generovaná syntetická realita. Reklamy tvrdí, že to jsou zlepšení reality. Ale co je realita? Uvažujme např. opálenou kůži. Norma, hodnota a radost opálení, i toho způsobeného sluncem, je symbolická. V „našem“ světě znamená opálení svobodu (obvykle také bohatství a sexuální sílu). Tím, že jsme opálení během zimy, v mlhavém severním vnitrozemním městě jako je Londýn, ukazujeme: „Zatímco ty se dřeš v kanceláři, já trávím své dny téměř nahý na pláži, obklopen překrásnými krasavicemi.“

Ale ve světě jiného času, když pohodlný aristokrat měl slušivě bledou kůži, jelikož neměl důvod opouštět svůj dům, říkalo opálení jiné poselství: „Ohýbám záda pro živobytí prací na polích pod rozpáleným sluncem.“ V současnosti je tedy ukazování opálení získaného lampami umělou reprezentací něčeho, tj. svobody, co slovo opálení reprezentuje pouze uměle. Ve skutečnosti je opálení specifickým zabarvením hmotného těla a nemá se svobodou nic společného, ať už je tělo zabarveno pokojovými lampami, dřením na polích nebo dovolenou v Riu, je stále svázáno zrozením, smrtí, nemocí a stářím.

## Hyperrealita

Vzpomínám si, jak mi otec vyprávěl o 2. světové válce. Říkal: „Z filmů se nikdy nedozvíš, jaké to ve skutečnosti bylo.“ To je modernizmus. Pro modernistu je 2. světová válka původní zkušenost a filmy o ní jsou pouze nedokonalými napodobeninami. Během války v Perském zálivu jeden britský deník zveřejnil několik citátů amerických pilotů, kteří bombardovali Bagdád. Jeden řekl: „Bylo to přesně jako ve filmech.“ To je postmodernizmus. Postmodernisté používají termín *hyperrealita* pro označení „světa jako kopie bez originálu“ – sítě symbolických asociací (válka jako film jako válka), která nemá vztah k žádnému konečnému významu. Śr...la Prabhupada používal termín „neskutčná realita“. Sanskrtský termín je *mēyē*.

Postmodernisté soudí, že modernisté věří v původní zkušenost proto, že mají nezřetelnou vnitřní potřebu držet se něčeho pevného v nepřítomnosti pevné víry v Boha, kterou modernizmus zničil technologií. Ano, jak lze v nepřítomnosti víry v Boha a poznání o něm, o esenci všeho, brát svět *takový jaký je*? Naše bezbožná zkušenost světa ji může brát jen tak, *jací jsme my*.

Ale pokud svět – jeho normy, hodnoty a radosti – je pouhou sítí fikce bez Boha za ním, pak kde nachází své útočiště lidská potřeba *mokṣa*? V bezvýznamnosti. Francouzský existencionalista Jean-Paul Sartre napsal v *The Devil and the Good Lord*:

Samotný svět je nespravedlivý. Pokud přijímáte svět, jste vskutku nespravedlivý. Pokud se jej pokusíte změnit, a změňte jej, stanete se popravčím. Zápach světa se šíří ke hvězdám.

„Svět samotný je nespravedlivý“ (špatný). Takto Sartre zavrhl normy, hodnoty a radosti světa jako lži. Za touto špatností neviděl *nic*. Svět *nemá význam*, pouze páchne ke hvězdám sporu. Zvolíte-li si přijmout svět, zapácháte, zvolíte-li si jej změnit, zapácháte též. Sartre přiznal, že také zapáchá sporem. V knize *The Words* naříká: „Pořád píšou! Co mi zbývá?“



## Význam a osvobození

*TMte 'rtha* □ *yat prat...yeta*                      *na prat...yeta cĕtmani*  
*tad vidyĕd ĕtmano mĕyĕ* □                      *yathĕbhĕso yathĕ tama* □

Cokoliv má zdánlivě nějakou hodnotu, a přitom není ve vztahu ke mně, ve skutečnosti nemá skutečnou existenci. Věz, že to je moje iluzorní energie, *mĕyĕ*, odraz v temnotě. (Śr...*mad-Bhĕgavatam*, 2.9.34)

Představme si soukromého detektiva, který prohledává podivný temný dům se svítlnou v ruce. Když zahne za roh, vstoupí do dlouhé chodby. Na jejím konci je na zdi zrcadlo přes celou výšku stěny. Jak odrazí zrcadlo světlo svítlny, detektiv vykřikne a sáhne po pistoli. Myslí si, že naproti němu stojí jiný muž se svítlnou. To, že nevztahuje světlo v zrcadle ke světlu ve své ruce, je jeho iluzí. Odražené světlo takto přijímá svůj vlastní život a detektiv je zasažen strachem. Když pochopí, že světlo na konci chodby je pouhý odraz, je zbaven strachu poznáním, které rozptyluje iluzi.

Lidé často mluví o „našem světě“. Co míní „světem“ je ve skutečnosti určitým vyprávěním o normách, hodnotách a radostech. „Náš svět“ je odraz *K<sup>TM</sup>* □ ových duchovních norem, hodnot a vlastností. Odraz je duplikát bez života, který nemá hloubku. Být v *mĕyi* znamená myslet si, že „náš svět“ má vlastní život a hloubku významu.

Pokud normy, hodnoty a radosti mého světa odejdou se smrtí těla, pak jsou pouhým vyprávěním napsaným kouřem. Nespokojení přiznat ani to, krajní skeptici jako Sartre odsuzují světské příběhy, že nepřinášejí *žádnou* pravdu, ani na okamžik. Jsou vždy lži, protože kamuflují nahý, prvotní a obvykle nevyslovený účel lidského života, kterým je vykořisťování. Sartre pokládal „hrdinu“ (lidstvo) za nepřívětivého, mlčky schvalujícího, klamajícího pleticháře, jehož skutečný cíl je panovat. Ale tento děsivý obrázek lidstva je pouhý obraz, jako obraz v zrcadle muže se svítlnou. Jeho realitou je chyba, neschopnost vidět spojení lidstva s *K<sup>TM</sup>* □ ou. Vskutku, když člověk učiní tuto chybu, jeho život vypadá naprosto materialisticky. Ale materialismus není skutečným postavením lidstva. To je *mĕyĕ*. Lidstvo je ve skutečnosti *K<sup>TM</sup>* □ ovým věčným služebníkem.

Naše pravá totožnost je naše osvobozené postavení, ve kterém neexistuje strach z odraženého obrazu v zrcadle. Tohoto postavení dosáhneme, jakmile spojíme obraz s realitou. Dokud to neučiníme, nemůžeme se osvobodit od strachu. Děsivý obraz v zrcadle žije dál pouze díky naší nevědomosti. Podobně se nemůžeme osvobodit od existencionálního strachu, který pronásledoval Sartra, dokud nevíme, že naše vyprávění o normách, hodnotách a radostech jsou pouhými odrazy transcendentálního vyprávění neboli metavyprávění. Nestačí zamítnout světské příběhy. Tím pouze život ztrácí veškerý význam a je stavem *absolutní marnosti*, která zmátla Sartra. Osvobození (*mokṣu*) dosáhneme správným pochopením *dharmy*, *arthy* a *kĕmy*.

Védská *dharma* neboli zákonná norma spojuje vše v životě s Nejvyšší Osobou. Tomuto vztahu se také říká *sambandha* (svazek). Tato *dharma*, která je obvykle překládána jako „náboženství“ (angl. *religion*, z lat. *religare*, „znovu spojovat“ nebo „spojovat pevně“) je určena k tomu, aby byla pochopena v lidské životní podobě. Právě pochopením *dharmy* se lidský život liší od života zvířete, stejně jako *dharma* zlata jej odlišuje od oblázků a kamenů. Śr...*la Prabhupĕda* vysvětluje:

*Sambandha* znamená, že musíme znát náš vztah s Bohem, *K<sup>TM</sup>* □ ou. Tomu se říká *sambandha*. Každý mluví o Bohu, to je lidskou přirozeností. Každá civilizovaná forma lidské společnosti má nějaký druh náboženského principu k pochopení Boha. To je fakt. V lidské životní podobě je to tedy hlavní otázka. Tomu se říká *brahma-jijĕsĕ*. „Jaký je můj vztah s Bohem? Kdo jsem? Proč trpím v tomto hmotném světě? Existuje nějaké řešení?“ To je úkol lidské životní podoby. Ne napodobovat zvířata a pěkně jíst, pěkně žít, mít pěkný pohlavní styk a bránit se. To jsou vlastnosti zvířat.

Když člověk pochopí zvláštní *dharma* lidstva, může pak projevit hodnotu neboli *arthu* lidského života v činnostech. Hodnota zlata není pouze v pochopení toho, co zlato je, ale také v obchodních činnostech, při kterých se zlato prodává a kupuje. Podobně lidská životní podoba se projevuje v činnostech oddané služby, kterým se říká *abhidheya*.

*Jĕn...* se pouze snaží pochopit. Ne. Chápat můžete dál, ale pokud nedospějete k *abhidheyi* – *abhidheya* je skutečné jednání, *sambandha* je pochopení – takže pokud nedospějete na úroveň jednání, *abhidheya*, pak vám samotné pochopení nepomůže.

Kupování a prodávání zlata má za cíl smyslový požitek, *kĕmu*. Podobně transakce oddané služby mají za cíl duchovní blaženost. Tento konečný cíl se nazývá *prayojana*.

*Sambandha* znamená ustanovení vlastního původního vztahu s Nejvyšší Osobností Božství. *Abhidheya* je jednání podle tohoto konstitučního stavu a *prayojana* je konečný cíl života, vyvinutí lásky k Bohu (*prema pumĕrtho mahĕn*).

Být věčně ustanoven v *prayojanĕ*, za všech dob, na všech místech a za všech okolností, je skutečná *mokĕa*, osvobození. Osvobozená duše se nazývá *paramahaĕsa*.

*Sambandha, abhidheya*. Pak, když skutečně miluje Boha, může pochopit vyšší status milostných výměn Rĕdhy a K<sup>TM</sup>□y ve V<sup>TM</sup>ndĕvanu. To je řetí stádium [*prayojana*]. A čtvrté stádium je *paramahaĕsa*, ten, kdo se pořád raduje. Když je člověk zcela pohroužen v oceánu lásky k Bohu, bude za všech životních podmínek vychutnávat K<sup>TM</sup>□u. K<sup>TM</sup>□a je vždy přítomen. To znamená, že je přítomen ve Svém jménu, ve Své podobĕ, ve Svĕ *l...le* a ve svĕm příslušenství.

Shrnutí: ten, kdo chápe *dharmu* (zákonnou normu života nebo náboženství) jako vztah všeho ke K<sup>TM</sup>□ovi, jehož jedinou *arthou* (hodnotou v životĕ) je služba K<sup>TM</sup>□ovi a jehož jedinou *kĕmou* (touhou, požítkem v životĕ) je milovat K<sup>TM</sup>□u, je ve skutečnosti osvobozen.

## Paramahaṁsa

Slovo *sĕra-bhṭem* [„ti kteří si volí esenci života“] znamená paramahaṁsové. *Haṁsa* neboli labuť si ze směsi mléka a vody vybere mléko a vodu nechá stranou. Podobně je povahou osob, které se odevzdaly duchovnímu životu, vědomí Kṁy, pochopení, že Kṁa je život a duše každého, že se nemohou vzdát *kṁa-kathĕ* neboli námětů o Kṁovi v žádném okamžiku.

*Śr...mad-Bhĕgavatam* je jako mléko a světské příběhy o *dharmĕ*, *arthĕ* a *kĕmĕ* jsou jako voda. I příběhy ostatních védských textů ve srovnání se *Śr...mad-Bhĕgavatamem* zvodnatí. *Paramahaṁsové* je tedy nechají stranou. Vesmír vibruje nekonečnými *kathĕ*, náměty, které dávají smysl životům nekonečného počtu živých bytostí; ale jen *paramahaṁsové* vychutnávají esenci všech námětů, *kṁa-kathĕ*. Tito vznešení čistí oddaní, kteří jsou v předchozích kapitolách označení jako mahĕjanové *amahĕtmové*, jsou dokonalí ve své osobnosti. Příklad labuť tuto dokonalost jasně ukazuje. *Paramahaṁsové* si volí dokonale. Nejsou neutrální monisté. Za všech dob, na všech místech a za všeho okolností volí dokonalou *dharmu* a nechávají stranou nedokonalou *dharmu*, volí dokonalou hodnotu a nechávají stranou nedokonalou hodnotu, volí dokonalou blaženost a nechávají stranou nedokonalou blaženost. Jak to, že jsou schopni takových dokonalých voleb na každém kroku svých životů. Odpověď je velmi jednoduchá. *Paramahaṁsové* jsou bez ustání pohrouženi v transcendentálním příběhu *Śr...mad-Bhĕgavatamu*. Proto za všech situací volí podstatu všeho, Kṁu. Kṁa se jim odvděčí tak, že je zvolí za příjemce své zvláštní milosti. Sám se jim dá.

Mnoho *paramahaṁsů* je viditelně odříkavých, ale jiní mají bohatá a mocná postavení. Mezi první patří Nĕrada Muni, Śiva a Śukadeva Gosvĕm..., velcí světci. Mezi druhé patří velcí králové jako Ambar...ša, Dhruva a Prahlĕda. Rozdíl v jejich situacích – klidnýĕsrama v lese a impozantní palác – je pouze zdánlivý. V každé situaci je jediným vlastnictvím *paramahaṁsy* Pán Kṁa.

Jednou se stal mimořádně odříkavý *yog...* jménem Durvĕsĕ, který byl obdĕn neuvĕřitelnými mystickými silami, intolerantní ke králi Ambar...ovi za domnělou chybu. Rozhodl se krále potrestat a vytvořil ze svazku vlasů vytržených ze své hlavy zářivého démona. Ale Ambar...a, který byl vždy zaujat vzpomínáním na Pána, tím nebyl ani trochu zaskočen. Najednou se objevil zářící disk energie, který v okamžiku démona zničil. Tento disk, osobní zbraň Pána Kṁy, známý také jako *cakra*, poté pronásledoval Durvĕsu po všech oblastech vesmíru. *Yog...*, který byl schopen hyperdimenzionálního cestování, se z vesmíru přesunul do duchovního světa, Vaikuṁhy. Tam přijal útočiště u lotosových nohou Nejvyššího Pána, vládce *cakry*. Ale Pán nařídil Durvĕsovy, aby se vrátil na Zemi a vyhledal útočiště u nohou Ambar...i. Pouze poté byl velký *yog...n* zachránĕn.

Podle hmotných hledisek byl Durvĕsĕ jako odříkavý mnich výše než Ambar...a, „svĕtský“ král. Ale Ambar...a ve skutečnosti nemĕl nic společného s hmotným svĕtem. Jeho jediným vlastnictvím byl Kṁa. To, že byl chránĕn Pánovou vlastní *cakrou*, dokazuje, že Ambar...a je stejně dobrý jako obyvatel duchovního světa. Když Durvĕsĕ přijal útočiště Ambar...y, bylo to ještě lepší než přijetí útočiště Pána.

*Śr...mad-Bhĕgavatam* 10.1.4 označuje *paramahaṁsu* jako *nivṭta-tarai* nebo *nivṭta-tṭa*, toho, kdo je zcela zbaven hmotných tužeb, který nemá žádnou hmotnou touhu. Dokud nejsme *nivṭta-tṭa*, nemůžeme ochutnat nektar *Śr...mad-Bhĕgavatamu*. Hmotná mysl je příliš pevnĕ připoutána ke svĕtským příběhům. Śr...la Prabhupĕda řekl, že zatímco transcendentalista ĕte *Śr...mad-Bhĕgavatam*, materialista ĕte noviny. Když však materialista pokornĕ naslouchá *Śr...mad-Bhĕgavatamu* z vyprávĕní čistĕho oddanĕho, působí to jako duchovní medicína, která vylĕčí jeho pĕtažlivost ke svĕtským námĕtům. Ćím více je jeho srdce oĕištĕno, tím více jeho mysl zažívá *kṁa-kathĕ* jako *abhirĕma*, velice radostné. Jeho volba *kṁa-kathĕ* a zavržení svĕtských námĕtů je mírou duchovního pokroku.

Existuje ovšem druh osob, které si nikdy nezvolí *kṁa-kathĕ* naslouchat. Říká se jim *paśughna*, což je slovo, které má dva významy. Pokud vyložíme *paśu* jako zvíĕe, pak *paśughna* znamená ten, kdo zabíjí zvíĕata, řezník. A tedy ten, kdo rád zabíjí zvíĕata, kdo žije z toho, že jí jejich maso, nebude nikdy pĕtahován k námĕtům o Kṁovi. Pokud *paśu* znamená duše nebo já, pak se dá *paśughna* vyložit jako osoba, která si zvolila spáchat duchovní sebevraždou. Ćtyři hĕišné návyky jsou pĕrovnány k jedu. Ten, kdo ví, že tyto ĕinnosti niĕí jeho duchovní pokrok, ale kdo dál tento jed pije, jak je zvyklý a dál tento zvyk, zabíjí svoji šanci na, že se stane v tomto životĕ vědomým si Kṁy.

Odkud pocházejí naše zlovyky?

Někteří j□En...ové mají zálibu vřešení otázek, ve spekulování o tom, jak mohla duše upadnout do materializmu, pokud jsme si byli všichni původně vědomi K<sup>TM</sup>□y. Abychom dostali smysluplnou odpověď, měli bychom položit otázku takto: odkud původně pocházejí hříšné zvyky, které duši drží v materiální existenci život za životem. Odpověď je, že jsou odvozeny z transcendentálního vyprávění o K<sup>TM</sup>□ových vlastních zábavách. K<sup>TM</sup>□ovy činnosti lze někdy považovat za nezákonné nebo jinak nevhodné. Když ukradne šaty nevdaným dívkám, *gop...m*, když se koupou v řece Jamuně, uteče z bojiště před Jarěsandhovou armádou, unese princeznu Rukmi□... ze Šísupělovy svatby, nejsou to případy krádeže se sexuálním obtěžováním, zbabělosti a kriminality; jsou to dokonalé činnosti. Jak to víme? Protože osvobození *paramaha□ové* z naslouchání těmto a všem ostatním Pánovým zábavám těžší transcendentální radost. Pokud materialista pokorně naslouchá těmto příběhům vyprávěným *paramaha□sy*, pak se jeho srdce postupně očistí od hříšných zvyků. Taková je síla K<sup>TM</sup>□ových zábav. Pokud však duše získá sklon přijmout Pánovu pozici v Jeho zábavách, pak se tytéž příběhy stanou povelovým souborem jeho iluze a spoutanosti; taková je síla K<sup>TM</sup>□ových zábav. K<sup>TM</sup>□ovy zábavy jsou plné blaženosti. Otázka zůstává: Jak si volíme vychutnávat tuto blaženost? Uctíváním Jeho zábav nebo jejich imitováním? Výsledek není stejný. Imitací zapomeneme K<sup>TM</sup>□u. Jelikož přijmeme roli jinou, než jeho věčného služebníka. Šr...la Prabhupěda v *Quest for Enlightenment* říká:

Protože jsme chtěli hrát roli K<sup>TM</sup>□y, Nejvyššího Poživatele, K<sup>TM</sup>□a nám tuto možnost dává. Ano, pokládej se za Mě. Pocit „já jsem Pán, já jsem král, já jsem K<sup>TM</sup>□a, já jsem Bůh“, vytvořil K<sup>TM</sup>□na. ... Každý v hmotném světě hraje nějakou roli: „Já chci být premiér.“ „Já chci být filozof.“ „Já chci být vědec.“ Snaží se hrát všechny tyto role a K<sup>TM</sup>□a jim dává příležitost: „Dobrá.“ Ale to je vše nesmysl, pouhý sen. ... Náš kontakt s hmotou je právě jako sen.

Ze *Šr...mad-Bhěgavatamu* 5.25.1 se dozvídáme, že podoba Pána K<sup>TM</sup>□y jménem Ananta tvoří ve vědomí duše pojetí „Já jsem poživatel a tento svět je určený k mému požitku“. *Ananta* znamená „nekonečný“. Tato podoba Boha je nekonečný duchovní had, který má nespočetně hlav a každá hlava má kápi jako kobra. Jak je řečeno ve *Šr... Caitanya-bhěgavatě*: *sahasra-vadane k<sup>TM</sup>□a-yaša nirantara* – každými ze svých tisíců úst Pán Ananta opěvuje slávu K<sup>TM</sup>□u. Na měkkých závitech Ananty leží Pán Vi□u v *yoga-nidře* (mystickém spánku). Vi□u sní o záležitostech hmotného světa, které jsou založeny na nekončícím příběhu Šr... K<sup>TM</sup>□ových zábav, který vypráví Ananta. Ve svém výkladu ke *Šr...mad-Bhěgavatamu* 4.29.83 Šr...la-Prabhupěda píše:

Tento hmotný svět je tvořen sněním Mahě-Vi□ua. Skutečná úroveň je duchovní svět, ale když chce duchovní duše imitovat Nejvyšší Osobnost Božství, je umístěna do tohoto snového světa hmotného stvoření.

*Šr...mad-Bhěgavatam* (3.8) odhaluje, že velcí *paramaha□ové* jako čtyři Kumárové mají výsadu přímo slyšet *Šr...mad-Bhěgavatam* z vyprávění Pána Ananty. Jako *paramaha□ové*, Kumárové jsou vždy probuzeni k přítomnosti Boha. Spícím duším, pro které je „probuzení“ pouze sen, se zdá totéž vyprávění jako mýtus hmotné existence, třpytivé záblesky odrazu reality komíhající v temnotě nevědomí. Kosmická stínová hra, ve které se snažím být hrdinou.

Co je nocí pro všechny bytosti je dobou bdění pro toho, kdo se ovládá. A čas probuzení pro všechny bytosti je nocí introspektivního mudrce. (*Bhagavad-g...t* 2.69)

## Jak učinit Pána naší jedinou potřebou

V první kapitole jsme se dozvěděli, že existují ctnostné osoby v kvalitě dobra, které jsou zbaveny čtyř hříšných návyků. Jsou tedy považováni za osvobozené poznáním a morálkou, ale jsou-li nepozorní, můžou být někdy přemoženi iluzorní energií, tzn. že ve skutečnosti nejsou zbaveni zvyku závislosti na trojím vesmíru, stále „potřebují“ zkušenost přírody, svých těl a myslí a sociálních styků. V průběhu vyplňování těchto potřeb v kvalitě dobra může nepatrná nepozornost v jejich duchovní identitě zapříčinit značný pád. Příkladem je Mahārāja Bharata. Při praktikování duchovního života v lese byl přemožen náklonností k jelínkovi. Protože v okamžiku umírání myslel na toto zvíře, musel se narodit ve stejném druhu. Pokud i Mahārāja Bharata měl potíže se zlikvidováním návyku na hmotnou zkušenost, jaké je naše postavení? Naštěstí *Śr...mad-Bhāgavatam* 2.3.10 říká, že ať už jsme v jakémkoliv postavení, *akēma* (bez touhy), *sarva-kēma* (plní tužeb) nebo *mokṣa-kēma* (toužíme po osvobození), měli bychom se snažit uctívat *puruṣam param*, Nejvyšší Osobu. Další verš nás ujišťuje, že On se o nás osobně postará. Postará se o tzv. potřeby v tomto hmotném světě způsobem, který nás zbaví potřeby těchto potřeb a přinese nás pod ochranu Jeho lotosových nohou, kde jedinou potřebou je oddaná služba.

*satyaṁ diśaty arthitam arthito nṁ*  
*naivārthado yat punar arthitē yataṁ*  
*svayaṁ vidhatte bhajatām anicchatēma*  
*icchēpidhēnaṁ nija-pēda-pallavam*

Nejvyšší Osobnost Božství plní hmotné touhy Svého oddaného, který k Němu přistupuje s takovými motivy, ale neudělí mu požehnání, které by bylo příčinou žádosti dalších požehnání. S chutí však poskytne Pán Svému oddanému útočiště Svých lotosových nohou, i když po tom taková osoba netouží, a toto útočiště uspokojí všechny jeho touhy. To je zvláštní milost Nejvyšší Osobnosti Božství. (*Śr...mad-Bhāgavatam* 5.19.27)

*Śr...mad-Bhāgavatam* uvádí mnoho příkladů, kdy různé osobní potřeby byly ve vědomí Kṁ očistěny a skoncovaly se snem *mēyi*. Uvedeme zde čtyři příklady oddaných, kteří dosáhli dokonalosti uspokojení svých potřeb ve vědomí Kṁ. Čtenář je pozván srovnat tyto příklady s tím, jak osoby hledají osvobození v dobru, vášni a nevědomosti a v jednotě s Bohem, s. 34-47. Dhruva dosáhl ve vědomí Kṁ to, co lidé hledají v kvalitě vášně, Vṁtra dosáhl ve vědomí Kṁ to, co nihilisté hledají v kvalitě nevědomosti, Devahṁti dosáhla ve vědomí Kṁ toho, co ctnostní filozofové hledají v kvalitě dobra a *gop...e* dosáhly ve vědomí Kṁ skutečné jednoty s Nejvyšší Osobou.

## Dhruvův úspěch

Dhruva, malý princ s nepřemožitelnou potřebou úspěchu, byl synem králem Uttanapady, který měl dvě manželky. Královnou oblíbenou ženou byla ta druhá než Dhruvova matka. Když jeho oblíbená královna navrhla, že Dhruva nebude moci zdědit trůn svého otce, protože se nenarodil jí, vypochoval chlapec z paláce do lesa s úmyslem praktikovat *yogu*, aby mystickou silou dosáhl královské pozice vznešenější než je jakákoliv v tomto vesmíru. Protože mu bylo jen pět let, mudrc Nārada se nad ním slitoval. Nejdříve princovi poradil, aby svůj životní úděl přijal jako vůli Boha. Dhruvova ambice ale nebyla utištěna. Poté Nārada chlapci poradil, aby šel do ctnostného lesa Madhuvanu na březích řeky Jamuny, což je na této zemi nejdražší místo Pána Kṛm̃y, a tam aby sloužil transcendentální podobě Nejvyššího Pána a meditoval o Ní za zpěvu mantry *om namo bhagavate vāsudevāya*.

Dhruva rychle pokročil do stádia dokonalosti v *yoze*. Jeho odříkání byla tak krutá a na podobu Pána v srdci se soustředil tak intenzivně, že po šesti měsících získal podíl na moci, kterou Pán udržuje vesmír. Zastavil vlastní dýchání metodou známou jako *prāṇāyāma* a zadržel pohyb veškeré *prāṇy*. Nejvyšší Pán se na žádost vyděšených polobohů zjevil, aby uklidnil tohoto mimořádně rozhodnutého chlapce, který ve veliké extázi přerušil svoje praktikování *yogy* a padl u Pánových lotosových nohou. Nyní realizoval Pána jako jediný cíl v životě a litoval své ambice být králem nad všemi krály. Ale Pán soucitně udělil Dhruvovi království na jeho vlastní sídelní planetě v tomto vesmíru. Tato planeta je polárka (Polaris), ve védských písmech známá též jako Viṅuloka nebo Dhruvaloka. Je osou vesmíru; všechny hvězdy a planety obíhají kolem ní ve velké rychlosti. Ačkoliv je Dhruvaloka v hmotném vesmíru, je to věčné sídlo.

Dhruva byl po tomto požehnání zodpovědnosti předsedání Pánově vlastní planetě ujištěn stálou osobní službou Jemu. Dříve vypočítával svůj úspěch z hlediska vlastní moci a vlivu. Po probuzení k přítomnosti Pána dosáhl svého skutečného úspěchu, služby věčné síle a vlivu Pána Kṛm̃y.

## Démon Vrtra

Slavný úspěch Dhruvy je námětem čtvrtého zpěvu *Śr...mad-Bhġgavatamu*. Šestý zpěv vypráví o V<sup>TM</sup>trovi. Byl to *asura* (démon) tak velký, že jeho podoba zastíňovala všechny hvězdy a planety na nebi. Jeho jméno proto znamená „ten, kdo pokrývá vše“. Jako Dhruva byl zmítán potřebou překonat ve svém úspěchu každého jiného v tomto vesmíru, V<sup>TM</sup>tra byl zmítán potřebou oponovat vesmírnému řádu, představovanému polobohem Indrou. Vesmír je spravován polobohy v čele s Indrou, pánem blesků a deště. Jednou Indra bezohledně zabil Višvarip<sup>u</sup>, obětího kněze nebeského království. Višvarip<sup>ův</sup> rozhněvaný otec Tva<sup>ř</sup> vytvořil ze svatého ohně strašného V<sup>TM</sup>tru, který mu přísahal násilím pomstít smrt jeho bratra. Přijal velení nad hordami *asurů* z nižších planet a započal masivní ozbrojený útok proti Indrovi a polobohům.

V srdci však byl V<sup>TM</sup>tra čistým oddaným. Ve svém předchozím životě to byl Citraketu, žák N<sup>Ě</sup>rady Muniho, prokletý P<sup>Ě</sup>rvat... (Šivovou manželkou), aby se stal démonem. Přestože prokletí rekonfigurovalo Citraketovu matici z matrice zbožného krále na hrozivého nepřítele polobohů, jeho touha sloužit svému duchovnímu učiteli a K<sup>TM</sup>□ovi zůstala netknutá. Jak říká *Bhagavad-g...tĚ*, duchovní pokrok není nikdy ztracen. Citraketův duchovní pokrok se u V<sup>TM</sup>try projevil pozoruhodným způsobem. Když armáda polobohů, kteří byli protěžováni Nejvyšším Pánem, zahнала na útěk armádu démonů, V<sup>TM</sup>tra dal svému mužstvu pokyny o transcendentálním poznání. Jelikož se však báli o své životy, odmítli démoni znovuuspořádat poražené vojsko. Polobozi na ně zaútočili zezadu. Vrtra polobohy nahněvaně pokáral za porušování kódu válečníka, čestné bitvy. Jednou rukou je rozdrtil tak jako šílený slon rozdupe bambusovou chýši. Indra s božským pancéřem a neporazitelnou *vajrou* (zbraní blesku), předstoupil před nebojácného V<sup>TM</sup>tru. V<sup>TM</sup>tra Indru pokáral za kruté zabití jeho bezhříšného bratra Višvarip<sup>y</sup>. Současně jej však povzbudil, aby jej zabil a prohlásil, že pokud zemře na bojišti, jistě dosáhne lotosových nohou Pána. V<sup>TM</sup>tra řekl Indrovi, že Nejvyšší Pán zakazuje svým oddaným usilovat o *tri-vargu* – světskou *dharmu*, *arthu* a *kĚmu*.

Démoni obecně závidí polobohům jejich zbožnost, bohatství a nebeské požítky. V<sup>TM</sup>tra však Indrovi nezáviděl. Litoval ho, protože věděl, že zatímco on bojoval za účelem osvobození z tohoto světa, Indra bojoval proto, aby v tomto světě zůstal a požíval si *tri-vargu*. V<sup>TM</sup>trova opozice vzhledem k Indrovi byla tedy, na rozdíl od obyčejných démonů, čistě motivovaná. Přesto, že jeho ruka byla zraněna *vajrou*, Vrtra Indru omráčil úderem, který mu vyrazil zbraň z ruky. Pak na otřeseného Indru naléhal, aby byl statečný. Indra byl ohromen a diskutoval s ním transcendentální náměty. Pustili se znovu do boje. Indra mu vyrazil druhou zbraň, odsekl jeho druhou ruku, ale Vrtra expandoval svoje ústa, dokud jimi nenaplnil nebe a spolknul Indru i s jeho slonem. Nyní, osvobozen od potřeby pomstít bratra, vstoupil V<sup>TM</sup>tra do tranzu meditace na Nejvyššího Pána a zřekl se všeho spojení se svým tělem. Mezitím se Indra vysekal z V<sup>TM</sup>trova žaludku a usekl mu hlavu. Všichni polobozi byli svědky, jak zářivá jiskra jeho duše opustila zničené V<sup>TM</sup>trovo tělo a vrátila se domů, zpátky k Bohu.

## Devah'iti a Kapiladeva

Příběh Devah'iti, překrásné a svaté dcery krále Svěyambhuvy Manua, je námětem třetího zpěvu *Śr...mad-Bhġgavatamu*. Devah'iti se vdala za velkého mudrce Kardamu Muniho, syna Brahmy. Po dlouhou dobu zůstali, prováděje odříkání v oddané službě v lese, bezdětní. Když zatoužili po dětech, Kardama vytvořil mystickou silou ten nejužasnější vzdušný zámek jako jejich sídlo. Tam Devah'iti porodila devět dcer. Podle védského systému se pak Kardama připravoval na odchod a na opuštění svých rodinných připoutaností, aby dovedl svůj duchovní život k dokonalosti. Devah'iti jej znepokojeně požádala, aby jí dal nejdříve syna. Argumentovala, že jejích devět dcer se vdá a odejdou se svými manžely. Pouze syn jí dá skutečnou ochranu a útěchu v nepřítomnosti manžela.

Jako Dhruva potřeboval úspěch, jako Vrtra potřeboval oponovat, tak Devah'iti potřebovala bezpečnost. Ale byla příliš inteligentní, aby jí k tomu stačilo nějaké hmotné opatření. Říká se, že otec se stane sám synem v jiné podobě. Jelikož její manžel byl velký mudrc, Devah'iti zatoužila po transcendentálním synovi, který by ji osvobodil od veškeré nejistoty duchovním poznáním. Kardama Muni poradil manželce, aby uctívala Nejvyššího Pána. Předpověděl, že díky její odevzdané oddané službě se jí narodí jako syn, zdroj veškerého transcendentálního poznání, Pán Osobně.

Stalo se tedy, že Devah'iti otěhotněla. BrahmĚ, tvůrce, navštívil Kardamu Muniho, aby požehnal jeho rodině. Zajistil svatbu pro jeho devět dcer s devíti velkými mudrci a řekl Devah'iti, že Nejvyšší Pán opravdu vstoupil do jejího lůna ve své podobě Pána Kapiladeva.

Poté, co Pán Kapiladeva vstoupil do tohoto světa, dal svému otci svolení k opuštění domova a k cestě do lesa. Požehnal mu, že kamkoliv půjde, bude vždy vidět Jeho transcendentální podobu. Ujistil Kardamu Muniho, že zůstane s jeho matkou, aby jí provedl až dvěma duchovního života, tím, že jí dá pokyny o transcendentálním poznání. „To“, řekl Pán, „ji osvobodí od všeho strachu.“

Poté, co jí manžel odešel, vysvětlila Devah'iti Kapiladevovi svoji úzkost. Byla hluboce znechucená tužbami jejích smyslů, které ji držely v temnotě tělesného pojetí života. Kvůli vlivu falešného ega byla zaměstnána v iluzorních aktivitách, vztahujících se k jejímu vlastnímu tělu a k tělům jejích rodinných vztahů. Devah'iti prohlásila Kapiladevu za její transcendentální oko a duchovní slunce, které rozptyluje nevědomost ve vesmíru. Chtěla vědět, co je to *sat-dharma* (věčná *dharma*), neboli takové zaměstnání, které duše nikdy nezanechá, dokonce ani po svém odpoutání se ode všech hmotných zaměstnání.

Kapiladeva na vysoce inteligentní otázky své matky odpověděl. Říkal, že čistí oddaní jsou osvobozeni od hmotných tužeb, protože stále opěvují a naslouchají slávě Pána, která myslí inspiruje myšlenkami na Jeho nektarové zábavy. Poradil jí, aby se stala připoutanou k takovým oddaným, protože taková připoutanost paralyzuje hmotnou připoutanost. V takové společnosti je diskuze námětů zábav Nejvyšší Osoby velice příjemná uchu a srdci a vede živou bytost na cestě osvobození k pevné víře v K<sup>TM</sup>□u, přitažlivosti k Němu a nakonec čisté oddané službě Jemu.

Sdružování se s čistými oddanými (*sġdhu-sa%oga*), je tedy klíčem, který otvírá dveře ze snového světa *mġyi* do reality K<sup>TM</sup>□ových věčných zábav. Sdružování se s velkým světcem NĚradou Munim osvobodilo Dhruvu od jeho silné ambice a V<sup>TM</sup>tru od jeho strašné pomstychtivosti. *Sġdhu-sa%oga* je oba kvalifikovala k tomu, aby se stali osobními společníky Pána. Podobně milostí jejího svatého manžela získala Devah'iti Nejvyššího Pána za svého syna a On ji přijal za Svého žáka. Pán tedy odstranil nejistotu Devah'iti dvěma způsoby. Osobně ji chránil jako Svou vlastní matku a umístil ji ve věčné jistotě transcendentálního poznání.



## Gop... ze Śr... VTMndĚvanu

Vztahy *gopi* s K<sup>TM</sup>□ou jsou považovány za nejvyšší. Caitanya MahĚrabhu doporučil: *ramyĚkĚcid upĚsanĚ vraja-vadh/-varge□a yĚkalpitĚ. Vraja-vadh/, gop...e*, dívky z VTMndĚvanu, uctívají K<sup>TM</sup>□u v nejvyšších láskyplných zábavách. Neznají nic než K<sup>TM</sup>□u. Pro K<sup>TM</sup>□u by mohly obětovat cokoliv. Svoji čest, renomé, manžely, syny, svoje rodiny. To je standard *gopi*.

Jako se stal Pán Kapiladeva synem Devahiti, tak Pán K<sup>TM</sup>□a, původní Osobnost Božství, se stal milencem mladých pasaček krav duchovního sídla známého jako Vraja nebo VTMndĚvana. Mladé ženy mají obecně potřebu dát své srdce muži, kterého obdivují. Někdy se žena vdá z povinnosti a později potká pravého muže svého srdce. Nemůže si pomoci, její emoce ji přivedou k cizoložnictví. V hmotném světě je nevěrná žena považována za pokleslou, ale v duchovním světě jsou *gop...e* oslavovány jako největší ze všech oddaných – i když se vzdaly svých manželů, aby byly s někým jiným. Ale ten někdo jiný je Pán K<sup>TM</sup>□a.

Tancováním, objímáním a líbáním K<sup>TM</sup>□y *gop...e* oslavují dokonalou plnost věčného spojení, které každá duše s K<sup>TM</sup>□ou má, ať už to ví či ne; vztahu ženské duchovní energie k původnímu a jedinému mužskému poživateli. Když je tento vztah ustanoven, rozkvetou šest každé duši vlastních božských majestátů do transcendence a přispějí k neomezenému majestátu projeveného Śr... K<sup>TM</sup>□ou v sídle Jeho zábav, Śr... VTMndĚvanu. Zeně, nebe, barevnými rostlinami vyzdobené lesy, ptáci, krávy a pasáčci a pasačky krav, kteří chválí, milují a neustále slouží K<sup>TM</sup>□ovi, jsou věčnými, všeznalými a vždy blaženými ztělesněními bohatství, slávy, krásy, poznání, síly a odříkání jejich nejdražšího Pána.

Všechny činnosti ve VTMndĚvanu jsou *rasa*, důvěrná osobní výměna mezi K<sup>TM</sup>□ou a Jeho oddaným. Každé slovo je píseň, každý krok je tanec, každá bytost je zesílený nektar a čas je vždypřítomný, neodchází ani na okamžik. VTMndĚvana je vztah absolutní jednoty s K<sup>TM</sup>□ou, který však osobnost neneguje, ale zesiluje.

Śr... Caitanya MahĚrabhu se zjevil v Indii před přibližně 500 lety, aby otevřel cestu pro všechny duše polapené v trojím vesmíru k ochutnání *rasy* K<sup>TM</sup>□ovy VTMndĚvana...ly přesně tak, jak ji chutnají obyvatelé VTMndĚvanu. Metoda Pána Caitanyi je *Ěma-sa%ok...rtana*, společné zpívání svatých jmen Pána: Hare K<sup>TM</sup>□a Hare K<sup>TM</sup>□a K<sup>TM</sup>□a K<sup>TM</sup>□a Hare Hare / Hare RĚma Hare RĚma RĚma RĚma Hare Hra a pokorné pravidelné naslouchání Śr...*mad-BhĚgavatamu* a *Bhagavad-g...tĚ*.

## Neredukovatelný personalizmus

Někdy suší j... projeví o zábavy Pána K... y zájem. Pokud však lpějí na myšlence, že už něco znají, a nepřijímají vyprávění s pokorou, pokazí jejich zvyk redukovat všechnu zkušenost na impersonální axiomy celý proces. Šu...ka-j..., kteří interpretují vědomí K... y impersonálně, jsou známí jako m...v...d.... Termín označuje filozofa iluze, m...yi. Věří, že všechno, co je zakoušeno ve vědomí, je nutně iluzorní, a snaží se vysvětlit zkušenost pouze z hlediska prak...ti. Připouštějí existenci puru...i (duše), ale nemohou připustit, aby myšlení, cítění, chtění a vnímání bylo duši vrozené. Podle jejich filozofie jsou to obaly vědomí a samotné vědomí postrádá všechny objekty. Ale ve skutečnosti neví nic. Myšlení, cítění, chtění a vnímání jsou pouze m...ya. Čím je tedy příběh Šr...mad-Bh...gavatam pro m...v...d...na? Slovy, které se rozpouští v bezejmenné, beztvaré vědomí.

Šr...mad-Bh...gavatam je inkarnace K... y. K... a má tři aspekty: Svoji neosobní září, Svoji podobu Nadduše, která udržuje trojí vesmír a Svoji původní podobu Pána veškerého bohatství. Ten, kdo chápe Šr...mad-Bh...gavatam neosobně, může splynout s Pánovou neosobní září. Ale jak již bylo vysvětleno, to jeho já neuspokojí. Proč? Protože jsme neredukovatelně osoba.

Hmotná matrice zkušenosti nám padne jako rukavice. Jinými slovy, můžeme myslet, cítit, chtít a vnímat hmotně pouze proto, že vědomí je potenciálně personální. V našem současném stavu je osobní potenciál duše omezen na naši schopnost volby. Když si zvolíme Bhagav...naŠr... K... u, současně si zvolíme naši plnou transcendentální osobnost, která rozkvetne v rasu.

Šr...la Prabhup...da ve výkladu kBhagavad-g...tě 4.10 píše, že impersonálost má původ ve strachu. Ač znechucená hmotným životem, duše se může obávat odevzdání se Pánu K... ovi, protože si myslí, že K... a je další osoba jako on sám, v pokleslém stavu. V hmotném stavu osoby nemůžeme věřit ani sobě ani ostatním. Předstíráme, že jsem bozi, ale naše zábavy jsou pouhé mýty. Ale K... a je skutečná Nejvyšší Osoba a Jeho zábavy jsou věčnou realitou. Není jako to, čím jsme se stali my předstíráním, že jsme on, nepřátelský trpící svádějící spiklenec.

Šr...mad-Bh...gavatam 4.9.8 říká, že K... a je Erta-bandhu, přítel trpících a jejich jediné útočiště z utrpení hmotné existence. Je mah...k...oika (10.28.14), nadmíru milostivý; parip...ti d...n...n (4.9.17), ochránce bezmocného oddaného; pra...ata-vatsala (10.38.36) a prapanna-varada (3.9.23), přející dobrodinec odevzdaných duší a aki...cana vitta (1.8.27), Ten, který se stane vlastnictvím těch, kteří nemají nic. Pokud nikdy nezapomeneme, jak je Pán dychtivý a způsobilý k tomu, aby nás osvobodil a nikdy nezapomeneme, že od něj nikdy nejsme ve skutečně oddělení, zcela se zbavíme strachu:

Ó Nejvyšší Pane, Ty nejsi obyčejnou živou bytostí, která se zjevuje na tomto světě v důsledku plodonosných činností. Proto Tvé zjevení v tomto světě nemá žádnou jinou příčinu než Tvou energii blaženosti. Podobně nemají živé bytosti, které jsou Tvojí součástí, žádnou příčinu obav z utrpení jako zrození, smrt a stáří. Pokud ovšem nejsou tyto živé bytosti řízeny Tvojí vnější energií. (Šr...mad-Bh...gavatam 10.2.39)

Pojďme ke zdroji

Každý rok se na světě vydá 300 000 nových knih o světských námětech. Ale slova většiny z nich se K<sup>TM</sup> ovi vyhýbají. Jejich čtením může naše mysl zakusit vzrušení, depresi nebo nudu, ale v každém případě tyto knihy nemohou pozvednout naši mysl k transcendentálnímu zvuku. Pravda, některé z těchto knih připouštějí existenci Boha, ale Bůh dělá víc než že pouze je. A je to právě to víc, co dělá, co Jej činí všepřítazlivým. Nad a mimo všech ostatních knih Božského zjevení je to právě to víc, co zjevuje Śr...mad-BhĚgavatam.

„Pro osoby, které mají přirozenou chuť k pochopení knih jako je *Bhagavad-g...tĚ* a *Śr...mad-BhĚgavatam*,“ píše Śr...la PrabhupĚda, „je oddaná služba snadnější než pro ty, kteří jsou jednoduše zvyklí na mentální spekulaci a argumentativní procesy.“ Inteligentní lidé, kteří chtějí znát to víc o Bohu, se proto připojí ke společnosti oddaných, kteří tuto chuť uctívají. S tím, jak se člověk od oddaných naučí, jak si užívat této velké literatury, stane se opravdu šťastným. „V současnosti je vzdělávání velice pokročilé,“ řekl Śr...la PrabhupĚda v jedné přednášce, „ale lidé jsou nešťastní. Zvláště mladí ztrácejí iluze. Proč? Odpověď je, že neexistuje poznání o Bohu.“

„Ve *Śr...mad-BhĚgavatamu* a v *Bhagavad-g...tĚ* je všechno – jak můžeme milovat, jaké jsou symptomy lásky, jak můžeme Boha potěšit, jak s Ním můžeme mluvit. Všechno je dané. Musíme této velké informace pouze využít.“ Tato kniha, *Transcendentální personalizmus*, je pouhou pozvánkou čtenáři, aby šel ke zdroji.

Ačkoliv jsou všechny živé bytosti požehnány od Pána nějakou úrovní inteligence, *Śr...mad-BhĚgavatam* 1.18.18 nás informuje, že lidský duch je obdařen schopností vážit si osvobození více než smyslového požitku. To bylo téma první kapitoly *Transcendentálního personalizmu*. *Śr...mad-BhĚgavatam* 7.14.37 říká, že protože K<sup>TM</sup> a tvoří *pur* (těla) všech živých bytostí ve vesmíru, a pak v těchto *purĚch* přebývá jako Nadduše, nazývá se Puruā. To bylo námětem druhé kapitoly. Třetí kapitola pojednávala o mysli. *Śr...mad-BhĚgavatam* 4.18.5 říká, že mentální spekulátor, který si vymyslí svou vlastní cestu a přitom se odchýlí od autority velkých oddaných, se znovu a znovu setkává s neúspěchem. Čtvrtá kapitola byla o dokonalé a zvrácené inteligenci. *Śr...mad-BhĚgavatam* 4.18.30 říká, že oddaní plně zaměstnaní ve službě Nejvyššímu Pánu mají přirozeně dokonalou transcendentální inteligenci a jsou plně odpoutaní od světa. Nemají tedy žádný zájem v hmotné dualitě. Tato poslední kapitola je o *Śr...mad-BhĚgavatamu* samotném, zdroji nekonečného nesmrtelného nektaru o BhagavĚnovi *abhĚgavatech*, Jeho čistých oddaných. *Śr...mad-BhĚgavatam* 2.2.37 říká, že ti, kteří pijí tento nektar, očistí znečištěný cíl svých životů a vrátí se zpátky domů, zpátky k Bohu.

प्रेम पुमार्थो महान्

## Sanskrtská výslovnost

V této knize je pravopis sanskrtských slov a jmen určuje výslovnost každého zvuku v souladu se standardním fonetickým systémem.

### Samohlásky

krátké a	jako ve slově <b>kat</b>
dlouhé <b>ā</b>	jako ve slově <b>dál</b>
krátké i	jako ve slově
dlouhé <b>ī</b>	jako ve slově <b>cín</b>
krátké u	jako ve slově <b>hluk</b>
dlouhé <b>ū</b>	jako ve slově <b>úl</b>
<b>ṛ</b>	téměř jako ri
e /ai	jako ve slově
o / au	jako ve slově
□	jako nosová hláska ve francouzském slově <i>bon</i>
□	na konci slov, se silným přídechem (předchází-li a, vyslovuje se jako aha, předchází-li i, vyslovuje se jako ihi)

Hrdelné souhlásky (vyslovované v hrdlu za přispění zadní části jazyka):

k	jako v <b>kolo</b>
kh	jako v <b>Eckhart</b>
g	jako v <b>gama</b>
gh	jako v <b>Ghanna</b>
%o	jako v <b>banka</b>

Patrové souhlásky (vyslovované v patře středem jazyka):

c	jako v <b>čočka</b>
ch	jako v
j	jako v <b>džungle</b>
jh	jako v
□	jako v <b>kaňon</b>

Alveolární souhlásky (vyslovované se špičkou jazyka obrácenou nahoru a protaženou zpět proti klenbě patra) a zubné souhlásky (vyslovované se špičkou jazyka proti hřebenu vrchních zubů):

× / t	jako v <b>tabule</b>
×h / th	jako v
□ / d	jako v <b>dar</b>
□h / dh	jako v
□ / n	jako v

Retné souhlásky (vyslovované rty):

p	jako v
ph	jako v
b	jako v
bh	jako v
m	jako v <b>matka</b>

Polosamohlásky:

y	jako v <b>yoga</b>
r	jako v <b>radost</b>
l	jako v
v	jako ve <b>vojsko</b>

Sykavky:

ś jako v německém slově sprechen  
ṣ jako ve šlupka  
s jako ve slunce

Aspiráta:

H jako v

K<sup>TM</sup> a se tedy vyslovuje KRIŠNA, Caitanya se vyslovuje ČAITANJA.